

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse ja muinsuskaitseeaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõukohase seadusega on kavandatud muuta ja täpsustada keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadust (KeHJS), et keskkonnamõju hindamise (KMH) menetlus oleks tõhusam ja kiirem ning väheneks halduskoormus, säilitades samal ajal keskkonna kaitstuse kõrge taseme. Kehtiv KMH kord on praktikas osutunud ajamahukaks ja kohati ebaproportsionaalseks, kuna menetlus sisaldab osaliselt dubleerivaid toiminguid ning kohustab täismahus hindamist läbi viima ka juhtudel, kus oluline keskkonnamõju ei ole tõenäoline.

Eelnõuga muudetakse kehtivat KMH korda eesmärgiga suunata põhjalik keskkonnamõju hindamine eeskätt juhtudesse, kus see on tegevuse võimaliku olulise keskkonnamõju tõttu põhjendatud, ning vältida menetluses vähese lisaväärtusega etappe. Peamised kavandatavad muudatused on kokkuvõtvalt järgmised:

1. Muudetakse olulise keskkonnamõjuga tegevusi, mille kavandamisel on KMH kohustuslik, ja nende künniseid. Mitme tegevuse puhul asendatakse KMH kohustus eelhinnangu kohustusega. KMH tuleb algatada ainult juhul, kui see on olulise keskkonnamõju tõttu vajalik.
2. Täpsustatakse KMH/KSH alusmõistet „keskkonnamõju“, rõhutamaks, et KMH/KSH käigus inimese tervisele, kultuuripärandile ja varale hinnatav mõju peab olema *keskkonna kaudu toimiv*, mitte otsene. Samuti jäetakse mõistest välja viide „heaolule“, kuna heaolu puhul on tegemist häiringute hindamisega, mitte olulise keskkonnamõju hindamisega. KeHJS keskendub olulise keskkonnamõju hindamisele.
3. Täpsustatakse KMH eelhinnangu andmise põhimõtteid, sealhulgas lisatakse eelhinnangu kavandi esitamise nõue. Eelhinnangu kavand koondab arendaja esitatava miinimumteabe ühtsele kujule, et otsustaja saaks hinnata, kas tegevusega võib kaasned oluline keskkonnamõju ning kas KMH algatamine on vajalik.
4. Sätestatakse võimalus jätta KMH programm koostamata, kui varasemate samalaadsete tegevuste KMH/KSH põhjal on juba teada kavandatava tegevuse mõju olemus, uuringute tulemused ning eksperdid. Sellisel juhul saab otsustaja määrata KMH ulatuse KMH algatamise otsuses.
5. Kaotatakse keskkonnamõju hindamise järelhindamise nõue, kuna seda ei ole rakendatud ning järelhindamise eesmärgid on täidetud tegevusloa põhjal tehtava seire kaudu.
6. Muinsuskaitseeaduse (MuKS) muudatusettepanekuga lisatakse võimalus kultuuripärandile mõju hindamise uuringu tegemiseks juhtudel, kus KMH eelhinnangu käigus selgub, et võib esineda oluline mõju kultuuripärandile, kuid see ei avaldu keskkonna kaudu ning seetõttu ei ole vajalik KMHd algatata.

Eelnõukohane seadus ei suurenda arendajate halduskoormust, tegevusloa andjate ehk otsustajate töökoormust ega avalikkuse (sh vabaihenduste) koormust, vaid vähendab tervikuna üldist menetluskoormust ning lihtsustab KMH menetlust. Halduskoormus ja töökoormus väheneb eelkõige KMH programmiga seotud muudatuste tulemusena (programmi sisunõuete vähendamine; avaliku arutelu korraldamise nõudest loobumine; põhjendatud juhul programmi koostamata jätmine) ning võimalike kohustuslike KMHde arvu vähenemisest (osade tegevuste KMH kohustuslikkus asendatakse eelhinnangu andmisega). Arendajate halduskoormust võib vähesel määral suurendada uus nõue, et eelhinnangu andmise kohustusega tegevuse korral tuleb otsustajale esitada eelhinnangu kavand, kuid seda kompenseerib asjaolu, et see kiirendab eelhinnangu andmise toimingut (sh võimaldab arendajal kohe esitada asjakohase info). See on

ka otsustaja töökoormust vähendav lahendus. Kavandatud muudatused vähendavad tervikuna haldus- ja menetluskoormust KMH osapoolte (sh ametnike, arendajate ja vabaihenduste) jaoks ning muudavad KMH menetluse tõhusamaks, säilitades keskkonnakaitse hea taseme.

Eelhinnangu kavandi muudatuse elluviimiseks vajalikud väiksemad digiarendused tehakse olemasolevate vahendite arvelt ning see ei too kaasa sihtrühmadele uusi sisulisi kohustusi. Teatud tegevuste KMH kohustuslikkuse asendamine eelhinnangu andmise nõudega võib mõneti suurendada otsustajate töökoormust, samas vabaneb ressurss praeguste kohustuslike KMHde arvelt. Lisaks, asjaomaste asutuste kaasamise nõuete selgemaks muutmise tulemusena väheneb ka nende töökoormus (st KMH materjalidele seisukoha küsimine toimub vaid olukorras, kus esineb sisuline puutumus).

Eespool kirjeldatud põhjustel ei ole vaja kohaldada halduskoormuse tasakaalureeglit, kuna muudatused ei suurenda koormust, vaid vähendavad tervikuna üldist menetluskoormust ja lihtsustavad KMH menetlust.

Kokkuvõttes kiirendavad kavandatud muudatused arendajatel tegevuste elluviimist. Samas ei vähene keskkonna kaitstuse tase, kuna kõik sisulised hindamiskohustused jäävad kehtima.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kliimaministeeriumi keskkonnakorralduse ja kiirguse osakonna keskkonnamõju hindamise valdkonna juht Rainer Persidski (rainer.persidski@kliimaministeerium.ee, 626 2973), KMH digipöörde projektijuht Eleri Kautlenbach (eleri.kautlenbach@kliimaministeerium.ee, 626 9105) ning nõunikud Ülle Luiks (ulle.luiks@kliimaministeerium.ee, 623 1220) ja Lilli Tamm (lilli.tamm@kliimaministeerium.ee, 626 9133). Eelnõu koostamisel osales ka Keskkonnaameti keskkonnakorralduse büroo peaspetsialist (taastuvenergeetika) Irma Pakkonen (irma.pakkonen@keskkonnaamet.ee).

Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunik Triin Nymann (triin.nymann@kliimaministeerium.ee, 626 2927).

Keeletoimetaja oli Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse keeleteoimetaja Aili Sandre (aili.sandre@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud ühegi teise menetluses oleva eelnõuga.

Kavandatud muudatused on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega: eelnõu ei puuduta otseselt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta¹ (KMH direktiiv) ülevõtmist, aga on sellega kooskõlas.

Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi (VVTP) 2025 punktiga „Vähendame keskkonnalubadega seotud bürokraatiat, tagades kõrged keskkonnakaitseõuded, ning reformime keskkonnamõju hindamise protsessi, mille tulemusel kiirendame ja lihtsustame menetlusi.“.

Eelnõukohase seadusega muudetakse:

- keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse redaktsiooni RT I, 12.05.2026, 8 (jõustunud 15.05.2026);

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:02011L0092-20140515>.

- muinsuskaitse seaduse redaktsiooni RT I, 12.07.2025, 20 (jõustunud 01.10.2025).

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamuse saamine.

2. Seaduse eesmärk

Kehtiva õiguse järgi kestab tavapärase KMH menetlus keskmiselt 22 kuud, muutes sellega tegevuslubade menetluse väga pikaks. Praktika analüüsi käigus otsiti protsessi kiirendamise võimalusi ning koondati need eelnõukohasesse seadusesse. Seaduse eesmärk on muuta KMH menetlus tõhusamaks ja kiiremaks, jättes ära sisult dubleerivad ja vähese lisaväärtusega menetlustoimingud/-etapid ja sisunõuded ning kaotades nende tegevuste KMH nõude, mille puhul KMH kohustuslikkus ei ole põhjendatud. Seeläbi vähendatakse otsustajate töökoormust ning arendajate halduskoormust, tegemata järeleandmisi keskkonna kaitstuses.

Eelnõu loomiseks ei koostatud väljatöötamiskavatsust (VTK), kuna eelnõu ettevalmistamisel on juba läbitud põhjalik KMH teenusedisaini protsess, mille käigus selgitati välja KMH menetluse kitsaskohad ning võimalikud lahendusvariandid, kaasates ka KMH osalised (vt peatükk 3.1). Teenusedisaini tulemused täidavad VTK eesmärgid, kirjeldades probleeme, nende põhjuseid ja muutmise vajadust. Seetõttu ei anna VTK koostamine sisulist lisaväärtust ja selle koostamine ei ole praegusel juhul kooskõlas haldusmenetluse otstarbekuse põhimõttega.

Eelnõuga kavandatud muudatused on koostatud ja menetletud kahes etapis. Pärast eelnõu avalikku konsultatsiooni täiendati eelnõud juba varem koostatud KeHJSi eelnõu muudatustega (punktid 10, 12, 13, 64). Varem koostatud eelnõu on samuti läbinud kooskõlastamise ja avaliku konsultatsiooni. Varem tehtud muudatused põhinevad KMH osaliste esitatud ettepanekutel. Kliimaministeeriumi keskkonnakorralduse ja kiirguse osakond korraldas 2024. aastal KMH-ga seotud osaliste (otsustajad, asjaomased asutused, arendajad, KMH eksperdid, valitusvälised organisatsioonid) seas muudatusettepanekute korje, et saada argumenteeritud ettepanekuid KeHJS-is ja tegevusvaldkondade määruses nimetatud tegevuste muutmiseks.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

3.1. Ülevaade keskkonnamõju hindamise teenusedisainist ja selle jätkutegevustest

KMH teenusedisaini² tehti Kliimaministeeriumi tellimusel ajavahemikus september 2024 – juuli 2025. Projekti eesmärk oli uuendada KMH teenust nii, et see oleks kiirem, andmepõhisem, läbipaistvam ja kasutajale mugav.

Projekti (töövõtja) meeskonda kuulusid Nortal AS, Lemma OÜ, OÜ Hendrikson & Ko ning Ellex Raidla Advokaadibüroo OÜ. Töö oluliseks osaks oli KMH peamiste osaliste esindajatega fookusrühmade arutelude korraldamine. Fookusrühmades (kokku 19 kohtumist) osalesid: arendajad; KMH (juht)eksperdid; otsustajad (Keskkonnaamet, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, kohaliku omavalitsuse esindajad); asjaomased asutused (Keskkonnaamet, Transpordiamet, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, kohaliku omavalitsuse esindajad); avalikkuse ja keskkonnaorganisatsioonide esindajad. Lisaks intervjueriti keskkonnaotsuste infosüsteemi (KOTKAS), keskkonnaseire infosüsteemi (KESE), e-ehitisregistri ja Eesti looduse infosüsteemi (EELIS) tooteomanikke.

² KMH teenusedisaini materjalid on leitavad Kliimaministeeriumi [kodulehel](#), [teenusedisaini lõpparuanne](#).

Alustuseks selgitati KMH teenusedisaini käigus välja praegune olukord (*AS-IS*³). Tuvastati, et praegune KMH menetlus on liialt aeglane, käsitöömahukas ja ebauhtlane. Suur osa tööprotsessist toimub endiselt e-kirjade ja dokumendiregistrite kaudu, mis tekitab viivitusi, dubleerimist ja halduskoormust. Menetluse käigus koostatakse eelhinnangud, programmid ja aruanded on sageli mahukad, keerulised ning erineva struktuuriga, mistõttu on neid raske võrrelda ja analüüsida. Dokumentide kvaliteet ja vormistus sõltuvad koostajate isiklikust praktikast, mis raskendab nii otsustajate tööd kui ka avalikkuse arusaamist hindamise tulemustest. Keskkonnaandmete kättesaadavus on puudulik – vajalik info on hajutatud eri registritesse või puudub sootuks, mis sunnib eksperte tegema palju käsitööd ja mis võib hindamisel põhjustada ebatäpsusi. Ka järeelhindamise süsteem peaaegu puudub: seireandmeid ei koguta ühtselt ega kasutata KMHde kvaliteedi parandamiseks. Lisaks on menetlusprotsessis toiminguid ja etappe, mis on sisu poolest formaalsed ega lisa väärtust, samas aga pikendavad menetluse kestust.

Seejärel töötati KMH teenusedisaini käigus välja KMH teenuse tulevikulahendus (*TO-BE*⁴), mille keskmeks on terviklik digitaalne lähenemine kogu menetlusele. Uus mudel põhineb KMH infosüsteemil (KMHIS) – ühtsel digitaalsel menetluskanalil, mis ühendab kõik osalised ja koondab menetlusega seotud tegevused ühte keskkonda. Dokumente koostatakse ühtse vormi põhjal, mis võimaldab koostada eelhinnangu, programmi ja aruande standarditud struktuuris ning toetab automaatset eeltäitmist ja kontrolli. KMHIS tugineb andmepõhisusele ja automaatkontrollidele, mis jälgivad tähtaegu, hindavad sisuväljade ja vorminõuete täidetust – seeläbi vähendatakse vigade ja tagasilükete riski. Tähtsal kohal on ka andmete kättesaadavus ja liidestused erinevate keskkonnaandmete registrite, seireandmete ja ruumiandmebaasidega, mis võimaldavad andmeid taaskasutada ja võrrelda varasemate hindamisega. Uus teenus loob eeldused tehisintellekti ja automatiseerimise rakendamiseks, näiteks dokumentide koostamise, sisu analüüsi ja kvaliteedikontrolli toetamiseks. Samuti rõhutab see selget rollijaotust arendajate, otsustajate ja ekspertide vahel ning pakub neile juhiseid, koolitusi ja näidismaterjale, et tagada ühtne arusaam ja kvaliteetne menetluskultuur. Kõik KMH menetlusega seotud dokumendid talletatakse keskse KMH andmebaasi kaudu, mis võimaldab varasemate juhtumite kiiret võrdlemist ja toetab järeelhindamise süsteemi kujunemist.

Uue KMH teenusemudeli rakendamine eeldab nii õigusloomealaseid muudatusi kui ka mitteregulatiivseid toetustegevusi, mis aitavad tagada sujuva ülemineku digiajastule sobivale KMH teenusele. Õiguslikes muudatustes keskendutakse esmalt menetluslikele ja sisulistele muudatustele, mille eesmärk on muuta hindamisprotsess kiiremaks ja sisulisemaks. Kavandatakse võimalus jätta ära vähesed praktilised väärtusega toimingud. Samuti nähakse ette, et KMH programmi koostamine ei ole alati kohustuslik, vaid seda saaks otsustaja kaalutlusel vältida, kui olulised keskkonnamõjud ja hindamismeetodid on juba piisavalt teada. Lisaks täpsustatakse eelhinnangu, programmi ja aruande sisunõudeid: näiteks eelhinnangutes rõhutatakse asjakohasuse põhimõtet ja programmides vähendatakse kohustuslike teemade arvu. Eelnõukohases seaduses kavandatud muudatusettepanekud lähtuvad nimetatud põhimõtetest.

KMH teenusedisaini käigus tehtud järeldused on olnud aluseks eelnõus kavandatud enamike muudatuste kujundamisel. Need muudatused kajastuvad eelnõus konkreetsete menetluslike lihtsustustena ning lähtuvad teenusedisaini käigus tuvastatud vajadusest muuta menetlus paindlikumaks ja proportsionaalsemaks. Need põhimõtted on eelnõus üle võetud menetlus- ja sisunõuete täpsustamise ja dubleerivate kohustuste vähendamise kaudu.

³ KMH protsessijoonised on leitavad Kliimaministeeriumi kodulehel

<https://kliimaministeerium.ee/keskkonnamoju-hindamise-reform#kaardistati-olemasol>

⁴ KMH tulevikulahenduse protsessijoonised on leitavad Kliimaministeeriumi kodulehel

<https://kliimaministeerium.ee/keskkonnamoju-hindamise-reform#tootati-valja-kmh-ja>

Kui menetluslik ja sisuline raamistik on uuendatud ning ärianalüüsid (2025–2026) jms eeltööd valminud, luuakse õiguslik alus KMH infosüsteemi (KMHIS) kui ametliku menetluskanali rakendamiseks (eelduslikult 2027. a). Selle käigus määratakse kindlaks andmepäringute, liidestuste ja automaatkontrollide põhimõtted, mis võimaldavad üleminekut andmepõhisele ja automatiseeritud menetlusele.

Õigusloomele lisaks viiakse ellu mitteregulatiivsed tegevused, mis toetavad uute lahenduste kasutuselevõttu ja ühtlustavad praktikat. Nende hulka kuulub KMH infoteenuse ja otsustuspuu loomine arendajate ja ametnike teadlikkuse suurendamiseks, otsustajate ja ekspertide menetluspraktika ühtlustamine ning koolituste ja juhendmaterjalide koostamine. Need aitavad osalistel mõista uusi tööpõhimõtteid ja rollijaotust (eelduslikult 2027–2029).

3.2. Eelnõu koostamisel aluseks võetud analüüsid

2025. aasta oktoobris valmis Kliimaministeeriumi tellimusel analüüs⁵ KeHJSi ning Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruses nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“ (edaspidi ka kui *tegevusvaldkondade määrus*) nimetatud taastuenergeetikaga seotud tegevuste ja nende künniste hindamiseks (edaspidi *künniste analüüs*; töö tegi Maves OÜ). Töö eesmärk oli taastuenergeetikaprojekte silmas pidades analüüsida, milliseid KeHJSis nimetatud KMH kohustustega tegevuste ning tegevusvaldkondade määruses nimetatud eelhindangu kohustusega tegevuste künniseid oleks asjakohane muuta. Analüüsi tulemused on olnud aluseks eelnõus nende muudatuste kujundamisel, mis puudutavad olulise keskkonnamõjuga tegevuste loetelu (§ 6 lõike 1 muudatused, eelnõu punktid 11, 12).

Projekti käigus töötati läbi asjakohased KMH/KSH aruanded ja eelhindangud ning analüüsiti teemakohast teaduskirjandust ja võrdlusriikide (Soome, Läti, Poola, Suurbritannia, Taani) õigusakte. Samuti tehti intervjuud kohalike omavalitsustega (Tartu Linnavalitsus, Saaremaa Vallavalitsus, Tallinna Linnavalitsus), Kliimaministeeriumi, Keskkonnaameti ning Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametiga. Lisaks korraldati fookusrühma kohtumine MTÜga Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing.

Analüüsi jätkuna on koostatud künniste analüüsi 2. töö⁶ (edaspidi *künniste 2. analüüs*; töö tegija Maves OÜ), mis käsitleb teisi enamlevinud KeHJSis ja tegevusvaldkondade määruses nimetatud enamrakendatavaid sätteid. 2025. aasta novembris valmis künniste 2. analüüsi vahearuanne, milles käsitletakse KeHJSis nimetatud ehk KMH kohustusega tegevusi ning analüüsitakse, milliseid KMH künniseid oleks asjakohane muuta.

Lisaks on eelnõuga kavandatud muuta § 6 lõikes 1 nimetatud olulise keskkonnamõjuga tegevusi, mille puhul ei tule KMH kohustuslikkus KMH direktiivist. KMH teenusedisaini käigus koostatud õigusanalüüsis⁷ võrreldi KMH direktiivis ning KeHJSis ja selle alusel kehtestatud tegevusvaldkondade määruses sätestatud. Võrdlusanalüüsisist järeldus, et direktiivi I lisa ja KeHJSi vastava loetelu vahel on sisulisi erinevusi, muu hulgas sisaldab KeHJS mere, Peipsi järve, Lämmijärve ja Pihkva järve süvendamisega, samuti kaadamisega, prügila püstitamise ja sulgemisega ning metsamaa raadamisega seotut. Samuti on tegevusvaldkondade määruse paljud sätted oluliselt täpsemad ning eelhindangu kohustus sätestatud laiemalt kui direktiivis.

⁵ Analüüs on leitav Kliimaministeeriumi [kodulehel](#), [analüüsi aruanne](#)

⁶ Analüüs on leitav Kliimaministeeriumi [kodulehel](#); [vahearuanne](#)

⁷ <https://kliimaministeerium.ee/keskkonnamoju-hindamise-reform#viidi-labi-oigusanal>

Eelnõus esitatud KeHJSi § 6 lõikes 1 loetletud tegevuste künniste muudatusettepanekud lähtuvad eespool nimetatud analüüsidest tehtud ettepanekutest. Samuti on vaja ajakohastada neid KMH eelhindangu kohustusega tegevusi, mis on seotud KeHJSi § 6 lõikega 1 ning loetletud tegevusvaldkondade määruses.

3.3. Eelnõu sisu

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadust.

Punktiga 1 täpsustatakse §-s 2¹ sätestatud terminit „keskkonnamõju“: mõju inimese tervisele, varale ja kultuuripärandile avalduva mõju puhul lisatakse täpsustus „sealhulgas keskkonna kaudu toimiv mõju“. Kehtivas sättes ei ole keskkonnamõju piisavalt selgelt määratletud, mistõttu on töös keeruline piiritleda, milliseid mõjusid tuleb KMH/KSH tegemisel hinnata ja kuidas eristada olulisi keskkonnamõjusid muudest sotsiaalsetest või majanduslikest mõjudest. See on tekitanud menetlustes vaidlusi, korduvaid täiendamisvajadusi ja seeläbi menetluste venimist. Muudatus on vajalik õigusselguse huvides, et ühtlustada hinnatavate mõjude käsitlust ja vältida olukordi, kus ebamäärase termini tõttu muutub hindamisprotsess põhjendamatult ajamahukaks.

Muudatusettepanekus on juhitud keskkonnaseadustiku üldosa seaduses (KeÜS) kasutatavast terminist „keskkonnahäiring“⁸. Samuti on juhitud „Keskkonnamõju hindamise käsiraamatust“ (Pöder, T., 2018), kus on muu hulgas selgitatud, et „*sotsiaalsed ja tervisemõjud realiseeruvad füüsilistes, keemilistes ja bioloogilistes keskkonnakomponentides avalduvate mõjude kaudu, s.t peamiselt kaudsete mõjudena*“. See tähendab, et mõju inimese tervisele või varale on keskkonnamuutuse tagajärg, mitte iseseisev nähtus. Samasugust loogikat on väljendatud ka „Keskkonnamõju strateegilise hindamise käsiraamatust“ (Peterson, K. jt, 2017), kus rõhutatakse, et „*keskkonnamõju hindamine, sealhulgas keskkonnamõju strateegiline hindamine, on üks olulisematest töövahenditest, millega prognoosida ja ennetada inimtegevusega kaasnevat ebasoodsat mõju looduskeskkonnale ja selle kaudu inimese tervisele ja heaolule, kultuuripärandile või varale*“.

Kõnealuse täienduse eesmärk on rõhutada, et KeHJSi tähenduses hõlmab „keskkonnamõju“ mõiste olukordi, kus kavandatava tegevuse tagajärjel toimub muutus keskkonnas ning selle muutuse kaudu avaldub mõju inimese tervisele, kultuuripärandile või varale (vt joonis 1). Keskkonnamõju mõiste annab raamistiku ja suunise KMH/KSH ulatuse määramiseks. Selle kaudu määratakse, milliseid kavandatava tegevuse tagajärgi ja millises ulatuses tuleb hindamise käigus käsitleda. KMH/KSH tähelepanu kese on olulisel keskkonnamõjul ning selle vältimisel ja leevendamisel. Kui kavandatava tegevuse elluviimisel kaasneb oluline muutus/mõju looduskeskkonnas, mille kaudu avaldub oluline mõju inimese tervisele, kultuuripärandile või varale, siis käsitletakse seda olulist mõju ka KMH/KSH raames. Näiteks võib oluline keskkonnamõju inimese tervisele või varale avalduda kaudselt keskkonna kaudu, kui:

- maavara kaevandamisel põhjavee taseme alanemise tõttu kaev kuivab või joogivee kvaliteet halveneb ning seeläbi avaldub oluline mõju inimese tervisele;
- maavara kaevandamisel või ehitustegevuses kasutatavate lõhketöödega või viiamisega kaasnev vibratsioon tekitab pragusid hoone vundamendis ja seeläbi avaldub oluline mõju inimese varale.

⁸ Keskkonnahäiring on inimtegevusega kaasnev vahetu või kaudne ebasoodne mõju keskkonnale, sealhulgas keskkonna kaudu toimiv mõju inimese tervisele, heaolule või varale või kultuuripärandile. Keskkonnahäiring on ka selline ebasoodne mõju keskkonnale, mis ei ületa arvulist normi või mis on arvulise normiga reguleerimata.

Kui kavandatava tegevuse elluviimisega ei kaasne olulist mõju looduskeskkonnale, siis ei ole tegemist KeHJSi tähenduses olulise keskkonnamõjuga ja KMH/KSH raames ei ole vaja hinnata mõju inimese tervisele, kultuuripärandile või varale, kuna see mõju ei avaldu keskkonnale avalduva mõju kaudu. Näiteks kuuluvad siia:

- sotsiaalsetest teguritest tingitud tervisemõjud, sealhulgas stress, ärevus või suurenenud riskitaju olukorras, kus arenduse suhtes tuntakse põhimõttelist vastumeelsust või kardetakse terviseriski ilma keskkonnaseisundi olulise muutuseta (näiteks olulist mõju pole tuvastatud või see on leevendatud);
- visuaalne mõju⁹, mis puudutab üksikisiku vaatevälja või esteetilist tajutust, näiteks olukord, kus uus hoone varjab senise vaate või tekitab subjektiivset visuaalset ebamugavust;
- visuaalne mõju ehituspärandile, mis puudutab muinsuskaitsealade alusel kaitstavaid vaateid mälestisele või muinsuskaitsealale või neilt eemale ja mälestise või muinsuskaitseala säilimist sobivas ja toetavas keskkonnas;
- muutus keskkonnas, mis jääb alla KeHJSis sätestatud künnise, kuid võib omada olulist mõju kultuuripärandile, näiteks kaevandamine, metsamaa raadamine, kuivendussüsteemi ehitamine, veekogu süvendamine, merre kaadamine;
- ebamugavus liikluskoormuse suurenemise või parkimissurve tõttu, kui müratasemed ja heitkogused jäävad piirväärtuste piiridesse (sellised mõjud on eelkõige sotsiaal-majanduslikud, mitte keskkonna kaudu avalduvad tervisemõjud või mõju varale);
- kinnisvara väärtuse või kasutusvõimaluste muutus, mida ei põhjusta keskkonnaseisundi muutused, näiteks olukord, kus arenduse lähedus tekitab rahulolematust, hirmu kinnisvara väärtuse languse ees või ebamugavustunde, kuid müra-, vibratsiooni-, õhu- või muud mõjud jäävad piirväärtuste piiresse.

Kirjeldatud mõjud võivad küll mõjutada inimeste mugavustunnet, kuid ei ole oluline keskkonnamõju KeHJSi mõttes, sest neid ei põhjusta keskkonnakomponendi olulised muutused. Sellist lähenemist toetab ka Euroopa Kohtu praktika. Näiteks on Euroopa Kohus selgitanud, et KMH direktiivi eesmärk ei ole kaitsta puhtalt majanduslikke huve nagu kinnisvara väärtus, -kui see ei teki kavandatava tegevusega kaasneva olulise keskkonnamõju tagajärjel toimunud keskkonnaseisundi muutusest (Euroopa Kohtu otsus C420/11).

Võimalikke vahetuid mõjusid inimese tervisele, kultuuripärandile või varale, mis ei avaldu looduskeskkonna kaudu ja mis ei kuulu KeHJSi kohaldumisalasse, hinnatakse vajaduse korral mõnes muus menetluses. KMH/KSH ei ole kõikide mõjude hindamise tööriist, vaid üks soovituslik sisend kavandatava tegevuse üle otsustamisel. KMH/KSH eesmärk on anda otsustajale teavet kavandatava tegevuse oluliste keskkonnamõjude kohta. Olulise keskkonnamõju esinemise korral hinnatakse KMH/KSH raames ka mõju tervisele varale või kultuuripärandile ning vajaduse korral kavandatakse meetmed olulise mõju vältimiseks või leevendamiseks. Juhtudel, kui tervisele, varale või kultuuripärandile KMH/KSH raames mõju ei hinnata, ei tähenda see automaatselt, et need aspektid jääksid otsustamisel arvestamata. Selliseid mõjusid käsitletakse vajaduse korral nende jaoks sobival viisil planeeringu ja/või tegevusloa menetlustes või eelnõuga lisatava kultuuripärandile mõju hindamise uuringu raames. Näiteks vahetuid mõjusid kultuuripärandile, mis ei avaldu keskkonna kaudu ja mis ei kuulu KMH/KSH raames hindamisele, on võimalik käsitleda planeerimismenetluses planeeringu asjakohaste mõjude hindamisel ning planeerimismenetluses ja tegevuslubade

⁹ Visuaalseid ja maastikulisi mõjusid hinnatakse KMH/KSH raames juhul, kui kavandatav tegevus mõjutab maastikku kui keskkonnakomponenti ulatuslikult, sealhulgas selle esteetilist kvaliteeti, identiteeti või kultuuriväärtust (nt tuulepargid, suuremahulised tööstusrajatised, kõrgepingeliinid või muud objektid, millel on oluline maastikuline ja ruumiline ulatus). Sellisel juhul võib visuaalne mõju kujutada endast olulist keskkonnamõju KeHJSi tähenduses.

menetluses muinsuskaitseadusest tulenevate nõuete kaudu (nt muinsuskaitse eritingimused, arheoloogilised, veealuse kultuuripärandi ja pühapaikade uuringud). Lisaks tagab riikliku kaitse all oleva kultuuripärandiga arvestamise Muinsuskaitseameti kooskõlastused planeerimis- ja tegevuslubade menetlustes. Selline jaotus aitab vältida dubleerimist ning hoiab KMH/KSH fookuse selgelt olulisel keskkonnamõjul.

Samas jäetakse muudatusettepanekuga termini „keskkonnamõju“ määratlusest välja viide inimese heaolule, et luua õigusselgus KMH uurimiseseme ja sellega seotud ootuste vahel. Nimelt on praktikas tekkinud järjest rohkem ootust, et KMH käigus tuleks hinnata kavandatava tegevuse kõikvõimalikke mõjusid, sealhulgas neid, mis ei ole tingitud tegevusega looduskeskkonna mõjutamisest (näiteks sotsiaal-majanduslikud mõjud, inimese heaolu laiemas mõttes).

Muudatuste selgituseks on oluline välja tuua ka KMH algne eesmärk. KMH võeti kasutusele 1960.–1970. aastatel vastusena olukorrale, kus majandus- ja taristuarendused põhjustasid ulatuslikku ning sageli pöördumatut kahju looduskeskkonnale, ilma et otsuste tegemisel oleks neid mõjusid süsteemselt hinnatud. KMH eesmärk on tuua keskkonnakaalutlused otsustusprotsessi varajasesse faasi, enne kui tegevused muutuvad pöördumatuks. Selle keskne roll on ennetav: tuvastada, kirjeldada ja hinnata kavandatava tegevuse olulisi mõjusid looduskeskkonnale ning pakkuda võimalusi nende vältimiseks või leevendamiseks.

KeÜSi § 3 lõike 1 kohaselt on keskkonnahäiring inimtegevusega kaasnev vahetu või kaudne ebasoodne mõju keskkonnale, sealhulgas keskkonna kaudu toimiv mõju inimese tervisele, heaolule, varale või kultuuripärandile. Keskkonnahäiringuna mõeldakse ka sellist ebasoodsat mõju, mis ei ületa arvulist normi või mis on arvulise normiga reguleerimata. KeÜS kommentaaride¹⁰ kohaselt „*vahetu ebasoodne mõju toimib keskkonnale, inimese tervisele, heaolule ja varale või kultuuripärandile otse, ilma vahelülideta. Näiteks avaldab vahetut ebasoodsat mõju saastunud õhk. Kaudset ebasoodsat mõju avaldab aga näiteks ohtlike jäätmete ebaseaduslik loodusesse viimine, mis võib põhjustada pinnase saastumise ohtlike ainetega. Saastunud pinnasest võivad ohtlikud ained sattuda taimedesse ja sealt loomade ning omakorda inimeste organismi. Keskkonnahäiringuna saab käsitada isegi sellist juhtumit, kus ebasoodne mõju tekib seoses inimtegevuse lõppemisega. Näiteks kui puhkealana kasutatav metsaala võetakse kaitse alla kaitseala sihtkaitsevööndina ning seal keelatakse raie, on mõju ühest küljest soodne, kuna kaitstakse looduslikku mitmekesisust. Teisest küljest aga avaldab see ka ebasoodsat mõju, kuna seni korrashoitud puhkealal lubatakse säilitada langenud puid, matkaradu ei saa enam nii hästi kasutada ja ka valgust jääb vähemaks.*

Keskkonnahäiringu mõiste rakendusala piiritlemisel tuleb arvestada ka sellega, millised on keskkonnaõiguse reguleerimisala ja üldse keskkonnavaldkonna piirid. Näiteks linnaruumi muutmise tingitud pelgalt visuaalne mõju arhitektuuri-, ja üldisemalt kultuuriväärtustele, ei ole ilmselt keskkonnaküsimus. Samas aga juhul, kui sellise linnaruumi muutmise kaasneb ka mõju linnakeskkonna looduslähedasematele osadele (näiteks avalikult kasutatava roheala vähenemine), võib seda mõju siiski keskkonnahäiringuna käsitada.”

KMH/KSH keskendub keskkonnale ja selle kaudu avalduva olulise mõju kindlakstegemisele, sealhulgas selliste keskkonnahäiringute hindamisele KeÜSi mõttes, millega võib kaasneda oluline keskkonnamõju (KeÜS § 3 lg 2 mõttes oluline keskkonnahäiring). Kavandatava tegevusega võib kaasneda näiteks tolmu- või valgushäiringud, mille võimalikku olulisust hinnatakse KSH/KMH eelhindamise ja/või programmi koostamise etapis. Kui selgub, et selline keskkonnahäiring võib konkreetsel juhul olla oluline keskkonnahäiring, siis KMH/KSH

¹⁰ [Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse kommentaarid](#)

aruandes tuleb hinnata täpsemalt mõju olulisust ja vajaduse korral kavandada leevendusmeetmeid.

Samas ei pruugi iga keskkonnahäiring olla sellise ulatuse või mõjuga, mis eeldaks selle käsitlemist KMH/KSH aruandes. Kui KMH/KSH eelhindamise ja/või programmi etapis selgub, et häiring on lokaalne, ajutine või väikese ulatusega ning ei ole alust eeldada olulise keskkonnahäiringu tekkimist, siis seda KMH/KSH aruandes ei käsitleta.

Seega keskkonnale avalduva ebasoodsa mõju kaudu on tegevuse mõju inimese tervisele, heaolule ja varale (KeÜS mõistes keskkonnahäiring) ka edaspidi KMH/KSH uurimisobjektiks ulatuses, mis on vajalik, et välistada olulise keskkonnahäiringu avaldumine. Keskkonnahäiringute hindamise tulemusena (ennekõike eelhindamisel ja programmi etapis ning kui programmi ei koostata, siis algatamise hetkel) saab otsustaja veenduda, kas tegemist võib olla olulise keskkonnahäiringuga, mida tuleb aruande etapis käsitleda.

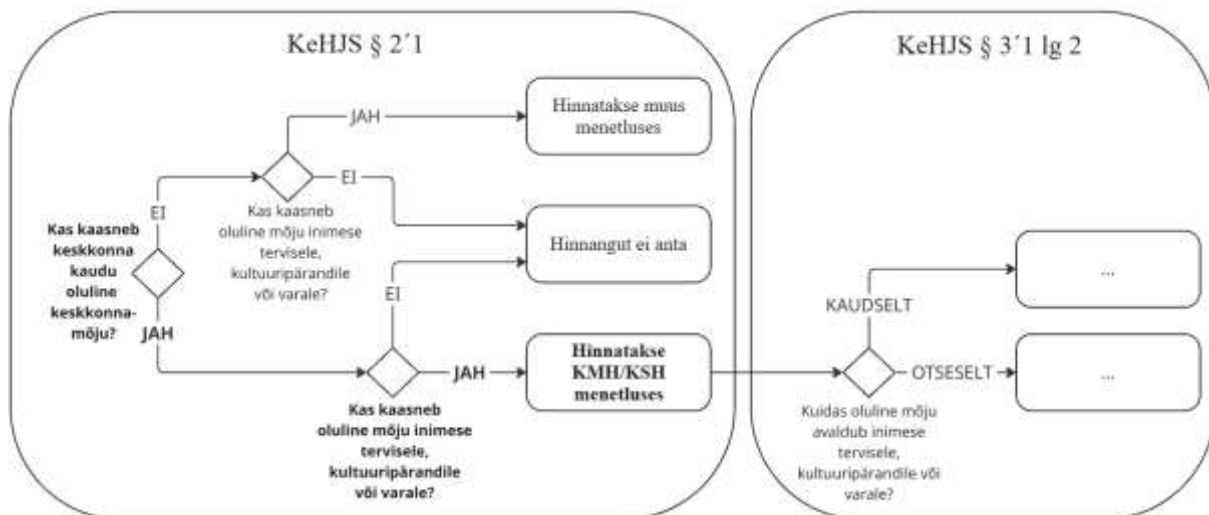
Võrreldes kehtiva õigusega jäetakse KeHJSi §-st 2¹ välja viide heaolule kui eraldiseisvale hindamisobjektile, kuna inimese heaolu kui määratlemata õigusmõiste on liiga avar ja sisaldab elemente, millel ei ole olulise keskkonnahäiringu tekkimisel mõju.

Ka sotsiaal-majanduslikke mõjusid käsitletakse KMH ja KSH raamistikus vaid juhul, kui need avalduvad keskkonna kaudu (oluline mõju tervisele, kultuuripärandile või varale). See aitab vältida KMH/KSH muutumist üldiseks poliitika- või tasuvusanalüüsiks ning säilitab selle kui keskkonnakaitselise otsustustoe selge rolli ja meetodilise piiratluse. Eesmärk on tasakaalustada otsustusprotsesse, kus majanduslikud ja sotsiaalsed kaalutlused on niigi domineerivad.

Kavandatava tegevusega kaasnev positiivne sotsiaal-majanduslik mõju (näiteks uute töökohtade loomine) ei ole olnud ka seni KMH või KSH mõju hindamise keskmes ega ole olnud määrav tegur näiteks alternatiivide võrdlemisel, leevendusmeetmete määramisel, lahenduse valikul vms. Tegemist on täiendava taustainfoga kavandatava tegevuse kohta, mida on võimalik ka edaspidi soovi korral käsitleda KMH ja KSH aruande tegevust tutvustavas peatükis.

KMH/KSH on üks sisend kavandatava tegevuse üle otsustamisel. KMH/KSH eesmärk on anda otsustajale struktureeritud ja põhjendatud teave kavandatava tegevuse oluliste keskkonnamõjude kohta, mida kaalutakse vajadusel menetluses koos teiste asjakohaste õiguslike, sotsiaalsete, majanduslike ja ruumiliste kaalutlustega vastavas menetluses. Seetõttu ei tähenda see, et aspektid, mida KMH/KSH raames ei hinnata, jääksid otsustamisel arvestamata, vaid neid käsitletakse vajaduse korral nende jaoks sobivates menetlustes. Vahetuid olulisi mõjusid inimeste tervisele, varale ja kultuuripärandile, mis ei avaldu keskkonna kaudu ja mis ei kuulu KMH/KSH raames hindamisele, on võimalik käsitleda näiteks planeerimismenetluses planeeringu asjakohaste mõjude hindamisel, tegevusloa menetluses vajaduse korral iseseisvate uuringute või analüüsidenäide või eelnõuga lisatava kultuuripärandile mõju hindamise uuringu raames. Selline jaotus tagab, et eri liiki mõjusid hinnatakse neile sobiva menetluse, pädevuse ja meetodikaga, vältides dubleerimist ning hoides KMH/KSH fookuse selgelt olulisel keskkonnamõjul.

Lisaks, heaolu käsitlemist ei nõua ka KMH ega KSH direktiivid. Muudatus aitab selgemalt eristada KeHJSi ja KeÜSi mõistesüsteeme. Muudatusettepaneku tõttu on vaja asjakohaselt korrigeerida keskkonnaministri 16.08.2017. a määrust nr 31 „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded“ (määruse kavand on esitatud lisa 1, kavand 1) ning keskkonnaministri 01.09.2017. a määrust nr 34 „Keskkonnamõju hindamise aruande sisule esitatavad täpsustatud nõuded“ (määruse kavand on esitatud lisa 1, kavand 2).

Joonis 1. Täpsustatakse terminit „keskkonnamõju“ – KMH ja KSH raames hinnatakse kavandatava tegevusega kaasnevat mõju inimese tervisele, varale ja kultuuripärandile, kui see avaldub keskkonna kaudu. Allikas: Kliimaministeerium, keskkonnakorralduse ja kiirguse osakond

Punktiga 2 muudetakse §-s 2² sätestatud terminit „oluline keskkonnamõju“. Kuna eelnõuga loobutakse viitest inimese heaolule, on seetõttu vaja korrigeerida ka terminit „oluline keskkonnamõju“. Muudatusettepaneku selgitus on esitatud eelmise punkti juures.

Punktidega 3–5 muudetakse § 2³, kus on defineeritud termin „asjaomased asutused“. Kuna asjaomaste asutuste täpsustatud loetelu on kavas kehtestada keskkonnavaldkonna eest vastutava ministri (eelnõu koostamise ajal energeetika- ja keskkonnaministri) määrusega (st määratakse kindlaks alused, mille korral tuleb konkreetne asutus asjaomase asutusena KMH/KSH menetlusse kaasata), siis ei ole kehtiva § 2³ lõike 1 võimalike asjaomaste asutuste üldine loetelu enam asjakohane ning sellest loobutakse (**punkt 3**). Samal põhjusel tunnistatakse kehtetuks § 2³ lõige 2, kus on täpsustatud Kliimaministeeriumi ja Keskkonnaameti kuulumine asjaomaste asutuste hulka (**punkt 5**). Vt ka järgmise muudatusettepaneku selgitust.

Punktiga 4 lisatakse § 2³ lõige 1¹, millega antakse valdkonna eest vastutavale ministrile volitus kehtestada määrusega asjaomaste asutuste täpsustatud loetelu. Tegemist on KMH teenusedisaini käigus välja toodud probleemkohaga ning muudatuse eesmärk on muuta asjaomaste asutustega konsulteerimine tõhusamaks ja tulemuslikumaks (seda nii otsustajale kui ka asjaomasele asutusele). Kehtiva asjaomaste asutuste üldise loetelu asemel valdkonna eest vastutava ministri määrusega kehtestatava täpsustatud loetelu kasutuselevõtt määrab selgelt olukorrad (KMH/KSH menetlused), millisel juhul tuleb konkreetne asutus kaasata konkreetsesse menetlusse asjaomase asutusena, kellelt küsitakse KMH/KSH materjalide (eelhinnang, programm, aruanne) kohta seisukohta. Praegu on pigem tavapärane, et otsustaja saadab materjalid n-ö igaks juhuks seisukoha esitamiseks asutusele, kellel tegelikult puudub puutumus või huvi konkreetses menetluses osaleda – see toob asutustele kaasa lisatöö ning võib ka pikendada menetluse kestust. Näiteks võib asutus vastata alles tähtaja viimastel päevadel ning märkida, et tegevus ei kuulu tema pädevusse, või paluda lisaselgitusi, mis ei ole sisuliselt vajalikud, kuid mis on talle olulised oma puutumuse tuvastamiseks – seeläbi kogu menetluse kestus aga pikeneb. Mõnel juhul ei pruugi asutus aga üldsegi vastata, mistõttu peab otsustaja ootama tähtaegade möödumist ning menetlus venib ilma sisulise vajaduseta. Kavandatud muudatuse eesmärk ongi muuta asutustega konsulteerimise selgeks ning vältida kirjeldatud kitsaskohti. Muudatuse kavandamisel võeti eeskjuju planeerimisseadusest, mille § 4 lõike 4

alusel on Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused¹¹. Määruse kavand on esitatud lisa (kavand 3).

Punktiga 6 täpsustatakse § 2⁴ nende sätete loetelu, milles nimetatud menetlustähtaegu võib põhjendatud juhul pikendada. Paragrahvist jäetakse välja viited § 17 lõikele 1¹ ning § 21 lõikele 4 (need tunnistatakse kehtetuks). Paragrahvi täiendatakse viidetega § 11 lõikele 2² ning § 11¹ lõikele 5 (vt selgitusi vastavate muudatusettepanekute juures).

Punktiga 7 jäetakse § 3¹ lõikest 2 välja sõna „heaolule“. Kuna eelnõuga loobutakse termini „keskkonnamõju“ määratluses viitest inimese heaolule, on vaja korrigeerida ka kõnealust sätet. Muudatusettepaneku selgitus on esitatud punkti 1 juures.

Punktiga 8 täiendatakse § 3² punkti 1 selliselt, et KMH menetluses on KMH algatamise või algatamata jätmise otsuse tegemise etapi osa asjakohasel juhul ka KMH ulatuse määramine. Muudatuse vajalikkust on selgitatud KMH programmi koostamata jätmise erandi juures (vt punkt 22).

Punktiga 9 muudetakse § 3² punkti 2 selliselt, et KMH menetlus koosneb *asjakohasel juhul* KMH programmi koostamise etapist. Samas jäetakse punkti sõnastusest välja tekstiosa „sealhulgas keskkonnamõju hindamise ulatuse määramine“. Muudatuse vajalikkuse põhjendus on sama nagu eelmise punkti puhul (st KMH ulatus võidakse määrata juba algatamise otsusega, mitte ainult programmiga).

Punktiga 10 täpsustatakse muudatusettepanekute korjel Transpordiameti tehtud ettepaneku alusel § 6 lõike 1 punkti 13, et see oleks üheselt selge. Kehtivat sõnastust on võimalik tõlgendada selliselt, et ühe või kahe sõidurajaga tee ehitamine vähemalt nelja sõidurajaga teeks on automaatselt olulise keskkonnamõjuga tegevus, olenemata kavandatava tee pikkusest (st alates esimesest meetrist). Praktikas on sellisele tõlgendamisevõimalusele viidanud teised osalised (näiteks kavandatavat tegevust mittetoetavad kodanikud või keskkonnaühendused). 10 km kriteerium kehtib sätte mõlema osa kohta – nii uue nelja sõidurajaga tee rajamisel kui ka ühe või kahe sõidurajaga tee ümberehitamisel vähemalt nelja sõidurajaga teeks. Selliselt on sätte kooskõlas KMH direktiiviga, mille I lisa punkti 7 alapunktis c on sellise tee ehitamisel sätestatud samuti künnis 10 km.

Lisaks täpsustatakse sättes tee ehitamisega seotud termineid ehitusseadustiku järgi.

Samuti muudetakse muudatusettepanekute korjel Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti tehtud ettepaneku alusel § 6 lõike 1 punkti 14. Kehtiv sõnastus ei ole üheselt arusaadav ning on tekitanud vaidlusi, kuidas sätet korrektselt tõlgendada. Muudatusettepaneku kohaselt tuleb KMH algatada, kui rajatakse uus raudteeliin. Tuleb arvestada, et Eestis ei ole termin „raudteeliin“ õigusaktis määratletud. Raudteeliinide rajamisega¹² on käsitletud peamiselt Euroopa Liidu õigusaktides (komisjoni määruses (EL) 1299/2014, milles käsitletakse Euroopa Liidu raudteesüsteemi allsüsteemi taristu koostalitluse tehnilist kirjeldust¹³; Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2016/797 Euroopa Liidu raudteesüsteemi koostalitluse kohta¹⁴), kuid need õigusaktid käsitlevad raudtee koostalitlust ja ohutust, mitte keskkonnanõudeid. Kõnesoleval juhul mõistetakse „raudteeliini“ all konkreetsetele tunnustele ja pikkusele vastavat raudteelõiku: raudteeliin on marsruut ühest punktist teise (näiteks Tallinn–Tartu, Tallinn–Tapa) ning registreeritud registris lühendiga RINF (*Register of Infrastructure*).

¹¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/129122024039>.

¹² <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/1299#x%20d%202016/797>

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32016L0797>

Uus raudtee, mis rajatakse juba olemasoleva raudtee kõrvale, loetakse KMH algatamise vajaduse otsustamise mõistes olemasoleva raudteeliini osaks, sõltumata raudtee rööpmelaiusest. See tähendab, et sellisel juhul ei ole tegemist uue raudteeliini rajamisega, millele kohaldub kohustuslik KMH, vaid olemasoleva raudteeliini laiendamisega ning KMH algatamise vajadus selgitatakse KMH eelhinnanguga tegevusvaldkondade määruse § 13 punkti 3 järgi.

Tegevusele ei sätestata künnist, kuna uue raudteeliini rajamine on olulise keskkonnamõjuga tegevus sõltumata liini pikkusest (ka KMH direktiivi I lisa punkti 7 alapunktis a ei ole tegevusele arvulist künnist sätestatud). Samuti tuleb arvesse võtta, et uut raudteeliini ei rajata kuigi sageli.

Kehtivas sättes sisalduvad tegevused „uue raudteejaama rajamine“ ning „olemasoleva raudteejaama laiendamine“ viiakse KMH kohustusega tegevuste hulgast eelhinnangu kohustusega tegevuste hulka, kuna raudteejaama rajamise või laiendamisega (sh siis, kui raudteejaama laiendatakse erineva rööpmelaiusega raudteega) ei kaasne alati olulist keskkonnamõju ning KMH eelhinnanguga selgitatakse, kas KMH algatamine on vajalik või mitte. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti praktikast lähtudes ei ole raudteejaama rajamise või laiendamise kohta tehtud KMH eelhinnangute tulemusena KMH-sid algatatud.

Punktiga 11 muudetakse § 6 lõike 1 punkte 17 ning 17¹. Punkti 17 muudatuse kohaselt ei ole mere süvendamine (alates 10 000 kuupmeetrist) enam olulise keskkonnamõjuga tegevus ja KMH algatamine ei ole kohustuslik. Teiste selles punktis nimetatud veekogude puhul säilib KMH kohustus. Punkti 17¹ muudatuse kohaselt ei ole merre kaadamine ja tahkete ainete paigutamine (alates 10 000 kuupmeetrist) enam olulise keskkonnamõjuga tegevused ning KMHd algatada ei ole vaja.

Mõlemad nimetatud muudatusettepanekud põhinevad künniste analüüsil, milles on tehtud ettepanek asendada mere süvendamisel ja merre kaadamisel KMH kohustus KMH eelhinnangu kohustusega. Analüüsi käigus käsitletud KMHdest on selgunud, et meres tehtavate töödega kaasneb erisuguseid mõjusid, kuid need on leevendatavad (näiteks tööde vältimine kalade kudemis- ja lindude pesitsusperioodil; süvendustöödel setete analüüsimine reostusainete suhtes). Künniste analüüsi kohaselt sõltub mõju konkreetsetest asjaoludest (sh rannikuelupaiga suurus, aga ka muud kaitstavad elupaigad), näiteks mida rohkem avamere suunas, seda väiksemaks muutub sama mahuga tegevuse mõju elupaikadele (kui tegevus jääb väljapoole kaitstavaid alasid ja elupaiku). Mõju ulatus sõltub eelkõige süvendamise mahust (sh näiteks sellest, kas on tegemist korduva või uue süvendamistööga), tegevuse asukoha keskkonnaseisundist ja kasutatavast tehnoloogiast.

Lisaks sõltub tegevuse mõju meres sellest, kas see toimub juba varem süvendatud ja sadama kasutuses oleval alal, kaitsealal või Natura 2000 võrgustiku alal, samuti kas tegemist on kalade kudemis- või toitumisalaga. Kui kaadamine on kavandatud sellisele kaadamisalale, mille sobivust on varem hinnatud ja kaadamise maksimaalsed võimalikud mahud määratud, siis ei põhjusta see tõenäoliselt olulisi muid mõjusid merekeskkonnale. Meres tehtavate töödega kaasnevate mõjude puhul on leevendavad meetmed teada ning leevendusmeetmeid saab määrata ilma KMHta. Seetõttu on analüüsi järgi põhjendatud kaotada KMH kohustus ja asendada see KMH eelhinnangu kohustusega, et iga kord hinnata võimaliku eeldatavalt olulise keskkonnamõju avaldumist.

Tegevusvaldkondade määruses on sätestatud veekogudes kavandatavate tegevuste KMH eelhinnangu künnised, mis nii mere süvendamise kui ka merre kaadamise korral on 500 kuupmeetrit. Keskkonnaameti ettepanekul on kavas määruses muuta § 11 punkti 7² selliselt, et

KMH eelhindangu andmise künnist süvendamise puhul tõstetakse seniselt 500 kuupmeetrit 1500 kuupmeetritele. Ettepanekut toetab ka künniste analüüs ja seda nii süvendamise kui ka kaadamise korral (st mõlema tegevuse puhul tõsta künnis kuni 1500 kuupmeetriini). Muudatus on osaliselt seotud 01.09.2025 jõustunud veeseaduse (edaspidi *VeeS*) muudatusega, millega lisati väheolulise mõjuga tegevuste loetellu mere süvendamine sadama akvatooriumis mahuga 100 kuni 1499 kuupmeetrit. Kaadamise puhul määruse künnist ei muudeta, sest künnist muudeti *VeeSis* ainult süvendamise puhul ning *VeeSis* ja tegevusvaldkondade määruses sätestatud kaadamise künnised peaksid olema selguse huvides omavahel kooskõlas.

Punktiga 12 tunnistatakse kehtetuks § 6 lõike 1 punktid 21, 24, 31¹ ja 34.

Punkt 21 tunnistatakse kehtetuks, kuna kehtivas normis kasutatud terminit „tundlik suubla“ ei ole Eesti õiguses defineeritud ning ei ole selge, millistel juhtudel on KMH kohustuslik ning millistel juhtudel tuleb KMH vajalikkust kaaluda. Kuna KeHJS § 6 lõike 1 rakendamine toob isikutele kohustuse korraldada KMH, peab KeHJS sõnastus olema selge. Veeseaduses kasutatud terminid „suubla“ ja „heitvee suhtes tundlik suubla“ ei seonu paisude või tammide rajamisega ning sellega kaasneva võimaliku mõjuga (suubla on veekogu, veekogu osa või maapõue osa, kuhu juhitakse heitvett või saasteaineid). Tundliku suublana on mõistetud praktikas selliseid veekogusid, mis on kalastiku kaitse seisukohast olulised (sh peamiselt nn lõhejõed).

Paisutamise, hüdroelektrijaama, tammi või veehoidla rajamisel ja rekonstrueerimisel tuleb arvestada, et looduskaitseaduse (LKS) § 51 lõike 2 alusel kehtestatud lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaigana kinnitatud veekogul või selle lõigul (nn lõhejõed) on keelatud olemasolevate paisude rekonstrueerimine ulatuses, mis tõstab veetaset, uute paisude rajamine ning veekogu loodusliku sängi ja veerežiimi muutmine. Kudemis- ja elupaikade nimistus nimetatud veekogul või selle lõigul on loodusliku sängi, veerežiimi ning veetaseme muutmine paisude rekonstrueerimisel lubatud üksnes juhul, kui sellega parandatakse kalade kudemisvõimalusi. Seega ei ole võimalik nendel veekogudel või veekogu lõikudel rajada uusi paise ega teha selliseid tegevusi, mis muudavad veerežiimi ja veekogu sängi, ning ka KMH kohustus ei tule kõne alla, kui see tegevus ei ole lubatud.

LKS § 51 lõike 2 alusel kehtestatud nimistus loetletud kudemis- ja elupaigad on määratud kogu veekogu ulatuses või veekogu lõiguna. Paisu ja teiste sättes nimetatud ehitiste rekonstrueerimisel ja rajamisel väljaspool nimistus nimetatud veekogu lõiku tuleb selgitada, kas tegevusega muudetakse veekogu sängi, veetaset või veerežiimi, st kas tegevusega võib kaasneda kalaliikidele ebasoodne mõju (kui tegevuse eesmärk ei ole kalade kudemisvõimaluste parandamine). Sellisel juhul tuleb KMH eelhindangus selgitada, kas tegevusega võib kaasneda oluline mõju ning kas KMH algatamine on vajalik. Olulise keskkonnamõju kontekstis tuleb arvestada, et paisutamine mõjutab jõe hüdro-morfoloogiat, kalastiku seisundit ja jõe füüsikalise-keemilisi parameetreid. Paisud on kaladele ja vee-elustikule ületamatu takistus, mis ei lase paljudel liikidel pääseda koelmualadele ja teistesse elupaikadesse ning halvendavad seeläbi jõgede seisundit ja kalade arvukust.

Kuigi sätte kehtiv sõnastus hõlmab nii ehitise rajamist kui ümberehitamist (ehk rekonstrueerimist), ei pruugi rekonstrueerimisega alati kaasneda olulist keskkonnamõju (näiteks on rekonstrueerimise eesmärk sageli kalade kudevõimaluste parandamine) ning see, kas see kaasneb või ei, tuleb välja selgitada KMH eelhindangu ja vajadusel KMH käigus.

Ka kehtiva tegevusvaldkondade määruse § 11 punkti 4 kohaselt tuleb otsustajal anda eelhinnang, kui kavandatakse hüdroelektrijaama, tammi, paisu või veehoidla rajamist või rekonstrueerimist veeseaduse § 54 lõike 7 alusel kehtestatud määruse lisades 1–3 nimetatud pinnaveekogumitel või looduskaitseaduse § 51 lõike 2 alusel kehtestatud määruse nimistus olevatel veekogudel (välja arvatud KeHJS § 6 lõike 1 punktides 21 ja 21¹ nimetatud juhtudel).

Kuigi kehtiv säte tunnistatakse kehtetuks, ei jää oluline keskkonnamõju hindamata, sest KMH eelhinnanguga tuleb selle võimalikkus välja selgitada. Üldise põhimõttena on KMH vaja algatada siis, kui tegevusega kaasneb eeldatavalt oluline keskkonnamõju ning ei ole teada leevendavaid meetmeid ja need tuleb leida KMH käigus. Paisude rajamisel ja ümberehitamisel on leevendusmeetmed (näiteks kalaläbipääsud) olemas ning kui tegevuse taotlemisel on need kavandatud ja on näha, et nende rakendamisega olulist keskkonnamõju ei kaasne, võib otsustaja jätta KMH algatamata.

Lisaks tuleb märkida, et kehtiv säte on rangem kui KMH direktiiv, mille kohaselt on KMH kohustuslik tammide ja muude rajatiste puhul vee kinnihoidmiseks või alaliseks säilitamiseks, kui kinnihoidav või säilitatav uus või täiendav veekogus on üle 10 miljoni kuupmeetri.

Ka veepoliitika raamdirektiivi¹⁴ artikli 11 lõike 3 punkti i ja lõike 4 kohaselt rakendatakse põhimeetmeid ja lisameetmeid veekogude puhul, kus mõjutatakse oluliselt vee seisundit või kus tuleb tagada täiendav kaitse või seisundi parandamine. Eestis on ka selliseid pinnaveekogusid, mis on kalastiku seisukohast vähem olulised ning olemasoleva paisu või muu sättes nimetatud ehitise rajamisel või rekonstrueerimisel ei pruugi olla alati olulist keskkonnamõju. Seetõttu oleks igakordne kohustuslik KMH ebaoproportsionaalne. Tegevusvaldkondade määruse § 11 punkti 4 kohane eelhinnang tagab pinnaveekogumite ja § 16 pinnaveekogumiga hõlmatud veekogude kaitse.

Kuigi muudatusettepanekute korjel tegi Eesti Taastuvenergia Koda ettepaneku asendada tegevusvaldkondade määruse § 11 punktis 4 termin „rekonstrueerimine“ terminiga „lammutamine“, tuleb arvestada, et rekonstrueerimisel taastatakse osaliselt või täielikult hävinud ehitise ehitis, mistõttu võib tegemist olla olulise keskkonnamõjuga tegevusega, kus eelhinnangu andmine on asjakohane. Seetõttu kuulub kõnealuste ehitiste (hüdroelektrijaam, tamm, pais, veehoidla) ümberehitamine ehk rekonstrueerimine jätkuvalt eelhinnangu andmise kohustusega tegevuste hulka.

Näiteks paisu likvideerimisel ei ole vaja eelhinnangut anda, kui see asendatakse tehiskärestikuga, kuna selle tegevusega kaasneb positiivne keskkonnamõju ja kärestikul ei ole selgeid ehitise tunnuseid (tehiskärestiku eesmärk on taastada paisutatud ehk muudetud veekogu algne olukord).

Tunnistatakse kehtetuks § 6 lõike 1 punkt 24. Kehtiva KeHJSi kohaselt on vähemalt 1,5 hektari suuruse alaga prügila sulgemine olulise keskkonnamõjuga tegevus, kuid tuginedes Maves OÜ koostatud künniste 2. analüüsi vahearuandele asendatakse KMH kohustus eelhinnangu kohustusega. Seetõttu muudetakse ka tegevusvaldkondade määrust ning keskkonnaministri 29.09.2004 määrust nr 38 „Prügila rajamise, kasutamise ja sulgemise nõuded“ (edaspidi *prügila rajamise, kasutamise ja sulgemise määrus*) (määruse kavand on esitatud lisas, kavand 5).

¹⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32000L0060>

Prügila sulgemiseks käitaja taotlusel või projektikohase mahu saavutamisel esitatakse Keskkonnaametile prügila sulgemise kava koos kirjaliku taotlusega. Enne sulgemiskava koostamist tehakse vähemalt 1,5 ha suuruse suletava prügila puhul KMH ning KMH aruanne esitatakse Keskkonnaametile koos sulgemiskavaga. Sulgemiskava sisaldab muu hulgas sulgemisprojekti, mis annab prügila sulgemise tehnilised lahendused, sealhulgas jäätmelademe kattekihid, ja meetmed prügila rajamise, kasutamise ja sulgemise määruuse ning muude asjakohaste õigusaktide nõuete täitmiseks.

Künniste 2. analüüsis on selgitatud, et seni on prügilate sulgemise KMHsid tehtud eelkõige tehniliste lahenduste sobivuse kontrollimiseks (näiteks kas põhjavee projekteeritud kaitsemeetmed on piisavad), ent kohustusliku KMH tegemine ainult tehniliste lahenduste sobivuse väljaselgitamiseks ei ole põhjendatud. Lisaks on prügila rajamise, kasutamise ja sulgemise määruusega seatud konkreetset keskkonnanõuded, millest prügila sulgemisel tuleb lähtuda. Siiski, arvestades tegevuse võimalikku mõju veele ja (vähemal määral ka) välisõhule (gaaside heide) või kui sulgemiskava näeb ette määruusest erinevad lahendused, on asjakohane prügila sulgemisel anda eel hinnang, et selgitada välja, kas tegevusega võib kaasneda oluline keskkonnamõju. Prügila sulgemise KMH kohustus ei tulene KMH direktiivist, mistõttu on võimalik seda riigisiseses õiguses muuta.

Lisaks on muudatus asjakohane ka sulgemiskava muutmisel. Näiteks võib esineda ka juhtumeid, kui sulgemiskava koostamisest on pikem aeg möödunud ning on selgunud vajadus muuta sulgemislahendust ja sulgemiskava. Muutmine eeldab ühtlasi ka KMH koostamist, isegi näiteks väikese muudatuse puhul, mis aga ei pruugi olla otstarbekas menetluse efektiivselt läbiviimiseks.

Suletud prügila järelhoolduse meetmete määramiseks ei ole samuti KMH kohustuslik. Keskkonnaametil on teadmised senise praktika alusel ning keskkonnaseireõuded määrab Keskkonnaamet määruuse nr 38 § 38 kohaselt prügila käitamiseks väljastatud prügilaloas või kompleksloas, lähtudes määruuse nr 38 peatükist 6 (prügila seireõuded ja aruandlus).

Tunnistatakse kehtetuks § 6 lõike 1 punkt 31¹. Kehtiva KeHJSi kohaselt on olulise keskkonnamõjuga tegevus üle 100 hektari suuruse pindalaga metsamaa raadamine, kuid künniste analüüsi ettepanekul asendatakse KMH kohustus KMH eel hinnangu kohustusega. Senised KMHd käsitlevad küll metsamaa raadamist, aga see ei ole olnud ainus olulise keskkonnamõjuga tegevus ja KMH algatamise põhjus, vaid raadamist on hinnatud kui näiteks mõne suurarendusega kaasnevat tegevust.

Künniste analüüsi kohaselt toimuvad metsamaa raadamisega ökosüsteemis paratamatult suured muutused ning peamised raadamisega kaasneva keskkonnamõju põhjustajad on kuivendamine, puude raiumine, pinnase ettevalmistus ning maakasutuse muutmisega seotud tegevused. Need tegevused mõjutavad metsaökosüsteeme, kuid ökoloogiline tundlikkus sõltub ka metsa väärtusest ja uuest maakasutusest. Kui mets asendub täielikult tehiskeskonnaga, näiteks elamurajooni või tööstuspargiga, on ebasoodsad mõjud loodusele enamasti suuremad kui näiteks tuulepargi rajamisel. Seega mõju olulisus ja leevendusmeetmed sõltuvad suuresti tegevuse iseloomust ja ulatusest ning konkreetsest asukohast ja elupaigast (sh elupaiga suurus) ja selle kohta olevast informatsioonist (uuritus). Seetõttu ei pruugi iga raadamine olla olulise keskkonnamõjuga ning vajada KMHd ja põhjalikke uuringuid, vaid on põhjendatud kaotada raadamise KMH kohustus ja asendada see KMH eel hinnangu kohustusega. Analüüsi käigus uuritud võrdlusriikide KMH algatamise või eel hinnangu künnised on erinevad (Soome puhul KMH kohustuslikkus 200 hektarit, Läti puhul eel hinnangu kohustuslikkus 50 hektarit). Mõju võimalikkust arvestades on analüüsis tehtud ettepanek muuta künnist ning tuua see eel hinnangu puhul mõnevõrra allapoole, kasutades Lätiga sarnast KMH eel hinnangu künnist ja määrata

selleks 50 hektarit. Kui väiksemal alal raadamise puhul ei saa välistada ebasoodsat mõju Natura võrgustiku alale, tehakse Natura eelhindamine ning vajaduse korral algatatakse KMH/KSH (mille koosseisus tehakse ka Natura asjakohane hindamine).

Ettepanek tunnistada kehtetuks KeHJS § 6 lõike 1 punkt 34 põhineb Kliimaministeeriumi tellitud töös „Õigusanalüüs KMH teenuse disaini ettevalmistamiseks“ esitatud järeldustel. Lisaks ei ole kõnealuse sätte puhul tegemist KMH direktiivi I lisas nimetatud tegevusega (st KMH kohustusega tegevused).

Kuni 30.06.2015 kehtinud planeerimisseaduse § 9 lõike 2 punkti 8 kohaselt oli detailplaneeringu ülesanne keskkonnaningimuste seadmine planeeringuga kavandatu elluviimiseks ja vajaduse korral ehitiste määramine, mille ehitusprojekti koostamisel on vaja teha KMH. KeHJS § 6 lõike 1 punkt 34 oli seotud viidatud planeerimisseaduse sättega (st omavahel olid seotud tegevuse kavandamise eri etapid: strateegilise planeerimisdokumendi koostamine ning selle järel tegevusloa taotlemine). Kehtivas planeerimisseaduses sellise sisuga sätte puudub.

Õigusanalüüsis on selgitatud, et olukorras, kus KeHJSi § 6 lõike 1 punkt 34 näeb ette KMH kohustuslikkuse (st kui see on ette nähtud tegevuse aluseks olevas strateegilises planeerimisdokumendis), ei otsusta KMH kohustusega tegevuste loetelu lõplikult Riigikogu KeHJS-i vastuvõtmisega, vaid seda saab täiendada strateegilise planeerimisdokumendi kehtestaja (koostamise korraldaja) üldise hinnanguga, mis koostatakse koos strateegilise planeerimisdokumendiga. Arvestades, et KMH on üsna koormav ning aeganõudev menetlus keskkonnamõtjude väljaselgitamiseks, ei ole sellise üldise võimaluse ettenägemine otstarbekas. Praegu võib KeHJSi § 6 lõike 1 punktist 34 tulenev võimalus ja sellega kaasnev üldiselt määratud absoluutselt siduv kavandatava tegevuse KMH kohustus üksikjuhul tuua kaasa ebavajalikku halduskoormust, kui sellel üksikjuhul ei oleks KMH tegelikult vajalik (näiteks asjaolud on vahepeal muutunud).

Seega muudatusettepaneku jõustumise järel ei ole edaspidi võimalik määrata tegevuse KMH kohustust strateegilise planeerimisdokumendiga. Kui strateegilises planeerimisdokumendis on kavandatud tegevus, mis võib olla olulise keskkonnamõtjuga, tehakse tegevusloa taotluse esitamise järel KMH, kui juhtumipõhine KeHJSi alusel antav eelhindang sellist vajadust järeldab ning otsustaja teeb KMH algatamise otsuse. Kui strateegilise planeerimisdokumendiga kavandatakse olulise keskkonnamõtjuga tegevust, on KMH algatamine üldjuhul kohustuslik (v.a asjakohasel juhul KeHJSi § 11 lõiked 6 ja 6²).

Punktiga 13 täiendatakse muudatusettepanekute korjel Keskkonnaameti tehtud ettepaneku alusel § 6 lõiget 2¹ ja jaotatakse selles sätestatud eelhindangu andmise kohustus kaheks eraldi juhuks. Esiteks täpsustatakse lõike punktis 1 eelhindangu andmise kohustust olukorras, kus taotletakse tegevusloa muutmist § 6 lõikes 1 nimetatud tegevuse või käitise muutmiseks või ehitise laiendamiseks.

KeHJS § 6 lõike 1 punkti 35 kohaselt on olulise keskkonnamõtjuga tegevus (st KMH on kohustuslik) sama lõike punktides 1–34¹ nimetatud tegevuse või käitise muutmine või ehitise laiendamine, kui tegevuse või käitise muutmine või ehitise laiendamine vastab lõikes sätestatud võimalikele künnistele. Paragrahvi 6 lõikes 2¹ on sätestatud, et kui § 6 lõike 1 punktides 1–34¹ nimetatud tegevust või käitist muudetakse või ehitist laiendatakse, peab otsustaja andma eelhindangu selle kohta, kas kavandataval tegevusel on oluline keskkonnamõju.

Muudatusettepanekuga täpsustatakse eelhindangu andmise kohustust § 6 lõikes 1 nimetatud tegevuste muutmise korral (kui tegevuste muutmine ei ületa samas lõikes sätestatud võimalikke

künniseid). Kehtiva sõnastuse kohaselt tuleb KMH algatamise vajalikkust kaaluda iga KeHJS § 6 lõikes 1 nimetatud juba loa saanud või käimasoleva tegevuse või käitise muutmise või laiendamise korral, ka näiteks siis, kui muudatus on väheoluline (võimalikku olulist keskkonnamõju eeldatavalt ei kaasne) või toob kaasa olukorra paranemise (positiivse keskkonnamõju). Mittevajalike eelhinnangute andmise kohustus suurendab aga nii arendajate halduskoormust kui otsustajate ja eelhindamise menetluses osalevate asjaomaste asutuste töökoormust. Seetõttu on muudatusettepaneku sõnastuses juhitud KMH direktiivi II lisa punkti 13 alapunkti a sõnastusest, milles nimetatakse eelhindamise kohustuse kriteeriumina lisaks: „kui see võib keskkonda oluliselt kahjustada“. Kehtiva KeHJSi § 6 lõikes 2¹ seda täpsustust ei ole, kuid muudatusega see lisatakse („kui [tegevusloa] muutmise põhjuseks oleva kavandatava tegevuse puhul ei ole võimalik välistada olulise keskkonnamõju esinemist“). Täpsustus on vajalik selleks, et vältida eelhinnangu koostamist juhtudel, kus sellel puudub sisuline lisaväärtus. Kehtiva korra kohaselt võib eelhinnangu andmise kohustus tekkida ka selliste tegevusloa muudatuste puhul, mille puhul on juba menetluse alguses selge, et olulist keskkonnamõju ei kaasne.

Seega on kirjeldatud olukordades eelhinnangu andmise lähtekohaks see, kas kavandatav muudatus või laiendus võib tuua kaasa eeldatavalt olulise keskkonnamõju (olulist keskkonnamõju ei ole võimalik välistada), st kavandatav muudatus või laiendus toob kaasa eelhinnangu andmise kohustuse kõnesoleva paragrahvi lõike 2¹ kohaselt. Arvestama peab loaga taotletava tegevuse sisulist muutmist, samuti seda, kas keskkonnaseisund on algse olukorraga võrreldes muutunud. Kui taotletakse ainult loa andmete või tingimuste formaalset muutmist (näiteks kõrvaltingimuste täpsustamine või vähene muutmine), ei pruugi eelhinnangu andmine vajalik olla. Eeldatavalt olulise keskkonnamõju kaasnemise põhjusteks on eelkõige sellised olulised ja/või ulatuslikud muudatused kavandatavas tegevuses, mis võivad kaasa tuua mõjuala keskkonnataluvuse ületamise, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise, kultuuripärandi või vara.

Samas tuleb arvestada, et sõltuvalt tegevuse või käitise muutmisest ja näiteks tegevuse laiendamisest tuleb kavandatava tegevusega kaasnevat keskkonnamõju vaadata ka tervikuna. Samuti tuleb arvestada olemasoleva, st algse tegevusega, millele on varem KMH tehtud – kas varasema KMH käigus on hinnatud kavandatavat muudatust või laiendust. See tähendab, et tuleb arvesse võtta, kas varasemas KMH-s hinnati sisuliselt muudatuse või laiendusega kaasnev keskkonnamõju, näiteks olukorras, kus varasemas KMH-s on hinnatud keskkonnamõju n-ö varuga, arvestades tegevuse suuremat mahtu, ulatuslikumat mõjuala vms. Otsustaja peab motiveerimiskohustusest tulenevalt tegevusloa andmise otsuses välja tooma asjaolu, et on kaalunud olemasoleva tegevuse muudatuse või laiendusega kaasnevat võimalikku keskkonnamõju (arvestades muu hulgas tegevuse iseloomu ja mahtu, asukohta, mõjutatavat keskkonda jm kriteeriumeid), ning juhul, kui on selge, et olulist keskkonnamõju tegevuse muudatuse või laiendamisega eeldatavalt ei kaasne, eelhinnangut andma ei pea. Kui otsustaja leiab, et tegevuse muudatuse või laiendusega võib eeldatavalt kaasneda oluline keskkonnamõju, st esineb selline kahtlus, st olulist keskkonnamõju ei ole võimalik välistada, annab ta eelhinnangu ettenähtud korras.

Tuleb rõhutada, et keskkonnamõju hindamise (sh eelhinnangu andmise) lähtekoht on juhtum, st lähtumine konkreetsest kavandatavast tegevusest ja selle muudatusest ning oludest (sh keskkonnaseisund), ning otsus kavandatava tegevuse KMH algatamise või algatamata jätmise kohta tehakse tegevusloa taotluse ja selles esitatud info alusel.

Muudatusettepanekuga sarnane on KeHJS § 6 lõige 2⁴, mille kohaselt tuleb anda eelhinnang, kui tegevusloa taotluse menetlemise aja jooksul ilmnevad uued asjaolud, mis toovad kaasa

eelhindangu andmise kohustuse lõigete 2 ja 2¹ kohaselt. See tähendab, et otsustaja peab kaaluma nende uute asjaolude tähtsust eelhindangu andmise vajaduse seisukohast.

Teiseks lisatakse lõike 2¹ punktiga 2 eelhindangu andmise kohustus nende tegevuste puhul, mille ainus või peamine eesmärk on uue tehnoloogia või toote arendamine või katsetamine ning milleks taotletakse tegevusluba kehtivusega kuni kaks aastat. KMH direktiivi II lisa punkti 13 alapunkti b kohaselt kuuluvad kavandatavate tegevuste hulka, mille korral peab otsustaja andma eelhindangu, direktiivi kohaselt „I lisas loetletud projektid, mida tehakse üksnes või peaausjalikult uute menetluste või toodete arendamiseks või katsetamiseks ja mis ei kesta üle kahe aasta“. Eesti õigusesse ei ole direktiivi seda punkti üle võetud, mis tähendab, et uute tehnoloogiate või toodete arendamisel või katsetamisel on § 6 lõikes 1 nimetatud tegevuste puhul KMH kohustuslik ehk nõue rangem. Muudatusettepanekuga tehakse see nõue paindlikumaks: arendamine ja katsetamine lisatakse KeHJSi sellekohase KMH direktiivi punkti eeskujul eelhindangu andmise kohustusega tegevusena. Siiski tuleb arvestada teatud tingimustega: uute tehnoloogiate ja toodete arendamine või katsetamine peab olema kavandatava tegevuse ainus või peamine eesmärk ning taotletava tegevusloa kehtivus ei tohi ületada kahte aastat. Kõnesoleval juhul käsitatakse katsetamisena ühekordset tegevust ning tegevuse (korduv) pikendamine, et vältida KMH kohustust (nn tegevuse tükeldamine, ingl *salami slicing*), ei ole võimalik. Uue tehnoloogia või toote arendamine või katsetamine viitab näiteks sellele, et Eesti oludes võib olla tegemist uudse lahendusega või teatud tehnoloogia puhul selliste uute tingimustega, mida pole varem rakendatud või praktiseeritud. Samas tuleb pöörata tähelepanu sellele, et arendamise või katsetamisega ei tohi kaasneda olulist keskkonnamõju. Samuti tuleb arvestada, et tegemist pole KMH tegemata jätmise automaatse erandiga – eelhindangu tulemuse alusel võidakse sellise tegevuse kohta KMH ikkagi algatada.

Punktiga 14 muudetakse § 6¹ lõike 1 sissejuhatavat lauseosa selliselt, et arendaja peab § 6¹ lõikes 1 nimetatud teabe esitama eelhindangu kavandina. Otsustaja saab oma eelhindangu andmisel (koostamisel) võtta aluseks arendaja esitatud kavandi, kontrollides esitatud teabe piisavust ja asjakohasust ning vajaduse korral seda täpsustades. Muudatuse puhul on tegemist lahendusega, mida kasutatakse ka praegu (eelkõige planeeringute, ehituslubade ja hoonestuslubade puhul). Samas tuleb rõhutada, et otsuse kavandatava tegevuse KMH algatamise või algatamata jätmise kohta teeb otsustaja.

Kehtiva korra kohaselt peab arendaja otsustajale esitama kavandatud tegevuse kohta teabe (st kavandatava tegevuse eesmärgi, iseloomu, asukoha, oluliselt mõjutatavate keskkonnamelementide ja eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju kirjelduse). KMH teenusedisaini käigus järeldati, et eelhindangu andmise etapp on otsustajate jaoks üks kõige aja- ja töömahukamaid etappe kogu KMH menetluses. Praegu on arendaja esitatav teave kavandatava tegevuse võimalike oluliste mõjude kohta (kui see pole esitatud eelhindangu kavandina) sageli ebahühtlase struktuuri või ebapiisava detailsusega. Otsustaja peab sageli täitma sisulisi infolünki (tegema päringuid ja koondama infot erinevatest allikatest), kuigi asjakohane info peaks sisalduma juba arendaja esitatud teabe hulgas. Otsustaja töömaht sõltub otseselt arendaja antud sisendi kvaliteedist ning sellest, kui suures ulatuses tuleb otsustajal infot ise juurde koguda. See pikendab eelhindangu menetluse kestust. Selleks, et kiirendada ning lihtsustada kogu eelhindangu andmise etappi (seda nii otsustajale kui ka arendajale), peab arendaja edaspidi esitama nõutava teabe eelhindangu kavandina (vt joonis 2). Tuginedes otsustajate (Keskkonnaameti, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti ja Maa- ja Ruumiameti) hinnangutele võimaldaks kvaliteetse eelhindangu kavandi esitamine kiirendada eelhindangu andmist 50–90%. Konkreetsest projektist ja valdkonnast sõltuvalt võib see vähendada spetsialisti töökoormust menetluse kohta kuni 90 tundi.

Arendaja peab eelhindangu kavandi koostamisel lähtuma § 6¹ lõike 5 alusel kehtestatud määruses (keskkonnaministri 16.08.2017 määrus nr 31 „Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“) sätestatud nõuetest. Tegemist on eelhindangu andmise sisuliste nõuetega; nõudeid vormistamise kohta ei ole antud (selleks ei ole vormi), kuid kavandi koostamisel on soovitatav järgida eelhindangu määruse struktuuri. Muudatusettepaneku tõttu on vaja nimetatud määrust muuta ning samuti kaasneb IT-arendusvajadus (keskkonnaotsuste infosüsteem KOTKAS, ehisregister). KMH teenusdisaini käigus käsitletud KMH infosüsteemi arendamisel (eeldatavalt 2-3 aasta pärast) lihtsustub eelhindangu andmine nii arendajale kui ka otsustajale, kuna see muutub süsteemis suures osas automaatseks, kasutades arendaja esitatud ja eri registrites olevat teavet.

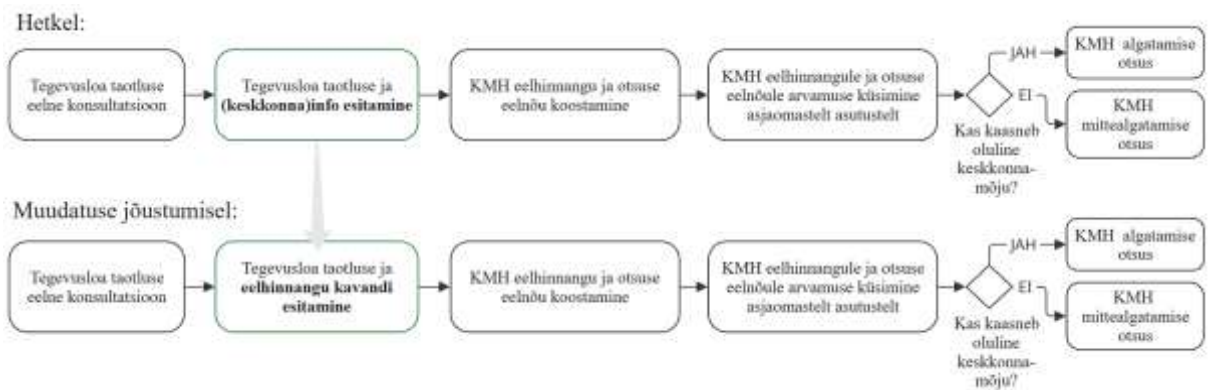
Samuti kavandatakse määrust täpsustada selliselt, et eelhindangu andmisel lähtutakse kavandatava tegevuse, selle asukoha ja mõjutatava keskkonna kirjelduses *asjakohasest* teabest. Täpsustus põhineb KMH teenusedisaini käigus tehtud ettepanekul, et eelhindangu andmisel ei peaks käsitlema kõiki määruses nimetatud teemasid (keskkonnaelemente ja aspekte), vaid ainult asjakohaseid (näiteks keskkonnaelemente, millele võib oluline keskkonnamõju avalduda) – ka see aitab eelhindangu toimingut tõhustada. Samas tuleks selguse huvides eelhindangus ja ka eelhindangu kavandis lühidalt välja tuua teemad, mis ei ole konkreetsel juhul asjakohased.

Eelnõuga ei ole sätestatud tingimusi või piiranguid selle kohta, kes võib koostada eelhindangu kavandi. Arendaja võib eelhindangu kavandi koostada ise, näiteks teeb seda ettevõttes töötav keskkonnaspetsialist. Kui arendajal puudub nii piisav ettevalmistus eelhindangu koostamiseks kui ka juurdepääs eelhindangu andmiseks vajalikele andmetele (näiteks I ja II kaitsekategooria kaitstavad liigid), on soovitatav tal kaasata keskkonnakonsultant, kellel on asjakohased teadmised ning ligipääs andmeallikatele. See tagab, et arendaja on kavandatava tegevusega eeldatavalt kaasnevad keskkonnamõjusid põhjalikult analüüsinud ning otsustajale esitatav eelhindangu kavand on piisava kvaliteedi ja detailsusega ning võimaldab otsustajal teha kiiremini otsuse KMH algatamise vajalikkuse kohta.

Arendaja esitatud eelhindang ei ole lõplik ehk otsustajal säilib kohustus esitatud teabe piisavust ja asjakohasust kontrollida. Otsustaja võib võtta arendaja eelhindangu kavandi aluseks oma eelhindangu koostamisel, sealhulgas kasutada kavandis esitatud teavet tervikuna (nn üks-ühele) või talle vajalikus ulatuses (eelhindangut täiendades või korrigeerides). KMH algatamise või algatamata jätmise otsuse tegemine jääb ka pärast muudatust täielikult otsustaja pädevusse.

Kirjeldatud lähenemine ei ole uus, näiteks detailplaneeringute KSH eelhindangute, hoonestuslubade ja teeprojektide KMH eelhindangute puhul on konsultandi kasutamine olnud tavapärane praktika. Arendaja esitab otsustajale konsultandi koostatud eelhindangu, mis vastab eelhindangu määruse sisu nõuetele.

Tähelepanu tuleb juhtida ka asjaolule, et eelhindangu kavandi nõue ei tohiks saada takistuseks tegevusloa taotluse menetluse võtmisel, st kui kavandis esineb mitteolulisi puudusi, ei tohiks see olla põhjus loataotluse tagasilükkamiseks ja menetluse algatamata jätmiseks. Otsustaja saab vajadusel paluda arendajal eelhindangu kavandit täpsustada või küsida lisainfot, aga puudujäägid kavandis ei tähenda automaatselt seda, et loataotlus ei vasta nõuetele. Kui eelhindangu kavandis esinevad aga olulised puudused, peab otsustaja siiski kaaluma, kas sellisel juhul saab taotluse menetluse võtta. Arendajal tuleb arvestada ka sellega, et kui loataotlust muudetakse, siis võib olla vajalik ka kavandit muutmata.

Joonis 2. KMH eelhinnangu andmiseks asendatakse arendaja vabatekstilise teabe esitamine sisunõuetega määratud teabe (KMH eelhinnangu kavand) esitamisega (joonisel märgitud rohelisega). Kavandi korras info andmine muudab menetluse efektiivsemaks. Allikas: Kliimaministerium, keskkonnakorralduse ja kiirguse osakond

Punktiga 15 täiendatakse § 6¹ lõiget 3. Kuna eelnõuga kavandatud lähenemise järgi peab arendaja edaspidi otsustajale eelhinnangu andmiseks esitama vajaliku teabe eelhinnangu kavandina, tuleb § 6¹ lõiget 3 täpsustada, et otsustaja peab andma eelhinnangu muu hulgas arendaja esitatud eelhinnangu kavandis esitatud teabe alusel. Samuti peab otsustaja eelhinnangu andmisel lähtuma arendaja esitatud tegevusloa taotluses olevast ja muust asjakohasest teabest. Otsustaja peab arendaja esitatud tegevusloa taotlust ja eelhinnangu kavandit omavahel võrdlema, st kas need sisaldavad sama teavet. Eelhinnangu andmisel saab otsustaja vajadusel kasutada loataotluses olevat infot, kui seda ei ole toodud eelhinnangu kavandis. Samuti peab otsustaja vajadusel küsima arendajalt lisateavet lõpliku eelhinnangu koostamiseks (näiteks täpsustamaks infot kavandatava tegevuse kohta).

Punktiga 16 täpsustatakse § 6¹ lõiget 4, et eelhinnangu kavandit ei pea esitama metsateatiste menetlustes, sest nende puhul on eelhinnangu andmine tehtud Keskkonnaametis paljuski juba automaatselt (metsaregistris), mistõttu eelhinnangu kavandi koostamine ei ole vajalik ega põhjendatud.

Punktiga 17 täiendatakse § 6¹ lõiget 5. Kuna kavandatud lähenemise järgi peab arendaja edaspidi otsustajale eelhinnangu andmiseks esitama vajaliku teabe eelhinnangu kavandina, tuleb § 6¹ lõiget 5 täpsustada selliselt, et volitusnormi alusel täpsustatavad nõuded kehtivad ka § 6¹ lõikes 1 nimetatud eelhinnangule.

Punktiga 18 lisatakse § 6¹ lõige 6, milles sätestatakse tingimus, et otsustaja saab nõuda eelhinnangu kavandi täiendamist üksnes juhul, kui kavandis esineb selliseid puudusi, mis on olulised ja määrava tähtsusega eelhinnangu andmisel (näiteks võivad viia eelhinnangus ebaõige järelduseni).

Punktiga 19 täiendatakse § 7 punkti 2 selliselt, et tegevuslubade loetellu lisatakse meretuulepargi hoonestusluba. 21. juunil 2024 jõustus ehitusseadustiku ja teiste seaduste muutmise seadus (taastuvenergia kasutuselevõtu kiirendamine), millega võeti kasutusele meretuulepargi hoonestusloa termin. Ehitusseadustiku (EhS) § 113¹ lõike 1² järgi on meretuulepargi hoonestusluba tähtajaline õigus koormata sisemere, territoriaalmere või majandusvööndi piiritletud ala selle põhjaga püsivalt ühendatud, ent kaldaga püsivalt ühendamata ehitisega, ja see annab õiguse ehitada meretuuleparki, mis vastab hoonestusloa andmise aluseks olevale ehitusprojektile, ning vee erikasutuseks meretuulepargi ehitamisel. Sama paragrahvi lõike 1³ järgi ei anta meretuulepargi hoonestusloa andmisel ehitusluba ega vee erikasutuse keskkonnaluba meretuulepargi ehitamiseks. Meretuulepargid kuuluvad KeHJSi § 6

lõikes 1 nimetatud olulise keskkonnamõjuga tegevuste hulka. Muudatusettepanekuga viiakse KeHJS kooskõlla EhSi täiendusega.

Punktiga 20 muudetakse § 11 lõiget 2². Kehtiva korra kohaselt peab otsustaja eelhinnangu korral küsima seisukohta kõigilt asjaomastelt asutustelt. Muudatusega loobutakse normis täiendist „kõigilt“. Tegemist ei ole praeguse lähenemise muutmisega, vaid selguse huvides tehtava täpsustusega. KeHJSi §-s 2³ on loetletud potentsiaalsed asjaomased asutused ning seisukohta tuleb küsida kõigilt asutustelt, kes konkreetses KMH menetluses kvalifitseeruvad sellisteks asutusteks. Praktikas esineb aga olukordi, kus täiendi „kõigilt“ tõttu tõlgendatakse normi laiaulatuslikult, st et KMH menetlusse kaasatakse ka asutused, keda konkreetsesse menetlusse kaasama ei peaks. See suurendab asutuste töökoormust ning kokkuvõttes võib see pikendada ka KMH menetluse kestust. Seetõttu tehakse muudatus, mis on seotud ka § 2³ muudatusettepanekuga kehtestada asjaomaste asutuste täpsustatud loetelu valdkonna eest vastutava ministri määrusega.

Muudatusega lisatakse normi ka täiendus, et asjaomane asutus peab esitama oma seisukoha KMH vajalikkuse kohta otsustaja määratud tähtjaks. KeHJSi § 11 lõike 2 järgi peab otsustaja tegema otsuse KMH algatamise või algatamata jätmise kohta § 6 lõikes 2 nimetatud valdkondade tegevuse ja lõikes 2¹ viidatud tegevuse korral õigusaktis sätestatud tegevusloa taotluse menetlemise aja jooksul, kuid hiljemalt 90. päeval pärast § 6¹ lõikes 1 loetletud teabe saamist. Praktikas esineb olukordi, kus asjaomane asutus esitab otsustajale oma seisukoha hilinenult (kuigi kehtiv § 2⁴ ei sisalda menetlustähtaja pikendamise võimalust). Selleks, et otsustajal oleks võimalik õigeaegselt teha KMH algatamise või algatamata jätmise otsus (arvestades ka asjaomase asutuse seisukohta, nagu nõuab § 11 lõige 2³), lisatakse § 11 lõikesse 2² täiendus, et asjaomane asutus peab esitama oma seisukoha otsustaja määratud tähtjaks. Tähtaja määramisel peab otsustaja lähtuma tegevusloa taotluse menetlemiseks ette nähtud ajast, samas tuleb arvestada, et ka asjaomasele asutusele peab jääma piisav aeg otsustaja saadetud materjali läbitöötamiseks ja seisukoha kujundamiseks. Põhjendatud juhul võib asjaomane asutus otsustaja määratud seisukoha esitamise tähtaega pikendada (vt ka punkti 6).

Punktiga 21 täiendatakse seadust §-ga 11¹, millega lisatakse seadusesse KMH programmi koostamata jätmise võimalus. Muudatuse eesmärk on vähendada KMH menetluse ajamahtu ja halduskoormust juhtudel, kus programmi koostamine ei loo sisulist lisaväärtust, kuna kavandatava tegevuse võimalik oluline keskkonnamõju on varasemate samalaadsete KMHde või KSHde kaudu teada. KMH teenusedisaini käigus selgus, et programmi etapp on menetluse üks ajamahukamaid, samas praktikas enamlevinud ja korduvate projektide puhul (näiteks liiva- ja kruusakarjäärid, suurfarmid, väikeenergia rajatised jmt) võib see aga olla vähe lisaväärtust loov etapp. Otsustajate ja ekspertide hinnangul on sellistel juhtudel vajalik teave hindamise ulatuse määramiseks sageli olemas juba eelhinnangu etapis või varasematest KMH/KSH menetlustest. Muudatuse tulemusena lüheneb KMH menetlusaeg kuni 5 kuu võrra, mis tavapäraselt kulub programmi koostamisele, avalikustamisele ja nõuetele vastavaks tunnistamisele. Muudatust kirjeldab joonis 3.

Paragrahvi 11¹ lõike 1 kohaselt juhul, kui kavandatava tegevusega kaasneva olulise keskkonnamõju olemus ja ulatus on varasema samalaadse¹⁵ tegevuse KMH või KSH kaudu

¹⁵ Samalaadne tegevus ei eelda, et uus kavandatav tegevus oleks varasema KMH või KSH objektiga üks-ühele identne (näiteks täpne tootmismahd, kasutatav tehnoloogia või täpne asukoht ei pea kattuma). Samalaadsuse tuvastamisel tuleb hinnata, kas varasemates KMH või KSH aruannetes esitatud hinnangud võimaldavad usaldusväärselt määrata kavandatava tegevusega kaasneva olulise keskkonnamõju olemuse ja ulatuse. Seejuures tuleb arvestada eelkõige tegevusliigi sarnasust, mõjude laadi ning piirkondlikku konteksti. Samalaadsus võib esineda ka juhtudel, kus tehnoloogia või detailne teostus ei ole täpselt samasugune, kuid erinevused ei mõjuta

teada, määratakse KMH algatamise otsuses ka keskkonnamõju hindamise ulatus. Sealjuures tuleb arvestada, et samalaadsed KMHd/KSHd peavad olema lõpetatud, st KMH/KSH aruanded nõuetele vastavaks tunnistatud. Erisuse kohaldamisel peab KMH algatamise otsus sisaldama teavet kavandatava tegevusega eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju ja selle hindamiseks vajalike uuringute ning eksperdirühma koosseisu kohta valdkondade kaupa (§ 11¹ lõige 3). See tähendab, et otsuses tuleb eraldi nimetada mõjud, mida tuleb KMH käigus hinnata (ning ka vajalikud uuringud ja eksperdiisivaldkonnad). Tegemist ei pruugi aga olla lõpliku ja ammendava loeteluga: otsustaja määrab esialgse raamistiku, mille KMH juhteksperit (eksperdirühm) vaatab üle ja vajaduse korral täpsustab edasise hindamise käigus. Kui juhteksperdi hinnangul on vaja rohkem uuringuid¹⁶ või lisada valdkondlikke eksperte selleks, et tagada kaasneva olulise keskkonnamõju usaldusväärne analüüs ning olulise keskkonnamõju vältimine või leevendamine, tuleb need uuringud teha ja eksperdid kaasata. Samuti võib lisauuringute vajadus selguda KMH aruande avalikustamise käigus ning sellisel juhul tuleb põhjendatud juhul uuringud ka teha. KMH teenusedisainis hinnati aga avalikustamisel lisauuringute vajaduse selgumise võimalust väikeseks, kuna senise kogemuse kohaselt täiendatakse programme avalikkuse sisendi alusel pigem harva.

Erisuse kohaldamisel tuleb eraldi tähelepanu juhtida Natura hindamisele. Kui on tegemist kavandatava tegevusega, mille puhul KMH ei ole kohustuslik, vaid tuleb anda eelhinnang, siis jätkub praegune lähenemine: põhjendatud juhul teeb otsustaja Natura eelhindamise eelhinnangu andmise käigus (võttes muu hulgas aluseks arendaja esitatud teabe). Kohustusliku KMH korral teeb kehtiva korra kohaselt Natura eelhindamine üldjuhul aga KMH programmi koostamise käigus KMH juhteksperit/eksperdirühm. Seega kõnealuse erisuse kohaldamisel peab kohustusliku KMHga tegevuse korral otsustaja tegema Natura eelhindamise juba KMH algatamise otsusega (ehk sarnaselt praegusele KMH eelhindamisele). Kui jätta Natura eelhindamine alles KMH aruande koostamise etappi, siis see võib osutada liiga hiliseks (näiteks kui enne aruande koostamist/järelduste tegemiseks on vaja kõigepealt teha uuringuid). Kuigi seeläbi suureneb mõnevõrra otsustaja töökoormus, siis annab märkimisväärse ajavõidu KMH programmi koostamata jätmine.

Otsustaja peab KMH algatamise otsuse eelnõu kohta küsima seisukohta asjaomastelt asutustelt ja arendajalt (§ 11¹ lõige 4), kes peavad esitama seisukoha otsustaja määratud tähtjaks (§ 11¹ lõige 5). Põhjendatud juhul võib otsustaja määratud seisukoha esitamise tähtaega pikendada (vt ka punkti 6). Seega on arendajal ja asjaomastel asutustel võimalik teha ettepanekuid otsustaja koostatud KMH algatamise otsuse eelnõu kohta (näiteks kas otsuses nimetatud uuringud on asjakohased, kas eksperdirühm on piisav jms). Tavapärase KMH programmi menetluse korral küsitakse asjaomaste asutuste seisukohta programmi avalikustamise ajal.

Samuti võib välja tuua, et seisukoha andmisel on arendajal võimalik esitada näiteks ka arvamus, et kavandatava tegevuse keskkonnamõju hindamiseks tuleb siiski programm koostada. Näiteks kui arendaja hinnangul ei ole kavandatava tegevusega kaasneva keskkonnamõju ulatus või keskkonnatingimused teada. Kui otsustaja siiski ei pea vajalikuks KMH programmi koostamist, peab ta seda algatamise otsuses põhjendama.

Sarnaselt kehtiva § 18 lõikega 8 on ka § 11¹ lõikes 6 arendajale ette nähtud tähtaeg: kui arendaja ei ole kahe aasta jooksul alates § 11¹ lõike 1 kohase KMH algatamise otsuse tegemist esitanud KMH aruannet avalikuks väljapanekuks, peab arendaja enne aruande avalikustamiseks esitamist otsustajaga kooskõlastama otsuses määratud KMH ulatuse ja vajaduse korral selle

oluliselt oodatava keskkonnamõju olemust ja ulatust. Samalaadsuse hindamine peab jääma sisuliseks kaalutusotsuseks, arvestades konkreetse asukoha ja tegevuse eripärasid.

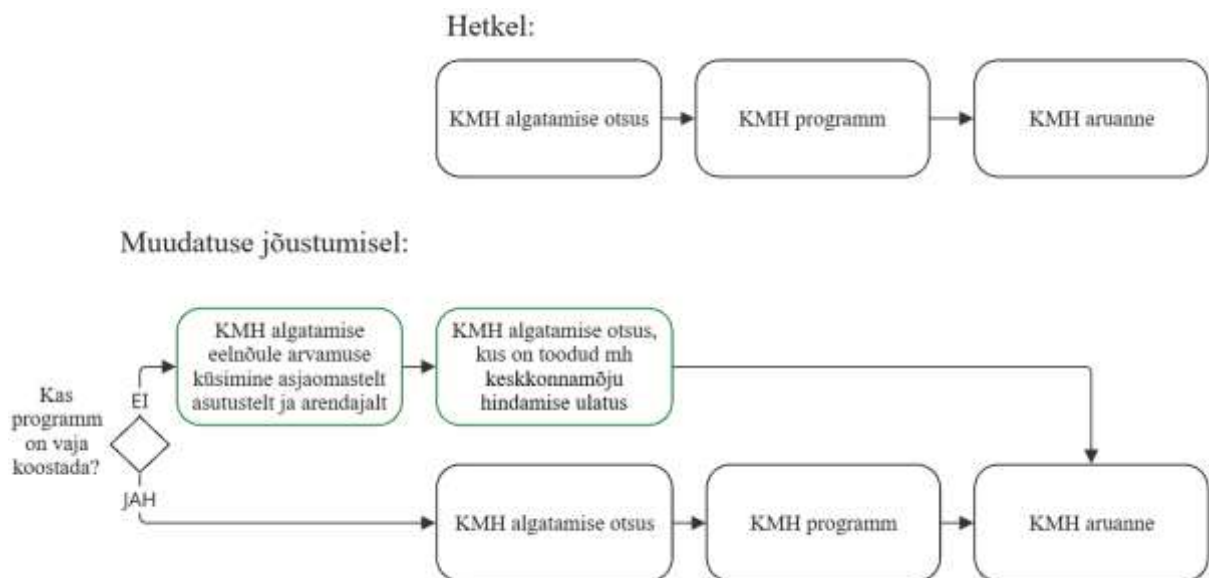
¹⁶ Uuringu all peetakse silmas nii väliuuringuid kui ka olemasoleva info põhjal tehtavaid analüüse jms.

ajakohastama. Sätte eesmärk on tagada, et KMH algatamise otsuses määratud KMH ulatus ning selle põhjal koostatav KMH aruanne oleksid ajakohased: sellekohased küsimused võivad tekkida eelkõige juhul, kui nimetatud etappide vahele jääb pikk ajavahemik.

Kokkuvõttes on erisuse kohaldamiseks otsustaja ülesanne otsustada, kas olemasolev info on piisav: kui on kahtlus, et kõik olulised mõjud ei ole teada, tuleb KMH programm koostada tavapärasel korras. Erisust ei saa kohaldada ka juhul, kui kavandatava tegevusega võib kaasneda KeHJSi §-s 30 sätestatud oluline piiriülene keskkonnamõju (§ 11¹ lõige 2) – piiriülese KMH korral tuleb menetluses osalevale mõjutatud riigile saata KMH programm (§ 30 lõige 5).

Tuleb märkida, et programmi ärajätmise erisust saab kohaldada ka §-s 26¹ sätestatud juhul, kui KMH algatatakse arendaja esitatud taotluse alusel enne tegevusloa taotluse esitamist. Samuti on võimalik programmi koostamisest loobuda § 28³ sätestatud taastuvenergia projekti KMH puhul.

Muudatus, millega võimaldatakse KMH programm koostamata jätta, on kooskõlas nii Århusi konventsiooni kui ka KMH direktiivi nõuetega. Århusi konventsiooni kohaselt tuleb kaasata võimalikult varases etapis, kui kõik otsusevariandid on veel lahtised. Üldsusel on endiselt võimalik osaleda nii kirjalike märkuste esitamisega kui suulisel arutelul KMH aruande avaliku väljapaneku käigus. KMH tehakse arendaja esitatud taotluse põhjal ja selles ettenähtud piirides, seega on KMH ulatus suure osas juba piiritletud ning KMH käigus tuleb hinnata taotletava tegevuse mõjusid. Seda, kas tegevust lubada või mitte, otsustab tegevusloa andja pärast KMH aruande nõuetele vastavaks tunnistamist (st ka pärast aruande avalikustamist), võttes arvesse nii KMH tulemusi kui muid asjaolusid, mis KMH alla ei kuulu. Kuna praktika kohaselt ei ole KMH programmi avalikustamise etapis seni üldsus aktiivselt osalenud, saab selle etapi ärajätmisega (teatud juhul, kui taotletakse luba tegevuseks, mille mõju ulatus on üldjoontes teada) hoida kokku nii menetlusaega kui -kulusid. See on omakorda kooskõlas haldusmenetluse efektiivsuse põhimõttega ning arendaja õigusega kiirele ja efektiivsele menetlusele. Ka KMH direktiiv ei sätesta KMH menetluse kohustuslikku etapilist ülesehitust ega nõua KMH programmi koostamist iseseisva kohustusliku sammuna. Samuti ei ole ette nähtud avalikkuse kaasamist arutelu vormis. KMH on tegevusloa andmise menetluse osa. KMH eesmärk on anda otsustajale asjakohane, piisav ja usaldusväärne teave kavandatava tegevuse võimaliku olulise keskkonnamõju kohta, et võimaldada tegevusloa andmise üle otsustamisel võtta arvesse sisulised keskkonnakaalutlused. KMH ei määra tegevusloa andmise otsust ette, vaid on üks kaalutusotsuse tegemise sisenditest koos muude asjakohaste asjaoludega. Seetõttu tuleb avalikkuse osalemise piisavust hinnata tegevusloa menetluse tervikvaates (mitte ainult KMH vaates). Ka juhul, kui KMH programmi ei koostata, kaasatakse avalikkus KMH aruande avalikustamisel enne tegevusloa andmise otsust, st ajal, mil kõik asjakohased valikud on veel avatud ja avalikkusel on võimalik otsust sisuliselt mõjutada. Seega ei piira programmi koostamata jätmise võimalus avalikkuse õigusi ega ole vastuolus ei Århusi konventsiooni ega KMH direktiiviga.

Joonis 3. Luuakse võimalus KMH programmi mitte koostada, kui olulise keskkonnamõju olemus ja ulatus on varasema samalaadse tegevuse KMH või KSH kaudu teada (joonisel märgitud rohelisega). Programmi koostamata jätmine vähendab KMH menetlusaega hinnanguliselt kuni viie kuu võrra. Allikas: Kliimaministerium, keskkonnakorralduse ja kiirguse osakond

Punktiga 22 täiendatakse § 12 lõiget 3 punktiga 6: kavandatava tegevuse KMH algatamise või algatamata jätmise teade peab sisaldama ka teavet KMH programmi koostamata jätmise kohta, kui kohaldatakse KeHJSisse lisatavat § 11¹. Kõnealune nõue kohaldub vaid KMH algatamise korral ning sedagi § 11¹ erisuse rakendamisel. Siiski on oluline ja vajalik, et kõikidele osalistele (sh avalikkusele) oleks juba varakult ehk KMH algatamisel antud teada, et konkreetsetes menetluses programmi ei koostata: muu hulgas aitab see vältida potentsiaalseid arusaamatusi edasistes menetlustappides (arvestades asjaoluga, et võrreldes kehtiva KMH menetluse ülesehitusega on tegemist olulise erinevusega). Täpsemad selgitused § 11¹ kohta on esitatud eelmise punkti juures.

Punktiga 23 muudetakse § 13 lõike 1 sissejuhatavat lauset. Kavandatu kohaselt võidakse keskkonnamõju hindamise ulatus määrata KMH algatamisel ning sel juhul jäetakse KMH programm koostamata (vt punkt 21). Seetõttu on vaja asjakohaselt täiendada § 13 lõike 1 sissejuhatavat lauset, et normis oleks arvestatud eespool kirjeldatud erisusega (st olukord, kui KMH programm tuleb koostada).

Punktidega 24–28 täpsustatakse § 13 lõikes 1 KMH programmi nõudeid.

Punktiga 24 jäetakse § 13 lõike 1 punktides 2 ja 7 välja sõnad „ja selle reaalsed alternatiivsete võimaluste“, sama muudatus tehakse § 13 lõike 1 punktis 5 (**punkt 26**). KMH teenusedisaini käigus järeldati, et KMH programmis, millega otsustatakse eesootava KMH sisu ja ulatus, ei peaks kohustuslikus korras nõudma kavandatava tegevuse reaalsed alternatiivsete võimaluste esitamist: tegemist on KMH menetluse ja sisulise hindamise algetapiga, kus ei pruugi olla põhjendatud ega võimalik sellist infot esitada. Vastupidi, nõude täitmiseks võidakse programmis esitada hoopis nn kunstlikud alternatiivid, kus kavandatavat tegevust on vaid vähesel määral muudetud. Kokkuvõttes võib see aga nii asjaomastele asutustele kui ka avalikkusele tekitada väära arusaama (nt olukorras, kui KMH aruandes hinnatakse programmiga võrreldes teistsuguseid alternatiivseid võimalusi). Kavandatava tegevuse reaalsed alternatiivsed võimalused selguvad üldjuhul alles KMH programmi koostamise järel (st edasise sisulise hindamise käigus). Teave reaalsed alternatiivsete võimaluste, nende elluviimisega eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju ning omavahelise võrdlemise tulemuste kohta

tuleb esitada KMH lõpptulemuses ehk KMH aruandes. KMH programmis tuleb aga esitada kavandatava tegevuse lühikirjeldus.

Punktiga 25 muudetakse ka § 13 lõike 1 punkti 4: kui kehtiva korra kohaselt esitatakse KMH programmis kavandatava tegevuse seos strateegiliste planeerimisdokumentidega, siis muudatuse kohaselt tuleb esitada seos kehtivate planeeringutega. Tegemist on KMH teenusedisaini käigus tehtud ettepanekuga muuta KMH programm sisutihedamaks: praegu täidetakse see nõue sageli selliselt, et programmis esitatakse suhteliselt mahukas ülevaade (sh ka väljavõtted) kavandatava tegevuse seostest strateegiliste planeerimisdokumentidega (nt nii riiklikul tasandil arengukavad kui ka kohaliku tasandi dokumendid). Kuigi selliste seoste väljatoomine võib olla asjakohane üldise konteksti andmiseks (sh avalikkuse jaoks) ning võimalike strateegilisel tasandil määratud nõuete tähenduses, siis kokkuvõttes ei ole kõikvõimalike strateegiliste planeerimisdokumentide mahukatel ülevaadetel siiski erilist lisaväärtust. Seetõttu nõuet täpsustatakse: edaspidi tuleb programmis esitada kavandatava tegevuse seos kehtivate planeeringutega (sh detail-, üld- või eriplaneering). KMH käigus tuleb arvestada kehtivate planeeringutega, sest need võivad seada piiranguid ja tingimusi kavandatavale tegevusele või nõudeid KMH sisule (KMH käigus tuleb arvestada asjakohaseid seoseid, sh nt keskkonnakaitselisi tingimusi vms). Analoogne lähenemine on kasutusel § 26¹ lõikes 6, mis käsitleb kavandatava tegevuse perspektiivtust kooskõla puudumise tõttu selle asukohaga seotud kitsenduste või kehtiva planeeringuga.

Punktiga 27 tunnistatakse kehtetuks § 13 lõike 1 punkt 9. Kuna asjaomaste asutuste täpsustatud loetelu on kavas kehtestada valdkonna eest vastutava ministri määrusega (st alused, mille korral kaasatakse konkreetne asutus asjaomase asutusena KMH menetlusse), siis ei ole enam vaja KMH programmis dubleerivalt välja tuua asjaomaste asutuste loetelu koos menetlusse kaasamise põhjendusega (vt ka punktide 3–5 selgitused).

Punktiga 28 täiendatakse § 13 lõike 1 punkti 10 selliselt, et tegevusloa taotluse või KeHJSi § 26¹ lõikes 1 nimetatud KMH algatamise taotluse koopia asemel võib KMH programmis esitada veebilehe aadressi, kus taotlus on kättesaadav. Nõue muudetakse paindlikumaks, kuna üldjuhul toimubki tänapäeval haldusmenetlustes asjaajamine elektrooniliselt (st spetsiaalsetes digitaalsetes menetluskeskkondades). Lisaks võivad taotlused olla mahukad materjalid.

Punktidega 29 ja 30 täpsustatakse § 14 pealkirja, et see vastaks paragrahvi sisule ning lõikega 7 sätestatakse, millised isikuandmed on KMH/KSH dokumentides avalikud. Mõju hindamise materjalides avaldatakse eksperdirühma liikmete nimed ja kvalifikatsioon, juhteksperdi puhul lisaks KMH litsentsi number ja kehtivus.

Punktidega 31 ja 32 täpsustatakse § 15 lõike 1 punkte 1 ja 2, lisades, et KMH litsentsi võivad taotleda ka isikud, kes on omandanud kõrghariduse ja töökogemuse metsanduse erialal. Kehtiva korra kohaselt võib litsentsi taotleda isik, kes on omandanud magistrikraadi või sellele vastava kvalifikatsiooni loodusteaduste või keskkonnakaitsese õppesuuna õppekava järgi ning omab loodusteaduste või keskkonnakaitsesega seotud tegevusalal vähemalt kolmeaastast töökogemust. Praeguse sõnastusega ei pruugi metsandus erialana olla üheselt hõlmatud, sest metsandus ei kuulu otseselt keskkonnakaitsese või looduskaitse õppesuuna alla, kuigi on nendega tihedalt seotud.

Muudatus võimaldab taotleda litsentsi ka metsanduse õppesuuna lõpetanud isikul, kellel on teadmised nii keskkonna- ja looduskaitse, metsaökoloogia kui ka metsamajandamise võtete kohta. Metsandus on tihedalt seotud loodusteadustega ja sisaldab muuhulgas elurikkuse kaitset, metsökoloogiat, loodusvarade kestlikku kasutamist, mis on ka paljude KMHde puhul (nt tuulepargid, taristu, raadamine, maakasutuse muutus) hinnatavad valdkonnad. KMH eksperte

on Eestis piiratud arv ning muudatus aitab laiendada potentsiaalsete ekspertide ringi ja parandada KMH teenuse kättesaadavust.

Punktiga 33 muudetakse § 15 lõike 1 punkti 4 ning § 34 lõike 4 punkti 5. Kehtiva korra kohaselt peab KMH juhteksperdi litsentsi taotleja olema läbinud juhtimiskoolituse vähemalt 60 tunni mahus ja tal peab olema vähemalt kahe projekti juhtimise kogemus. Juhtimiskoolituse läbimise nõue kaotatakse, kuna litsentsi taotlemise praktika põhjal on Kliimaministeeriumil kui KMH litsentsi andjal olnud raske kontrollida nõude täitmist.

KeHJSi varasema, 2015. a redaktsiooni seletuskirja kohaselt peab juhtimiskoolitus sisaldama õpet ressursside ja protsesside juhtimisest. Kuna juhtimiskoolituseks võib kvalifitseeruda väga erineva sisu ja vormiga koolitused, sest ei ole täpsustatud, milliseid teemasid peab koolitus käsitlema, on ka taotlejal ja taotluse kontrollimisel keeruline selle nõude täitmist hinnata. Seni esitatud taotluste puhul on olnud juhtumeid, kus taotluses näidatud koolitused ei ole seotud otseselt juhtimisalase õppega ning ei ole selge, kas nendel koolitustel käsitleti (projekti)juhtimise teemasid. Praegu on lubatud esitada juhtimiskoolitusena mõni juba varem kõrgkoolis läbitud õppeaine, aga tihti ei ole ka need otseselt juhtimise õppega seotud. Seega kehtiv juhtimiskoolituse nõue on pigem formaalne. Seni ei ole selle nõude erineva sisustamise pärast taotlejaid ka tagasi lükatud. Kui esialgu taotlusel näidatud koolitus on tekitanud küsimusi nõudele vastamise kohta, siis on taotleja näidanud mõnda muud koolitust, et vastata sellele nõudele. Muudatusettepaneku tõttu on vaja asjakohaselt korrigeerida keskkonnaministri 31.05.2005 määrust nr 46 „Keskkonnamõju hindamise litsentsi ja selle taotluse vormid“.

Litsentsi taotlejale vajalikke juhtimisalaseid teadmisi ja kogemust on pigem otstarbekam omandada töökogemuse kaudu. Kuna KMH protsess ongi sisu poolest projekti juhtimine (sh eksperdirühma töö koordineerimine, hindamistulemuste analüüsimine ja nende esitamine avalikkusele), peavad juhteksperdil olema selleks vajalikud teadmised ja oskused. Projekti juhtimise kogemuse all peetakse silmas kogemuste omandamist selliste projektide kaudu, mis on sisaldanud protsessi, ressursi ja isikute juhtimist. Taotlejal tuleb KMH taotluses kirjeldada ja põhjendada, millistes projektides on sellised kogemused omandatud. Seetõttu on projektijuhtimise kogemus piisav eeldus litsentsi taotlemiseks ning jääb kehtima senine nõue, et litsentsi taotlejal peab olema vähemalt kahe projekti juhtimise kogemus (projektina ei pea olema läbitud ainult KMH või KSH menetlused, vaid võib olla ka mõni muu keskkonna vm valdkonna projekt).

Eespool kirjeldatud põhjusel muudetakse analoogselt ka samasugust KSH juhteksperdi nõuet (§ 34 lõike 4 punkt 5). Kehtiva korra kohaselt peab KSH juhteksperdi olema läbinud juhtimiskoolituse vähemalt 60 tunni mahus ja tal peab olema vähemalt kahe projekti juhtimise kogemus. Juhtimiskoolituse nõue kaotatakse.

Punktiga 34 korrigeeritakse § 15 lõike 2 punkti 5. Muudatust on selgitatud eelmises punktis: kuna litsentsi taotlemisel ei nõuta enam juhtimiskoolituse läbimist, ei pea taotleja ka esitama sellekohast kinnitust, kuid peab esitama kinnituse projekti juhtimise kogemuse kohta.

Punktidega 35–37 täpsustatakse litsentsi taotluses esitatavaid andmeid. **Punktiga 35** jäetakse § 15 lõike 3 punktist 1 välja alalise elukoha aadressi esitamise nõue ning **punktiga 36** § 15 lõike 3 punktist 2 töökoha aadressi esitamise nõue, kuna see teave ei ole litsentsi taotlemisel oluline ega vajalik. Taotluses piisab taotleja nime, isikukoodi ja kontaktandmete (telefon, e-posti aadress) ning töökoha väljatoomisest. **Punktiga 37** täpsustatakse § 15 lõike 3 punktis 3 toodud viidet: kehtivas sõnastuses viidatakse § 15 lõike 1 punktidele 1–6, kuid korrektne on viidata punktidele 1–5 (§ 15 lõike 1 punkt 6 puudutab KMH-alast testi, mitte kvalifikatsiooni).

Punktiga 38 täpsustatakse § 15 lõiget 7¹, et informatsioon litsentsitud juhtekspertide kohta avaldatakse keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS, kus KMH ekspertide registris¹⁷ esitatakse ametlik ja avalik ülevaade litsentseeritud ekspertidest. Sättes nimetatakse, millised andmed registris avaldatakse (nimi, litsentsi number ja selle kehtivus). Varem avaldati KMH juhtekspertide info Kliimaministeeriumi lehel, kuid muudatusega viiakse ka KeHJSi sõnastus kooskõlla tegeliku olukorraga, et juhtekspertide info avaldatakse KOTKASes. Kui kehtivas sättes on märgitud ka litsentsi kehtetuks tunnistamise kohta teabe avaldamise koht, siis seda teavet ei ole asjakohane seaduses sätestada. Litsentsi kehtetuks tunnistamise infot ei saa KOTKAS registris avaldada, kuna seal on esitatud info ainult kehtivate litsentside kohta. Litsentse ei ole seni kehtetuks tunnistatud ja see on vähetõenäoline, kuid juhul, kui seda tehakse, siis saab selle info avaldada Kliimaministeeriumi kodulehel.

Punktiga 39 jäetakse § 15 lõike 9 punktist 4 välja tekstiosa „, sealhulgas juhul, kui keskkonnamõju hindamise järeelhindamise tulemused erinevad oluliselt keskkonnamõju hindamise aruandes antud hinnangust“. Kuna seaduseelnõuga on kavas tunnistada kehtetuks § 25 (keskkonnamõju hindamise järeelhindamine), siis tuleb asjakohaselt korrigeerida ka § 15 lõike 9 punkti 4. Vt ka selgitust punkti 63 juures.

Punktidega 40–49 muudetakse §-s 16 sätestatud KMH programmi avalikustamise ja asjaomastelt asutustelt seisukoha küsimise korda. Muudatusettepanekud on seotud eelkõige sellega, et seaduseelnõuga on kavas loobuda kohustusest korraldada KMH programmi avalik arutelu.

Punktiga 40 tunnistatakse kehtetuks § 16 lõike 1 teine lause ehk edaspidi ei ole enam kohustust korraldada KMH programmi avalikku arutelu. Otsustajal ja arendajal jääb siiski õigus erandjuhul korraldada arutelu vabatahtlikult¹⁸, kui see on konkreetse menetluse puhul põhjendatud (nt keerukate oluliste mõjude või olulise uuendusliku tegevuse korral). Programmi menetlusega seotud muudatusi kirjeldab joonis 4.

KMH teenusedisaini käigus selgus, et KMH programmi avalikud arutelud ei täida oma eesmärki. Programmi arutelu peaks keskenduma oluliste mõjude tuvastamisele, hindamise metoodikale ja uuringute vajadusele, kuid praktikas ootab avalikkus sageli juba selles etapis lõplikke selgitusi arenduse sisu ja kaasnevate mõjude kohta, st infot, mida on võimalik anda alles KMH aruande etapis (nt tehtud uuringute põhjal). Kuna selliseid lõplikke vastuseid ei pruugi olla võimalik programmi etapis veel anda, tekib arutelul osalejatel sageli pettumus ja tunne, et nende tagasisidet ei arvestata või et arutelu on pelgalt formaalsus. Üldistatult võidakse KMH programmi avaliku arutelu tajuda sellisena, et arendaja või otsustaja esindajad räägivad „üldist juttu“ ega anna konkreetseid vastuseid küsimustele. Selline kogemus vähendab aga avalikkuse usaldust ja motivatsiooni osaleda hiljem KMH aruande avalikus arutelus, kus leiavad käsitlemist kavandatava tegevuse lahendused ja tegelikud olulised mõjud.

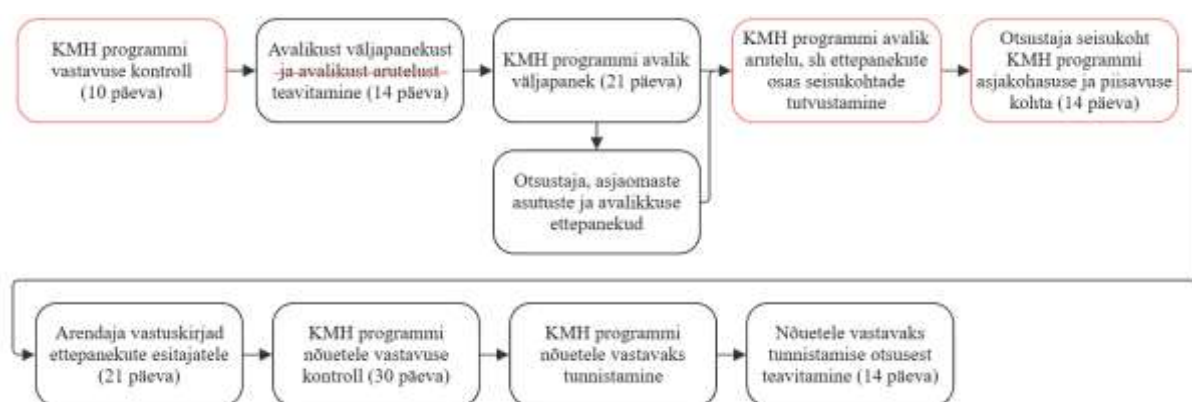
Korduvalt on esinenud ka olukordi, kus programmi avalikul arutelul osalemise vastu on väga väike huvi (nt on esinenud juhtumeid, kus arutelul osalevadki vaid arendaja ja otsustaja esindajad) – see ei ole aga kooskõlas üldise menetluseefektiivsuse põhimõttega, samuti nõuab arutelu korraldamine arendajalt ja otsustajalt ressursse. Seetõttu on KMH teenusedisaini käigus tehtud arutelu kaotamise ettepanek, mis aitab ka kiirendada KMH menetlust. Samas tuleb rõhutada, et kõigil (sh avalikkusel) on õigus KMH programmi avaliku väljapaneku ajal tutvuda

¹⁷ [KOTKAS - AVE v2.13.39](#)

¹⁸ Seaduses sätestatud nõuded kujutavad endast miinimumpiiri, mille ulatuses tuleb avalikkust kaasata. Samas ei välista see otsustaja või arendaja õigust ja võimalust rakendada ulatuslikumaid kaasamisviise või korraldada rohkem arutelusid, kui see on konkreetse menetluse puhul otstarbekas.

programmiga, esitada selle kohta ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi ning saada neile vastuseid.

Avaliku arutelu korraldamise kohustus KMH aruande etapis ei muutu. Avalik arutelu on kavas kaotada ainult KMH programmi (KMH ulatuse määramise) etapis. Kuna KMH direktiiv ei sea eraldi KMH programmi koostamise kohustust (sh selle avalikku väljapanekut ega arutelu), siis ei ole kavandatav lahendus direktiiviga vastuolus. Eelnõuga lühendatakse ja kiirendatakse KMH programmi koostamise etappi. Täiendavalt lisatakse juurde lähenemine, kus põhjendatud juhul programmi ei koostata (sellisel juhul määrab otsustaja KMH ulatuse KMH algatamise otsuses). Vt ka punktis 21 toodud selgitused. KMH aruande avalikustamisel jääb avalik arutelu endiselt alles, seega ei kaotata ära võimalust KMH protsessis avaliku arutelu formaadis arvamust avaldada. Seetõttu ei ole programmi avaliku arutelu ära jätmine põhiseadusega vastuolus. Samuti säilivad KMH programmi ja aruande avalikud väljapanekud, mille jooksul on võimalik arvamust avaldada. KMH programmi koostamise või programmi avaliku arutelu ära jätmine ei ole vastuolus Ärhuse konventsiooniga (vt selgitust punktis 21).

Joonis 4. KMH programmi etapp. Enne KMH programmi avalikustamist loobutakse selle vastavuse kontrollist, avalikust arutelust ja sellega seotud toimingutest ning otsustaja seisukoha andmisest programmi asjakohasuse ja piisavuse kohta (joonisel märgitud punasega). Programmi etapp kiireneb seeläbi 25–30 päeva. Allikas: Kliimaministeerium, keskkonnakorralduse ja kiirguse osakond

Punktiga 41 tunnistatakse kehtetuks § 16 lõige 1². Kehtiva sätte kohaselt peab otsustaja enne KMH programmi avalikustamist kümne päeva jooksul selle saamisest arvates kontrollima programmi vastavust KeHJSi §-s 13 esitatud nõuetele. Tegemist on aga mittevajaliku menetlustoiminguga, mis pikendab KMH menetluse kestust. Enne avalikustamist kontrollimisest loobumine ei kahanda KMH programmide kvaliteeti, sest olemuslikult oligi tegemist n-ö tehnilise kontrolliga, kas programmis on kõik nõutavad elemendid. Lisaks võib välja tuua, et kehtiva korra kohaselt peab ka otsustaja esitama KMH programmi kohta seisukoha avaliku väljapaneku jooksul (§ 16 lõige 4¹) – selles etapis esitatakse sisulised tähelepanekud. Programmi menetlusega seotud muudatused on esitatud joonisel 4.

Punktidega 42–45 muudetakse § 16 lõiget 2. Kuna seaduseelnõuga loobutakse KMH programmi avaliku arutelu korraldamise ning otsustaja avalikustamiseelsest kontrolli nõuetest, tuleb asjakohaselt korrigeerida lõike sissejuhatavat lauset (**punkt 42**).

Punktiga 43 tunnistatakse kehtetuks § 16 lõike 2 punkt 3 (nõue teavitada KMH programmi avalikustamisest kavandatava tegevuse asukoha vähemalt ühes üldkasutatavas hoones või kohas, nt raamatukogu, kauplus, kool, bussipeatus). Kuna tänapäeval toimub infovahetus eelkõige veebikeskkonnas, siis võib senist teavitusviisi pidada suhteliselt aegunuks ning ebaefektiivseks. Inimesed otsivad keskkonna- ja arendusinfot valdavalt digikanalitest ning

füüsilisel teavitusel võib olla väike nähtavus – näiteks selle kättesaadavus võib sõltuda juhuslikust kokkupuutest konkreetse asukohaga. Samal ajal on sellise teavitamise korraldamine otsustajale oluliselt koormavam kui digiteavitus, kuna nõuab sobiva koha leidmist, vajaduse korral kooskõlastamist, infot kandvate materjalide füüsilist paigaldamist ning tuleb ka tagada, et teavitus oleks olemas kogu avalikustamise perioodil. Digiteavitus on kiiresti uuendatav, laiemalt nähtav ja võimaldab teabele ühtset ligipääsu kogu riigis. Seetõttu on põhjendatud loobuda aegunud teavitamisviisist ja toetada nüüdisaegseid avalikkusele paremini ligipääsetavaid teavituskanaleid.

Punktiga 44 lisatakse § 16 lõikesse 2 punkt 4, mille kohaselt keskkonnakaitselubade menetluses teavitatakse programmi avalikust väljapanekut ka keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS. Kuna Keskkonnaamet teavitab KMH programmi ja aruande avalikustamisest ning avalikustab KMH dokumendid KOTKASes, siis sätestatakse see ka seaduses.

Seetõttu lisatakse **punktiga 45** § 16 lõikesse 2 punkt 5, mille kohaselt peab otsustaja teavitama KMH programmi avalikust väljapanekut ka oma sotsiaalmeedia kontol (kui see on olemas). Teavitamiskohustus otsustaja veebilehel või muul veebilehel sisaldub juba kehtivas seaduses (§ 16 lõike 2 punkt 4). Samuti jääb kehtima teavitamise kohustus ajalehes, et tagada info kättesaadavus neile, kes internetti ei kasuta. Tuleb rõhutada, et tegemist on teavitamise lisavõimalusega, st KMH programmi kohta ettepanekute, vastuväidete ja küsimuste esitamise viisi määrab otsustaja (KeHJSi § 16 lõike 4 punkt 4).

Punktiga 46 täpsustatakse § 16 lõiget 3, milles kaotatakse viited KMH programmi avalikule arutelule ja § 16 lõikele 1², kuna see tunnistatakse kehtetuks.

Punktiga 47 tunnistatakse kehtetuks § 16 lõike 4 punkt 5 (KMH programmi avalikustamise teade ei pea enam sisaldama teavet programmi avaliku arutelu aja ja koha kohta).

Punktiga 48 kaotatakse § 16 lõikes 5 ning § 17 pealkirjas ja lõikes 2 viited KMH programmi avalikule arutelule. Paragrahv 16 käsitleb KMH programmi avalikustamist ja asjaomastelt asutustelt seisukoha küsimist, § 17 programmi avalikustamise tulemuste arvestamist.

Punktiga 49 tunnistatakse kehtetuks § 16 lõige 5¹. Kehtiva sätte kohaselt peab KMH programmi avalikul arutelul tutvustama muu hulgas programmi kohta otsustaja ning asjaomaste asutuste esitatud ja avaliku väljapaneku käigus laekunud seisukohti ning selgitama tehtud ettepanekute ja vastuväidete arvestamist või arvestamata jätmist. Seaduseelnõuga loobutakse aga KMH programmi avaliku arutelu korraldamise nõudest ja seetõttu pole see säte enam asjakohane.

Punktiga 50 tunnistatakse kehtetuks § 17 lõige 1¹. Kehtiva lõike 1¹ kohaselt peab otsustaja pärast KMH programmi avalikku arutelu vaatama läbi avalikustamise käigus esitatud ettepanekud, vastuväited ja küsimused ning asjaomaste asutuste seisukohad ning andma arendajale oma seisukoha programmi asjakohasuse ja piisavuse kohta (arvestades avalikustamise tulemusi ja asjaomaste asutuste seisukohti). KMH teenusedisaini käigus selgus, et selline otsustaja seisukoht on enamasti vormiline, piirdudes avaliku arutelu ja asutuste arvamuste edastamisega arendajale, mõjutamata sealjuures menetluse sisu või otsustuse kvaliteeti. Toiming pikendab aga menetlusaega keskmiselt 2–4 nädala võrra ja suurendab halduskoormust (ilma sisulise lisaväärtuseta). Muudatus aitab lühendada KMH menetluse kestust, vältida dubleerivaid menetlustoiminguid ning suunata otsustaja ressursid etappidesse, kus tema sisuline roll on otsustamise kvaliteedi seisukohalt kõige olulisem.

Punktiga 51 jäetakse § 17 lõikest 2 välja sõnad „juhteksperdi juhtimisel“. Tegemist on selguse huvides tehtava tehnilise täpsustusega. Sätte kehtiva sõnastuse järgi peavad juhteksperdi või eksperdirühm juhteksperdi juhtimisel koos arendajaga tegema avalikustamise järel KMH programmis vajalikud parandused ja täiendused. Kuna KeHJSis kasutatakse läbivalt väljendi „eksperdirühm juhteksperdi juhtimisel“ kohta lühendatult terminit „eksperdirühm“ (vt § 13 lõige 1), siis tuleb ka § 17 lõikes 2 kasutada sama terminit. Lisaks jäetakse § 17 lõikest välja sõnad „avaliku arutelu“, kuna programmi puhul seda ei korraldata.

Punktiga 52 muudetakse § 17 lõiget 3 selliselt, et arendaja peab 21 päeva jooksul avaliku väljapaneku lõppemisest arvates (mitte enam otsustaja seisukoha saamisest arvates) saatma vastused KMH programmi avaliku väljapaneku ajal programmi kohta esitatud ettepanekutele, vastuväidetele ja küsimustele. Samuti täpsustatakse, et arendaja peab saatma vastused vaid neile isikutele, otsustajale ja asjaomastele asutustele, kes on esitanud oma ettepaneku, vastuväite või küsimuse kirjalikult (kehtiv kord nõuab vastuse saatmist ka neile osalistele, kelle avalikul arutelul suuliselt esitatud ettepanek, vastuväide või küsimus jäi arutelul vastuseta).

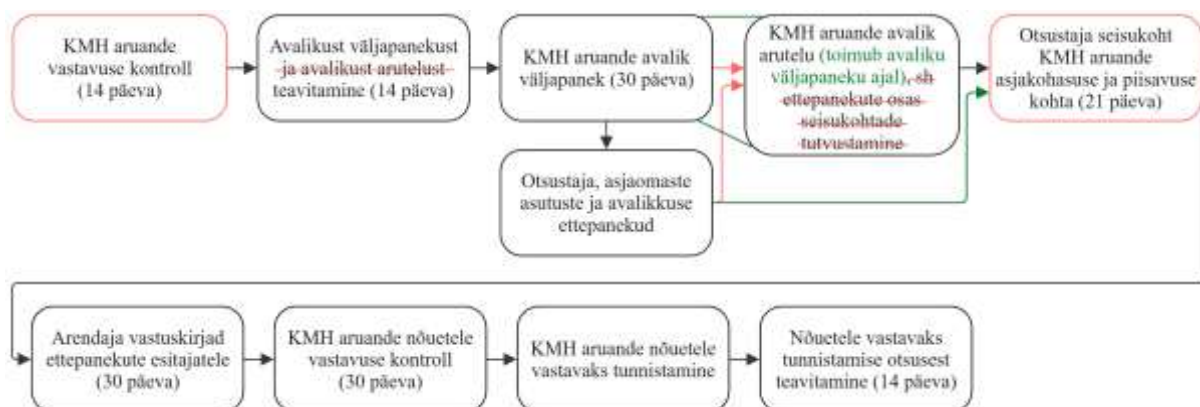
Punktiga 53 muudetakse § 18 lõiget 1. Kuna seaduseelnõuga kaotatakse KMH programmi avaliku arutelu korraldamise kohustus, siis täpsustatakse sättes, et KMH programm tuleb otsustajale nõuetele vastavuse kontrollimiseks esitada pärast programmi avalikku väljapanekut (mitte enam pärast programmi avalikku arutelu).

Kui kehtiva korra kohaselt peab arendaja esitama otsustajale KMH programmi koos selle kohta esitatud ettepanekute, vastuväidete ja küsimustega ning § 17 lõikes 3 nimetatud kirjade koopiade ja avaliku arutelu protokolliga, siis selle muudatuse ettepanekuga see nõue kaotatakse. Kirjade koopiade asemel peab arendaja esitama programmis tabeli kujul laekunud ettepanekud, vastuväited ja küsimused ning arendaja saadetud vastused. Muudatuse eesmärk on muuta praegune lähenemine oluliselt paindlikumaks ning vähendada nii arendaja halduskoormust kui ka otsustaja töökoormust (sealhulgas nt isikuandmete kaitse vajaduse tõttu). Sättes ei määrata tabeli vormi ega täpsustat, st kas kõik kirjades esitatud ettepanekud tuleb tabelis ükshaaval loetleda või võib need esitada lühendatud/kontsentreeritud kujul. Oluline on see, et tabel peab andma piisavalt põhjaliku ülevaate kirjades tehtud ettepanekutest ning arendaja vastustest (sh tuleb lisada kirjade kuupäevad; isikute nimesid ei märgita, samas asutused ja organisatsioonid esitatakse nimeliselt). Sealjuures tuleb arvestada, et kuna KMH programmi avalikul väljapanekul saadetakse ettepanekud otsustajale, siis on otsustajal kirjad juba olemas – seetõttu peaks suurem rõhuasetus olema arendaja vastustel (§ 18 lõike 2 punkti 3 järgi peab otsustaja kontrollima KMH programmi kohta esitatud ettepanekute ja vastuväidete arvestamist või arvestamata jätmist). Kirjeldatud tabeli lisamine kehtib edaspidi ka KMH aruande puhul. Kokkuvõttes on ülevaatliku tabeli lisamise puhul tegemist lähenemisega, mida kasutatakse aktiivselt ka praegu (lisaks kirjade koopiade lisamisele). Samuti ei pea KMH programmile enam lisama avaliku arutelu protokollid (KMH programmi avaliku arutelu korraldamise kohustus kaob).

Muudatus on kooskõlas KMH teenusedisaini käigus tehtud järeldustega, mille kohaselt ei loo arvukate kirjade koopiade ja protokollide lisamine menetlusele sisulist väärtust. Teenusedisaini fookusrühmades toodi esile, et sellised lisad on mahukad, struktureerimata ja raskesti kasutatavad ning otsustajal on esitatud kirjad ettepanekutega juba olemas, kuna avaliku väljapaneku ajal edastab avalikkus ja asjaomased asutused oma seisukohad otsustajale, mitte arendajale. Senine praktika, kus kõik esitatud kirjad, nende vastuskirjad ja arutelu protokollid lisatakse KMH programmi ning hiljem ka KMH aruande lisadena, suurendab oluliselt nii arendaja haldus- kui ka otsustaja töökoormust, kuid ei paranda menetluse kvaliteeti. Teenusedisainis toodi esile, et otsustajatele on eelkõige vaja selget ja struktureeritud ülevaadet esitatud ettepanekutest ja arendaja vastustest, mitte originaaldokumentide pakett. Seetõttu

toetab tabeli kujul kokkuvõtte esitamine nii menetluse tõhusust kui ühtsemat praktikat ning sobib paremini ka tulevikus plaanitava digitaalse menetluskeskkonna põhimõtetele.

Punktiga 54 täiendatakse § 20 lõiget 1. Arvestades, et seaduseelnõuga lisatakse § 11¹ erisus KMH programmi koostamata jätmise võimaluse kohta, täiendatakse § 20 lõiget 1 selliselt, et KMH aruanne võidakse koostada ka KMH algatamise otsuses määratud KMH ulatusest lähtudes. Vt ka § 11¹ muudatusettepaneku selgitust. Aruande menetlusega seotud muudatused on esitatud joonisel 5.

Joonis 5. KMH aruande etapp. Enne KMH aruande avalikustamist loobutakse selle vastavuse kontrollist, avalikul arutelul esitatud ettepanekute tutvustamisest ning otsustaja seisukoha andmisest aruande asjakohasuse ja piisavuse kohta (joonisel märgitud punasega). Edaspidi peetakse KMH aruande avalik arutelu avaliku väljapaneku ajal (joonisel märgitud rohelisega). Aruande etapp kiireneb seeläbi vähemalt 35 päeva. Allikas: Kliimaministeerium, keskkonnakorralduse ja kiirguse osakond

Punktiga 55 muudetakse § 20 lõiget 1¹. Kuivõrd seaduseelnõu kohaselt võidakse keskkonnamõju hindamise ulatus määrata ka KMH algatamisel ning KMH programm jäetakse koostamata (vt punkt 21), on vaja asjakohaselt täiendada § 20 lõiget 1¹, et normis oleks arvestatud eespool kirjeldatud erisusega (st KMH aruande koostamisel kõrvale kaldumine KMH algatamise otsusega määratud keskkonnamõju hindamise ulatusest).

Punktidega 56–59 muudetakse § 21 eelkõige §-des 16 ja 17 tehtavate muudatuste tõttu (KMH aruande kohta asjaomaste asutuste seisukohtade küsimine, aruande avalikustamine ja avalikustamise tulemuste arvestamine toimub §-de 16 ja 17 kohaselt, arvestades §-s 21 sätestatud erisusi).

Punktidega 56 ja 58 tunnistatakse kehtetuks § 21 lõiked 2 ning 4: KMH menetluse kiirendamise eesmärgil loobutakse otsustaja KMH aruande kontrollist enne avalikustamist ning avalikustamise järel seisukoha esitamise nõudest (analoogsed muudatused tehakse KMH programmi juures).

Punktiga 57 täiendatakse § 21 lõigetega 3¹–3³. Kui seaduseelnõuga loobutakse KMH programmi avaliku arutelu korraldamise nõudest, siis KMH aruande puhul jääb see alles. Kehtiva korra järgi korraldatakse KMH aruande avalik arutelu avaliku väljapaneku järel, kuid muudatusettepaneku kohaselt peab see toimuma vähemalt kümme päeva pärast avaliku väljapaneku algust ja hiljemalt kümme päeva enne avaliku väljapaneku lõppu (§ 21 lõige 3¹). Sellega antakse nii avalikkusele kui asjaomastele asutustele paremad osalemisvõimalused: praktikas on korduvalt juhitud tähelepanu, et osalistel võib olla soov esitada (täiendavalt) märkuseid või ettepanekuid KMH aruande kohta pärast avalikku arutelu.

Muudatusettepanekuga sellised võimalused ka tagatakse. Samas tuleb arvestada, et osalistele jääb enne avalikku arutelu toimumist lühem aeg KMH aruandega tutvumiseks. Avalik väljapanek peab kestma vähemalt 30 päeva. Otsustaja määrab avaliku väljapaneku kestuse ja võib teha selle põhjendatud juhul pikema tähtajaga (nt tulenevalt dokumentide suurest mahust), kuid see ei mõjuta oluliselt KMH protsessi kestust, vaid tagab, et kõigil osapooltel ja huvilistel on piisav aeg aruande materjalidega tutvumiseks.

Kuna seaduseelnõuga loobutakse KMH programmi avaliku arutelu korraldamise nõudest, siis ei pea programmi avalikustamise teade enam sisaldama teavet programmi avaliku arutelu aja ja koha kohta. KMH aruande puhul on see aga jätkuvalt asjakohane ehk aruande avalikustamise teade peab sisaldama ka nimetatud teavet (§ 21 lõige 3²).

Paragrahvi 21 lõikes 3³ esitatakse põhimõtte, et igapäev on õigus KMH aruande avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu ajal tutvuda aruande ning muude asjakohaste dokumentidega, esitada aruande kohta ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi ning saada neile vastuseid. KMH programmi puhul on sama põhimõtte esitatud § 16 lõikes 5, kuid kavandatu tõttu ei viidata selles enam avalikule arutelule. Muude asjakohaste materjalide all on mõeldud mistahes muid dokumente, sh täiendavaid dokumente, mis ei ole esitatud KMH programmis/aruandes või nende lisana. Otsustaja peab tagama, et avalikustatavates materjalides ei esitata isikuandmeid kooskõlas isikuandmete kaitse reeglitega (nii nagu seda tehakse ka praegu).

Analoogsel põhjusel (st vajaduse korral viidata avalikule arutelule) lisatakse **punktiga 59** § 21 lõige 4¹ (juhtekspert või eksperdirühm teeb koos arendajaga KMH aruande avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu ajal aruande kohta tehtud ettepanekute ja vastuväidete alusel aruandes vajalikud parandused ja täiendused, selgitab ettepanekute ja vastuväidete arvestamist või põhjendab arvestamata jätmist ning vastab esitatud küsimustele).

Punktiga 60 täpsustatakse § 21 lõiget 5: kuna eelnõukohase seadusega tunnistatakse kehtetuks § 21 lõige 4, siis lõikes täpsustatakse, et arendaja peab 30 päeva jooksul avaliku väljapaneku lõppemisest arvates (mitte enam otsustaja seisukoha saamisest arvates) saatma isikutele, otsustajale ja asjaomastele asutustele kirjadega KMH aruande kohta esitatud ettepanekute või vastuväidete arvesse võtmise selgitused või arvestamata jätmise põhjendused ning vastused küsimustele. Kuna suure avaliku huviga projektide puhul võib laekunud ettepanekute hulk olla suur ja nendele vastamine on töömahukas, on võimalik nimetatud 30-päevast tähtaega pikendada (KeHJSi 2⁴ alusel).

Punktiga 61 täiendatakse § 22 lõike 5 punkti 1. Arvestades, § 11¹ lisatakse erisus KMH programmi koostamata jätmise võimaluse kohta, täiendatakse § 22 lõike 5 punkti 1 selliselt, et asjakohasel juhul peab otsustaja kontrollima KMH aruande vastavust KMH algatamise otsuses sätestatud keskkonnamõju hindamise ulatusele. Vt ka § 11¹ muudatusettepaneku selgitust.

Punktiga 62 täiendatakse § 22 lõiget 10 selliselt, et põhjendatud juhul võib otsustaja nõuda KMH aruande täiendamist lisateabega, mida ei ole nõutud KMH algatamise otsusega. Muudatusettepaneku põhjendus on sama nagu eelmises punktis.

Punktiga 63 tunnistatakse kehtetuks § 25. KMH teenusedisaini käigus järeldati, et kehtiv järelhindamise kord ei ole rakendunud ja selle eesmärgid on saavutatavad seirekeskse ja andmepõhise lähenemise kaudu. Järelhindamine kui eraldi menetlus ei ole teostatav ega kuluefektiivne. See oleks justkui uus KMH, mis eeldaks korduvaid väliuuringuid ja ekspertiise, kuid ei annaks samavõrra lisaväärtust. Keskkond ja mõjude allikad muutuvad ajas ning erinevused prognoositud ja tegelike mõjude vahel ei võimalda üheselt hinnata KMH kvaliteeti ega otsustada, kas muudatused tulenevad hindamisest või välistest teguritest. Jõuti järeldusele,

et järelhindamise eesmärgid – oluliste mõjude tuvastamine, leevendusmeetmete tõhususe hindamine ja teadmusbaasi täiendamine – on paremini saavutatavad tegevusloapõhise seire ja andmete analüüsi kaudu. Nimelt KMH järelhindamise eesmärgid on juba kaetud tegevuslubade ja nende järelevalve süsteemide kaudu. Tegevuslubade väljastamisel määratakse arendajale vajaduse korral seirekohustus, mille täitmist jälgitakse ning kogutud andmeid kasutatakse keskkonna seisundi hindamiseks ja otsuste tegemiseks. Enamgi veel: KMH järelhindamise menetlus on tegevuslubade ja nende järelevalve menetlust dubleeriv. Seega pole otstarbekas KMH järelhindamise korda täiendada ja sellega uut menetlust luua, vaid vaja on täiustada olemasolevat seire ja tegevuslubadepõhist süsteemi (nt andmevahetus, automaatsed analüüsid, eksperthinnangute tugi). Seetõttu soovitati KMH järelhindamise asemel välja töötada ühtsed seireandmete kogumise ja analüüsi põhimõtted, mille abil saab jälgida, kas keskkonnamõju prognoosid vastavad tegelikkusele ning kas rakendatud meetmed on olnud piisavad. Selleks on töös eraldi tegevussuund: 2025-2026 tehakse seireandmete ja uuringute parema kättesaadavuse ning (taas)kasutamise äri- ja detailanalüüs, mis on edasiste digiarenduste aluseks. Lisaks, rahvusvahelise mõju hindamise assotsiatsiooni (*International Association for Impact Assessment, IAIA*) ja ÜRO Keskkonnaprogrammi (*United Nations Environment Programme, UNEP*) juhiste põhjal kasutatakse seirepõhist ja integreeritud lähenemist laialdaselt, samas kui terviklikku KMH järelhindamist rakendatakse vaid üksikute riikide suurprojektide puhul.

Oluline on rõhutada, et muudatus ei vähenda KMH järelhindamise eesmärkide täitmist, vaid muudab nende saavutamise viisi. Eesmärk – hinnata, kas prognoositud olulised mõjud ja leevendusmeetmed vastavad tegelikkusele ning milliseid järeldusi saab teha tulevaste projektide tarbeks – säilib, kuid seda tehakse süsteemselt seireandmete analüüsi kaudu, mitte eraldi mahuka menetlusena. Selline lähenemine tagab pideva teadmuspõhise tagasiside KMH süsteemi toimimise kohta, vähendab halduskoormust ja suurendab menetluse efektiivsust.

Punktiga 64 muudetakse eelnõu avalikustamise käigus Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti tehtud ettepaneku alusel § 30 lõiget 5, mis sätestab piiriülese keskkonnamõju hindamise menetluses programmi ja aruande edastamise nõude. Kehtiva sõnastuse kohaselt peab Kliimaministerium edastama programmi ja aruande eelnõu mõjutatud riikidele niipea kui võimalik, kuid mitte hiljem, kui algab programmi või aruande avalik väljapanek Eestis. Normi muudetakse selliselt, et jätkuvalt tuleb KMH materjalid edastada mõjutatud riikidele niipea kui võimalik, kuid saatmise toiming ei ole piiritletud programmi või aruande avaliku väljapaneku algusega Eestis. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti hinnangul on muudatus vajalik, et ei tekiks olukorda, kus Kliimaministerium ei jõua mõjutatud riikidele KMH materjale edastada enne nende avaliku väljapaneku algust Eestis. Praeguses praktikas ei ole välistatud, et Kliimaministeriumis võib saatmise toiming viibida. Kuivõrd riigi prioriteet on aga menetlustähtaegsid lühendada, eelkõige taastuvenergia valdkonnas, siis on Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet korraldanud KMH programmide ja aruannete avaliku väljapaneku minimaalse tähtaja jooksul, et vältida menetluse venimist avaliku väljapaneku aja edasilükkamise tõttu. Lisaks võib välja tuua, et viimastel aastatel on oluliselt suurenenud selliste KMH menetluste hulk (nt meretuuleparkide projektid), kus Eesti on päritoluriik ning sellest tuleb naaberriike teavitada.

Muudatuse tulemusena muutub KMH materjalide edastamine mõjutatud riikidele (ning ka sellele eelnev otsustaja ja Kliimaministeriumi vaheline koostöö) paindlikumaks. Samas tuleb arvestada, et seetõttu KMH menetluse kestus tervikuna ei lühene – üldjuhul antakse mõjutatud riikidele KMH materjalide kohta seisukoha esitamiseks aega kaks kuud (see tähtaeg on kindlaks määratud ka nt Eesti Vabariigi valitsuse ja Soome Vabariigi valitsuse vahelise piiriülese keskkonnamõju hindamise kokkuleppes).

Piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsiooni (Espoo konventsiooni) kohaselt tuleb eeldatavalt mõjutatud riike teavitada kavandatavast tegevusest, mis võib põhjustada olulist kahjulikku piiriülest keskkonnamõju, võimalikult aegsasti või vähemalt samal ajal oma riigi üldsusega (KeHJSis sisaldub see nõue § 30 lõikes 3). Konventsioonis seda nõuet KMH materjalide edastamise kohta selliselt ei ole, mistõttu on võimalik KeHJSi kirjeldatud viisil muuta.

Punktiga 65 tunnistatakse kehtetuks § 30 lõige 7¹. Kehtiva sätte kohaselt saadetakse piiriüleses KMH menetluses osalevale mõjutatavale riigile arvamuse avaldamiseks tegevusloa andmise või andmata jätmise otsus ning tegevusloa eelnõu (kui Kliimaministeerium ja mõjutatav riik niimoodi kokku lepivad). Selleks peab otsustaja saatma nimetatud eelnõu Kliimaministeeriumile, kes edastab selle mõjutatavale riigile. Mõjutatavale riigile tuleb anda arvamuse avaldamiseks aega vähemalt 30 päeva ning otsustaja peab otsuse tegemisel arvestama mõjutatava riigi arvamusega. Seaduseelnõuga tunnistatakse sätte kehtetuks, sest piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsioon (Espoo konventsioon) ega KMH direktiiv ei nõua, et lisaks KMH materjalidele tuleb mõjutatud riigile saata arvamuse andmiseks ka tegevusloa eelnõu. Espoo konventsiooni kohaselt tuleb mõjutatud riigile saata kavandatava tegevuse lõppotsus (tegevusluba).

Punktiga 66 jäetakse § 33 lõikest 6 välja sõna „kõigilt“. Muudatuse selgitus on sama mis § 11 lõike 2² muudatusettepaneku juures (vt punkt 20).

Punktiga 67 jäetakse § 36¹ lõike 1 esimesest lausest välja sõna „kõikidel“. Muudatuse selgitus on sama mis § 11 lõike 2² muudatusettepaneku juures (vt punkt 20).

Punktiga 68 jäetakse § 40 lõike 4 punktist 6 välja sõnad „ning sotsiaalsetele vajadustele“. Muudatusettepaneku eesmärk on luua õigusselgus, ühtlustada hindamispraktikat ning tagada, et KSH keskendub oma eesmärgile: oluliste keskkonnamõjude väljaselgitamisele, vältimisele ja leevendamisele. Kehtivas sättes ei ole termin „sotsiaalsed vajadused“ selgelt määratletud, mistõttu on praktikas keeruline piiritleda, milliseid mõjusid peab strateegilise planeerimisdokumendi hindamisel arvesse võtma ning kuidas eristada olulisi keskkonnamõjusid laiematest sotsiaalsetest mõjudest. Ebaselgus on põhjustanud menetlustes erinevaid tõlgendusi, täiendamisnõudeid ja protsessi venimist.

KSH direktiivi kohaselt tuleb hinnata strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasnevat olulist keskkonnamõju, sealhulgas mõju inimese tervisele, kuid direktiiv ei nõua „sotsiaalsete vajaduste“ kui eraldiseisva mõju liigi hindamist. Sotsiaalsed, majanduslikud, kogukondlikud jms aspektid kuuluvad liikmesriikide planeerimissüsteemide, sotsiaalpoliitika jms reguleerimisalasse, mitte KSH hindamisalasse. Samuti ei kasuta KeÜS keskkonnamõju ega keskkonnahäiringu määratlemisel terminit „sotsiaalsed vajadused“ (KeÜS eristab keskkonna kaudu avalduvaid mõjusid). Seetõttu ei ole põhjendatud kasutada seda ka KeHJSis ning nõuda hindamist, mis ei ole kooskõlas KeÜSi ega KSH direktiiviga.

Muudatusettepanek on seotud eelnõuga kavandatava termini „keskkonnamõju“ täpsustamisega, sellest jäetakse välja viide inimese heaolule (vt punktis 1 toodud selgitus). Mõlema muudatuse eesmärk on vältida olukorda, kus KMH või KSH menetluses tuleb käsitleda laiemalt sotsiaalseid teemasid, mis ei ole seotud keskkonnaseisundi muutusega ega kuulu KeHJSi reguleerimisalasse.

Punktiga 69 korrigeeritakse § 42 lõike 3 teist lauset. Kehtiva sõnastuse kohaselt peab § 2³ lõike 2 kohane asutus (st Kliimaministeerium või Keskkonnaamet) KSH aruande kooskõlastamisel hindama muu hulgas aruande vastavust § 40 lõike 4 nõuetele. Kuna eelnõuga muudetakse asjaomaseid asutusi puudutavaid sätteid (§ 2³ lõige 2 tunnistatakse kehtetuks), siis tuleb muuta ka teisi sätteid, kus neile viidatakse. Seetõttu asendatakse lauses tekstiosa „käesoleva seaduse § 2³ lõike 2 kohane asutus” tekstiosaga „Kliimaministeerium või Keskkonnaamet“. Kehtima jääb põhimõte, et Kliimaministeerium kuulub asjaomaste asutuste hulka, kui tegemist on piiriülese KMH või piiriülese KSHga või kui strateegilise planeerimisdokumendi kehtestaja või tegevusloa andja on Riigikogu, Vabariigi Valitsus või ministeerium. Ülejäänud juhtudel kuulub asjaomaste asutuste hulka Keskkonnaamet.

Eelnõu §-ga 2 täiendatakse muinsuskaitseaduse § 46 lõikega 1¹.

Muudatusettepaneku on teinud Kultuuriministeerium ja Muinsuskaitseamet ning see on seotud eelnõukohaste KeHJS muudatustega, millega täpsustatakse õigusselguse huvides keskkonnamõju mõistet nii, et oleks selge, et „keskkonnamõju“ mõiste hõlmab vaid olukordi, kus kavandatava tegevuse tagajärjel toimub muutus looduskeskkonnas ning selle muutuse kaudu avaldub mõju ka muudele valdkondadele, sh kultuuripärandile. KeHJS muudatusega asendatakse ka mitmete tegevuste puhul KMH kohustus eelhinnangu andmise kohustusega. Kuna kultuuripärandile võib tegevus avaldada olulist mõju ka ilma, et see avaldaks olulist mõju looduskeskkonnale, on kultuuripärandi säilimise tagamiseks vajalik MuKSi täiendada regulatsiooniga, mis suunaks tegevusloa taotleja ja otsustaja lähtuma MuKSi nõuetest. Juhul, kui eelhinnangu tulemusel võib kavandatud tegevusega või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneda oluline mõju mälestisele, muinsuskaitsealale või muudes avalikult kättesaadavates andmetes tuvastatavale kultuuripärandiobjektile või -alale, tehakse kultuuripärandile mõju hindamiseks vajaduse korral uuring. Uuring aitab tagada, et kuigi kultuuripärandile avalduva olulise mõju tõttu ei viida läbi ressursimahukat keskkonnamõju hindamist KeHJSi alusel, ei jää mõju siiski hindamata ning on võimalus täpsustava uuringu läbiviimiseks MuKSi alusel. Uuringust lähtuvalt saab otsustada kas, kuidas ja millistel tingimustel on tegevust võimalik ellu viia ning millised saavad olla leevendusmeetmed.

Praegu on uuringut võimalik määrata MuKS § 46 alusel olulise teabe väljaselgitamiseks juhul, kui tegemist on ehitise ehitamise, konserveerimise või restaureerimisega, ehitusprojekti või vallasmälestise tegevuskava koostamisega või arheoloogiamälestisel kaeve- ja muude pinnase teisaldamise või juurdeveoga seotud töödega. Selle sätte rakendamiseks peab tegemist olema juba riikliku kaitse all oleva ehitise või alaga ning need uuringud ei hõlma kavandatavast tegevusest tingitud mõjude hindamist, nagu see on seni toimunud KeHJS alusel. Olukordades, kus ala või ehitis veel riikliku kaitse all ei ole, isegi juhul, kui see menetlus on pooleli, või kui tegemist on muu kui MuKS § 46 nimetatud kavandatava tegevusega, ei saa uuringuid selle sätte alusel nõuda. MuKS sätestab võimaluse nõuda seni avastamata või uurimata pärandi kaitseks uuringuid vaid veealuse pärandi puhul (MuKS § 32 lõige 2), aga ka see ei hõlma mõjude hindamist. Arheoloogiapärandi puhul saab MuKSi alusel teha uuringut KMH käigus selleks, et anda sisendit KMH jaoks (MuKS § 31 lõige 3).

Eelnõuga lisatav säte hõlmab nii riikliku kaitse all olevat kui ka kaitse all mitteolevat kultuuripärandit, nagu on olnud ka kehtivas regulatsioonis KeHJS alusel KMH/KSH läbiviimisel. See tagab, et ka õigusliku regulatsiooni muutudes kultuuripärandi säilimine ei halvene. Kultuuripärandi mõju hindamise uuringu vajadus tuvastatakse KeHJS alusel eelhinnangu etapis, kus muuhulgas selguvad mõjutatud objektid, mis aitab piiritleda uuringu mahtu. Teavet riikliku kaitse all oleva kultuuripärandi kohta leiab kultuurimälestiste registrist; arheoloogiatundlikud alad, miljööväärtuslikud alad ja väärtuslikud üksikobjektid on toodud kohalike omavalitsuste planeeringutes, looduslikud pühapaigad on leitavad Hiite Maja kaardil

ja pärandkultuuriobjektid Maa- ja Ruumiameti vastavalt kaardikihil. Muinsuskaitseameti kodulehel ja kultuurimälestiste registris on avalikult kättesaadavad erinevad tüpoloogilised uuringud ja ekspertarvamused, kus on hinnatud veel kaitse all mitteolevate objektide ja alade riikliku tähtsusega kultuuriväärtust. Uuring viiakse läbi vaid juhul, kui see on sisuliselt põhjendatud ja vajalik. Lisatava sätte puhul ei ole tegemist täiesti uue võimalusega uuringu nõudmiseks, vaid mõju hindamine kultuuripärandile eraldatakse üldisest KMH/KSH protsessist selleks, et üksnes selle mõju tõttu ei oleks kohustust läbida kogu ressursimahukat KMH/KSH menetlust. Lisatav säte kohaldub nii KMH kui ka KSH puhul, nt detailplaneeringu või ka erinevate lubade menetlustes.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõukohases seaduses ei kasutata uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu vastab Euroopa Liidu õigusele. Kuna eespool loetletud kehtivate õigusaktidega on Euroopa Liidu õigus juba üle võetud, ei ole eelnõukohase seaduse ja Euroopa Liidu õiguse vastavustabelit koostatud. Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

6. Seaduse mõjud

Järgnevalt on analüüsitud muudatuste mõju. Mõjusid hinnatakse iga muudatuse puhul ainult ulatuses, milles need on konkreetse muudatuse suhtes asjakohased. Eelkõige on keskendunud järgmistele mõjudele: mõju keskkonnale, arendajatele, ekspertidele ja otsustajatele. Samuti tuuakse välja muudatustega seotud mõju halduskoormusele. Teisi mõjusid käsitletakse vaid juhul, kui need muudatusega reaalselt kaasnevad.

Eelnõu keskendub KMH menetluse tõhustamisele ja kiirendamisele ning selle kaudu halduskoormuse vähendamisele. Eelnõukohase seaduse rakendamine ei too kaasa olulisi riske. Analüüsi tulemusel ei ole tuvastatud selliseid mõjusid, mis eeldaksid põhjaliku mõjuanalüüsi aruande koostamist. Seetõttu ei ole seletuskirjale lisatud HÕNTE § 46 nõuetele vastavat põhjalikku mõjuanalüüsi aruannet. Seaduse rakendamisega ei kaasne ka olulist mõju keskkonnale. Seaduse rakendamisel ei kaasne ka olulist sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju, mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, avaliku sektori tuludele ja kuludele ega regionaalarengule.

Eelnõuga kavandatud muudatused mõjutavad KMH osalisi valdavalt menetluse tõhustamise kaudu ning tervikvaates kaasneb positiivne mõju: arendajatel väheneb ebavajalik menetlus- ning halduskoormus, otsustajatel (riigiasutused, nt Keskkonnaamet, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Transpordiamet, ja kohalikud omavalitsused) väheneb töökoormus (sh muutub tööprotsess selgemaks ja prognoositavamaks), samuti väheneb asjaomaste asutuste töökoormus. Avalikkuse ja keskkonnaorganisatsioonide osalusvõimalus säilib. Ebasoovitavate mõjude risk on hinnatud väikseks, sest kõik sisulised hindamiskohustused jäävad kehtima ning menetluslikud lihtsustused ei vähenda hindamise kvaliteeti ega keskkonna kaitstuse taset.

Muudatustest mõjutatud olulisemad sihtrühmad:

- Arendajad – muudatuste tulemusel muutub menetlus nende jaoks lühemaks ja selgemaks. Kohustuslikku KMH-d on vaja harvem ning paremini on aru saada, millal piisab eelhinnangust. Kuigi eelhinnangu kavandi koostamine võib mõnel juhul alguses veidi lisatööd tuua, tasandub see kiirema ja sujuvama menetlusega.
- KMH eksperdid – muudatused vähendavad edaspidi nende töös vormilist ja korduvat tegevust, võimaldades keskenduda rohkem sisulisele analüüsile.

- Otsustajad (riigiasutused ja KOVid) – muudatused aitavad menetlust paremini korraldada ja vähendada töökoormust. Selgemaks muutuvad nii hindamise algatamise põhimõtted kui ka see, millal ja keda tuleb menetlusse kaasata.
- Asjaomased asutused (nt Keskkonnaamet, Transpordiamet ja TTJA) – edaspidi kaasatakse neid täpsemalt ja ainult siis, kui neil on juhtumiga tegelik seos, mis aitab vältida tarbetut koormust.
- Avalikkus (kohalikud elanikud ja keskkonnaorganisatsioonid) – peamised kaasamisvõimalused säilivad ning menetluse selgem ülesehitus aitab toimuvast paremini aru saada.
- Riigi infosüsteemide ja registrite teenuseomanikud (nt KOTKAS ja ehisregister) – muudatuste elluviimine eeldab mõningaid arendusi, kuid aitab muuta menetluse andmepõhisemaks ja automatiseeritumaks.

Sihtrühmade suurus sõltuvad kavandatavate projektide arvust ja võivad ajas varieeruda.

6.1. Täiendatakse KeHJSi alustermi „keskkonnamõju“

KeHJSi alustermi „keskkonnamõju“ täiendatakse, mõju inimese tervisele, kultuuripärandile ja varale sõnastatakse järgmiselt: sealhulgas keskkonna kaudu toimiv mõju inimese tervisele, kultuuripärandile ja varale. Samas jäetakse välja viide inimese heaolule.

Sihtrühm

KMH/KSH osalised: otsustajad, eksperdid, arendajad, asjaomased asutused, avalikkus, sealhulgas keskkonnaorganisatsioonid.

Kaasnev mõju

- Mõju keskkonnale. Mõistete täpsustamisega muutub selgemaks KMH/KSH ulatus ehk milliseid kavandatava tegevuse olulisi mõjusid, mis on seotud tervise, kultuuripärandi ja varaga, tuleb hindamise käigus arvestada (hinnata). Seega aitab muudatus keskenduda mõju hindamist nendele tervise-, kultuuripärandi- ja vara mõjudele, mis avalduvad kavandatava tegevusega kaasneva keskkonnakomponentide muutuse kaudu. Vähenevad olukorrad, kus KMH või KSH ulatust laiendatakse mõjudele, mis ei avaldu keskkonna kaudu. Seega tugevdab muudatus sisulist kvaliteeti, suunates mõju hindamise KMH ja KSH direktiivide kohaste mõjude hindamisele.
- Mõju arendajatele ja ekspertidele. Suurendab õiguslikku selgust ja prognoositavust KMH/KSH raames tervise-, kultuuripärandi- ja vara mõjude hindamisel. Vähendab ebakindlust olukordades, kus varem võidi küsida tervise ja varaga seotud hinnanguid, mis ei olnud otseselt seotud keskkonna kaudu avalduvate mõjudega. Muudatus ei too arendajale kaasa lisakohustusi ega suurenda halduskoormust.
- Mõju otsustajatele. Ühtlustab hindamispraktikat ning vähendab tõlgendamisevaidluste ja selgituste vajadust. Tekib vähem võimalikke vaidlusi KMH/KSH sisu üle, st mida peaks nende käigus hindama. Muudatus ei muuda otsustajate üldist töökoormust, kuid võib vähendada ebaselgete juhtumite arvu ja sellega seotud menetluste ajakulu.
- Arendajate halduskoormus. Halduskoormus ei suurene. Eelduslikult kaasneb halduskoormuse vähenemine, kuna tõlgendusvaidluste ja ebamäärasuse vähenemine lihtsustab ning kiirendab menetlust.

6.2. Asjaomaste asutuste loetelu jäetakse välja

KeHJSist jäetakse välja asjaomaste asutuste üldine loetelu, kuna valdkonna eest vastutava ministri määrusega on kavas kehtestada täpsustatud loetelu. Luuakse volitusnorm, mille alusel

määrus sätestab selged alused, millistel juhtudel tuleb konkreetne asutus KMH või KSH menetlusse asjaomase asutusena kaasata.

Sihtrühm

KMH/KSH osalised: otsustajad, asjaomased asutused, arendajad, eksperdid.

Kaasnev mõju

- Mõju keskkonnale. Muudatus ei muuda KMH/KSH sisulise hindamise ulatust. Küll aga parandab menetluse kvaliteeti kaudselt, kuna asjaomaste asutuste kaasamine muutub täpsemaks ja efektiivsemaks: väheneb oht, et olulise pädevusega asutus jääks kaasamata või et kaasataks asutusi, kellel puudub sisuline seos menetlusega. Selgem kaasamisloogika toetab keskkonnamõju asjakohast hindamist.
- Mõju arendajatele ja ekspertidele. Suurendab prognoositavust, sest muutub rohkem etteaimatavaks, millised asutused tuleb menetlusse kaasata. Vähendab olukordi, kus menetlus venib seetõttu, et otsustaja kaasab põhjendamatult laiema ringi asutusi. Muudatus ei too arendajatele ega ekspertidele kaasa lisakohustusi.
- Mõju otsustajatele ja asjaomastele asutustele. Ministri määrusega kehtestatud loetelu ühtlustab praktikat ning vähendab tõlgendamisvigu. Otsustajate töökoormus väheneb, sest nad ei pea igas menetluses eraldi hindama, millised asutused võiksid olla asjaomased – määrus annab selle kohta selged alused. Samuti väheneb risk, et menetlusse kaasatakse asutus, kellel puudub puutumus, mis muidu pikendaks protsessi ja tooks asutusele mittevajalikku koormust.
- Töökoormus. Väheneb nii otsustajate kui asjaomaste asutuste töökoormus. Muudatus vähendab olukordi, kus asutustelt küsitakse arvamust ka juhtudel, kus neil puudub seos menetluses käsitlevaga.

6.3. KMH algatamine on kohustuslik raudteeliini rajamisel

KMH tuleb algatada uue raudteeliini rajamisel ning raudteejaama rajamisel või laiendamisel tuleb teha KMH eelhinnang.

Sihtrühm

- 1) arendajad/tegevusloa taotlejad (nt AS Eesti Raudtee, Rail Baltic Estonia OÜ);
- 2) otsustajad (Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti ametnikud, kes on seotud raudteeliinide ja -jaamade rajamise tegevuslubade ning KMH-de menetlemisega).

Kaasnev mõju

Muudatusega korrigeeritakse sätte sõnastust, et KMH algatamise vajadus kohustuslikus korras oleks selge (praeguses sõnastuses on sätte kohaldamine nii arendajatele kui ka otsustajatele raskusi põhjustanud). Kehtivas sättes nimetatud uue raudteejaama rajamisel ning olemasoleva raudteejaama laiendamisel ei ole muudatuse tulemusel KMH kohustuslik, vaid nende puhul tuleb teha KMH eelhinnang, kuna raudteejaama rajamise või laiendamisega ei kaasne alati olulist keskkonnamõju. Muudatusega muutub selgemaks sätte rakendamine. Mõju otsustajate töökoormusele ja arendajate halduskoormusele oluliselt ei muutu, sest kehtiva sätte alusel algatatud KMH-sid on olnud vähe.

6.4. Hüdroelektrijaama, tammi, paisu või veehoidla rajamisel või rekonstrueerimisel ei ole KMH kohustuslik

Hüdroelektrijaama, tammi, paisu või veehoidla rajamisel või rekonstrueerimisel ei ole KMH kohustuslik, vaid nende tegevuste puhul tuleb teha KMH eelhindang.

Sihtrühm

- 1) arendajad/veelubade taotlejad;
- 2) otsustajad (Keskkonnaameti ametnikud, kes on seotud veelubade ja KMH-de menetlemisega).

Kaasnev mõju

Muudatusega tunnistatakse kehtetuks KMH algatamise kohustus hüdroelektrijaama, tammi, paisu või veehoidla rajamisel või rekonstrueerimisel; KMH algatamise vajadus tuleb selgitada edaspidi KMH eelhindanguga (s.o kehtiva nõude leevendamine). Kohustusliku KMH nõudmine ei ole põhjendatud, sest alati ei pruugi sellise tegevusega kaasneda olulist keskkonnamõju (v.a nn lõhejõgede puhul, kus selline tegevus ei ole lubatud). Samuti jäetakse KeHJSist välja mõiste „tundlik suubla“, kuna see ei ole õiguslikult reguleeritud (praeguses sõnastuses on see arendajatele ja otsustajatele arusaamatusi tekitanud). Muudatus vähendab otsustajate töökoormust ning arendajate halduskoormust, kuna KMH algatatakse vaid põhjendatud juhul. Keskkonnaotsuste infosüsteemi KOTKAS KMH registri andmete kohaselt on selle punkti alusel alates 2005. aastast algatatud 17 KMH-d. Samas ei tähenda selle punkti viimine tegevusvaldkondade määrusesse ehk eelhindangu alla tingimata KMH algatamata jätmist, vaid eelhindangu tulemusena võib sellisel tegevusel osal juhtudel siiski olla tõenäoliselt oluline mõju.

6.5. Mere süvendamine ning merre kaadamine ja tahkete ainete paigutamine ei ole olulise keskkonnamõjuga tegevus

Mere süvendamine ning merre kaadamine ja tahkete ainete paigutamine (alates 10 000 kuupmeetrist) ei ole olulise keskkonnamõjuga tegevus ning KMH algatama ei pea. Nende tegevuste puhul tuleb anda KMH eelhindang.

Sihtrühm

- 1) veeloa (keskkonnaluba vee erikasutuseks) taotlejad ja omajad (kes tegelevad mere süvendamise ja merre kaadamisega);
- 2) Keskkonnaameti töötajad (kes on seotud meres tehtavateks töödeks väljastatavate veelubade menetlusega) ja teised otsustajad, nt TTJA hoonestuslubade menetlejana, kohalikud omavalitsused (ehituslubade ja planeeringute menetlejana);
- 3) KMH/KSHsid koostavad eksperdid.

Kaasnev mõju

KeHJSi muudatus mõjutab eelkõige keskkonnalubade taotlemist, aga KeHJSi § 6 lõike 1 punktide 17 ja 17¹ alusel algatatakse planeeringute koostamise käigus ka KSH, kui kavandatakse tegevusi, millega kaasneb süvendamine, tahkete ainete paigutamine ja kaadamine mahus üle 10 000 m³ (kui planeeringu koostamisel on maht teada). Nimetatud punktide alusel algatatakse KMH ka ehituslubade või hoonestuslubade menetluse käigus, kui ehitusega kaasneb süvendamine, tahkete ainete paigutamine ja kaadamine mahus üle 10 000 m³ ning arendaja alustab ehitusloa/hoonestusloa taotlemist. Kui KMH kohustuslikus korras algatamise asemel tuleb koostada eelhindang, siis eelhindangu koostamise kohustus ja KMH algatamise üle otsustamine lasub otsustajal, kelleks on taotletava tegevusloa järgi kas Keskkonnaamet, TTJA või kohalik omavalitsus.

Keskkonnaameti andmetel on seitsme aasta jooksul antud 14 ning muudetud 7 keskkonnaluba, mille järgi kavandatakse süvendamist ja/või kaadamist mahus üle 10 000 m³. Seitsmel juhul on

algatatud KMH keskkonnaloa taotluse menetluses, ülejäänud olukordades on tuginetud varasemale KMH või KSH aruandele (KeHJSi § 11 lõike 6 erisuse järgi). 2025. a ei algatanud Keskkonnaamet kõne all olevate punktide alusel ühtegi uut KMHd. Lisaks on tegemisel mitu KMHd, mille on algatanud TTJA, ning ka kohalikud omavalitsused on algatanud KMH/KSHsid kas ehitusloa või detailplaneeringu menetluses. Seega ei ole KeHJSi § 6 lõike 1 punktide 17 ja 17¹ alusel KMH/KSHde algatamiste arv väga suur, mõjutatud sihtrühm on pigem väike.

Siiski, seni on arendajad püüdnud meres kavandatavate tegevuste mahtusid piirata, sealhulgas on otsitud selliseid lahendusi, mis väldiksid kohustuslikku KMHd. Keskkonnaameti andmetel on näiteks kuue aasta jooksul 23% taotlusi olnud sellised, kus süvendamise maht on 7500-9990 m³. Seega, künnise kaotamisega võib kaasnedada taotluses märgitud süvendusmahtude suurenemine (ühekordsed projektid võetakse ette suuremas mahus, kavandatakse tegevus pikema aja jooksul, mistõttu maht suureneb). Vee erikasutusel tasud selles valdkonnas puuduvad, seega on keerulisem ettevõtteid suunata järgima veeseaduse § 176 lõikes 2 sätestatud põhimõtet, et vajaliku süvendamismahu määramisel peab võimaluse korral arvestama süvendamise vajadust ja mahtu tegevuse registreerimise või veeloa andmise ajal ning tulevikus selliselt, et veekogu oleks võimalikult vähe mõjutatud. Seega võib künnise kaotamisel suurenedada taotlustes märgitud tegevuse maht ja mõjutatud ala pindala.

Muudatusettepanekuga kaasneb seega mõningane leevendus arendajatele – kohustusliku KMH künnis kaob, seega võib eeldada, et tegevusloa saab kätte kiiremini juhul, kui KMH ei ole vajalik (KMH protsess kestab u 1,5-2 aastat). Lisaks ei pea sellest lähtuvalt arenduse vajadusi piirama. Siiski võib suurenedada otsustajate (Keskkonnaamet, TTJA, kohalikud omavalitsused) töökoormus, kuna suureneb keerukamate eelhinnangute koostamise vajadus suuremate mahtude puhul, et selgitada KMH algatamise vajadus. Väga suurte projektide puhul võib eelhinnangu analüüs olla mahukas, eriti olukorras, kui olemasolevaid andmeid on vähe või need on vananenud. Tekib potentsiaalne vaidluskoht arendajaga. Samas on kavas sätestada, et arendaja esitab otsustajale eelhinnangu andmiseks eelhinnangu kavandi, mis võib vajaduse korral sisaldada ka põhjalikumaid analüüse. Lisaks on Keskkonnaametil keskkonnaloa andjana õigus nõuda eksperthinnangut taotletava tegevuse kohta (keskkonnaministri 23.10.2019 määruse nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekoosseis“ § 9 punkt 6). Samuti saab vajaduse korral algatada eelhinnangu alusel KMH, kui tegevusega võib kaasnedada oluline keskkonnamõju. Ühtlasi puudub KMH kohustus, kui tegevusega ei kaasne olulist keskkonnamõju.

Oluline on rõhutada, et kui muudatuse tõttu algatatakse KMHsid vähem ja ainult siis, kui selleks on vajadus, siis hoiab see kokku kõigi osaliste ressursse (mh väheneb otsustajate ja teiste KMH menetluses osalejate koormus selle kaudu, et KMHsid tuleb vähem menetleda).

- Mõju keskkonnale. Mõju keskkonnale on neutraalne. Kuigi kohustuslik KMH kaob, selgitatakse tegevuste eeldatavalt oluline keskkonnamõju edaspidi KMH eelhinnanguga ning KMH tuleb (eelhinnangu tulemusena) ikka algatada, kui tegevusega võib kaasnedada oluline keskkonnamõju. Keskkonnakaitse tase ei vähene, sest otsustajal on vajalikud volitused nõuda analüüse ja algatada KMH alati, kui see on vajalik.
- Mõju arendajatele. Arendajate koormus väheneb, sest KMH nõue kaob ning väiksemate või keskmise mahuga süvendamis- ja kaadamisprojektide korral saab piirduda eelhinnangu andmisega (kui eelhinnangu tulemusena ei algatata KMHd). See võib lühendada menetlusaega ja vähendada kulusid. Arendajad ei pea enam kavandatava tegevuse mahtu kunstlikult piirama üksnes KMHst hoidumise eesmärgil, mis toetab realistlike projektimahtude kavandamist.
- Mõju otsustajatele. Otsustajate töökoormus võib suurenedada, sest KMH algatamise asemel tuleb rohkematel juhtudel koostada eelhinnanguid, mis võivad olla mahukad, eriti suuremate projektide puhul või juhul, kui olemasolevad andmed on puudulikud. Samas

väheneb kohustuslike KMHde arv, mistõttu tervikmõju jääb tasakaalukaks. Otsustaja pädevus nõuda rohkem analüüsi või algatada vajaduse korral KMH tagab sisulise otsustuskvaliteedi.

- Mõju ekspertidele. Ekspertide roll muutub mõnevõrra seetõttu, et nad koostavad eelhinnanguid, kuid KMHde arv tervikuna võib väheneda. Ekspertidele mõju on neutraalne kuni väheneva koormuse suunas, mis sõltub konkreetsete projektide mahust ja keerukusest.
- Mõju asjaomastele asutustele. Mõju on väike, sest süvendamis- ja kaadamisprojektide arv on väike. KMH kohustuslikust algatamisest loobumine võib vähendada vaidlusi projektimahtude üle ning vähendada planeeringu- ja loamenetluse mahtu.
- Halduskoormus. Arendajate halduskoormus väheneb üldiselt, kuna kohustuslike KMHde arv väheneb ja hinnang antakse eelhinnangu alusel.

6.6. Prügila sulgemine ei ole olulise keskkonnamõjuga tegevus

Vähemalt 1,5 hektari suuruse alaga prügilala sulgemine ei ole olulise keskkonnamõjuga tegevus ning KMH kohustus asendatakse KMH eelhinnangu kohustusega.

Sihtrühm

- 1) arendajad/tegevusloa omajad (prügila käitajad);
- 2) otsustajad, kes on seotud prügilala sulgemise otsuse tegemisega ning KMH menetlemisega (Keskkonnaamet).

Kaasnev mõju

- Mõju keskkonnale. Künniste 2. analüüsi kohaselt puudutab muudatus potentsiaalselt 11 prügilat. Muudatuse mõju ei ole eeldatavalt suur, kuna prügilala sulgemise võimalikke peamisi mõjusid (eelkõige mõju veele ja välisõhule) on võimalik ennetada ning leevendada, täites keskkonnanõudeid, mis on kehtestatud prügilala rajamise, kasutamise ja sulgemise määrusega. Eelhinnangu kohustus tagab, et iga prügilala sulgemise võimalik oluline keskkonnamõju selgitatakse välja juhtumi põhjal – seega ei suurene muudatusega tõenäoliselt keskkonnale avalduv mõju.
- Mõju arendajatele. Arendajate halduskoormus väheneb, kuna kaob KMH nõue. Eelhinnangu andmine (kui selle tulemuseks ei ole KMH algatamine) on kiirem ja vähem kulukas kui KMH protsess.
- Mõju otsustajatele. Otsustajate koormus muutub vähesel määral. Ehkki kaob KMH kohustus, tuleb otsustajal vähemalt 1,5 hektari suuruse alaga prügilala sulgemise korral anda eelhinnang. Arvestades, et Eestis on praegu kokku 11 sulgemata prügilat, mida muudatus potentsiaalselt puudutab, ning prügilaid suletakse pigem harva, ei ole eelhinnangute arvu märkimisväärne tõus tõenäoline.

6.7. Metsamaa raadamine ei ole olulise keskkonnamõjuga tegevus

Üle 100 hektari suuruse pindalaga metsamaa raadamine ei ole olulise keskkonnamõjuga tegevus ning KMH kohustus asendatakse KMH eelhinnangu kohustusega (künnis 50 hektarit).

Sihtrühm

- 1) arendajad/tegevusloa taotlejad;
- 2) otsustajad, kes on seotud tegevuslubade ja planeeringute ning KMH/KSHde menetlemisega.

Kaasnev mõju

Muudatuse mõju ei ole eeldatavasti suur, kuna metsamaa raadamine ei ole tegevus, mis oleks peamine põhjus KMH/KSH algatamiseks, vaid raadamist on hinnatud üldjuhul mõne suurema arendusega kaasneva tegevusena, mille puhul on olnud vaja algatada KMH/KSH. Näiteks

planeeringutes on suuremad (üle 100 hektari) raadamise alad olnud seotud harjutusväljade ja tuuleparkide arendustega, aga ka karjäärade või muude tööstusprojektidega ja Rail Balticu raudtee rajamisega.

Kui siiski on vaja otsustada KMH algatamise üle ainult kavandatava raadamise puhul, siis muudatuse tulemusel keskkonnatundlikkusest sõltumatud raadamised ei tooks kaasa ebavajalikku halduskoormust KMH algatamisest, kuid samas tundlikes elupaikades ja ulatusliku raadamise korral hinnatakse mõju põhjalikult KMH käigus.

- Mõju keskkonnale. Mõju keskkonnale on neutraalne. Suurema või keskkonnatundliku raadamise korral on endiselt võimalik algatada KMH, sest otsustaja hindab eelhinnangu alusel, kas tegevusega võib kaasneda oluline keskkonnamõju. Raadamist hinnatakse tavaliselt mõne suurema arendusega seotud tegevusena (nt harjutusväljad, suured tuulepargid ja karjäärid, infrastruktuur), mille puhul tehakse üldjuhul KMH.
- Mõju arendajatele. Arendajate halduskoormus väheneb, kuna KMH nõue kaob. Kui raadamine ei ole seotud mõne ulatusliku või tundliku arendusega, saab tegevuse kohta anda eelhinnangu, mis on kiirem ja vähem kulukas (kui eelhinnangu tulemusena ei otsustata algatada KMHd). Mõju ulatus on siiski väike, sest enamik suuremaid raadamisi tehakse projektidega, mille puhul tehakse KMH.
- Mõju otsustajatele. Otsustajate koormus muutub vähesel määral, kuna üksikute raadamisprojektide puhul tuleb teha eelhinnanguid. Samas väheneb kohustuslike KMHde arv ning enamikul juhtudel on raadamine osa suuremast projektist, mille puhul KMH tehakse muul alusel. Seetõttu üldine mõju otsustajatele on väike.
- Halduskoormus. Halduskoormus väheneb, kuna KMH nõue kaob ning otsus tehakse eelhinnangu kaudu. Eelhinnangu andmine (kui tulemuseks ei ole KMH algatamine) on kiirem ja vähem kulukas kui KMH protsess. Samas on üldmõju minimaalne, sest enamik üle 100 ha raadamisalasid kaasneb projektidega, mille puhul KMH tehakse muudel alustel.

6.8. KMH kohustus asendatakse KMH eelhinnanguga uue tehnoloogia arendamisel

KMH algatamise kohustuse asemel peab otsustaja andma KMH eelhinnangu, kui kavandatava tegevuse ainus või peamine eesmärk on uute tehnoloogiate või toodete arendamine või katsetamine.

Sihtrühm

- 1) arendajad/tegevusloa taotlejad;
- 2) otsustajad, kes on seotud tegevuslubade ja KMHde menetlemisega (sh Keskkonnaamet, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, kohalikud omavalitsused).

Muudatus avaldab positiivset mõju arendajatele, kuna selliste tegevuste puhul, mille eesmärk on uute tehnoloogiate või toodete katsetamine ja arendamine, ei kaasne edaspidi automaatselt KMH kohustust (kui selline tegevus on KeHJSi alusel olulise keskkonnamõjuga), vaid KMH vajalikkuse väljaselgitamiseks tuleb anda KMH eelhinnang. See tähendab, et ajutise iseloomuga katsetuste või arendustegevuste puhul ei ole kohustust läbida potentsiaalselt ajamahukat KMH menetlust (siiski võidakse KMH algatada eelhinnangu tulemusena). Otsustajatel võib sagedamini vajadus anda eelhinnanguid, kuid eeldatavasti ei ole selliste projektide hulk suur (hinnanguliselt mõni üksik projekt aastas).

6.9. Tegevuse muutmisel antakse KMH eelhinnang

KMH eelhinnang antakse juhul, kui tegevuse või käitise muutmine või ehitise laiendamine toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju (olulise keskkonnamõju esinemist ei saa välistada).

Sihtrühm

1) arendajad/tegevusloa taotlejad;

2) otsustajad, kes on seotud tegevuslubade ja KMH-de menetlemisega tegevuse muutmise või laiendamise puhul, kui muudatus või laiendus on väheoluline või toob kaasa olukorra paranemise.

KMH eelhinnangu nõue kaotatakse, kui olemasolevat või juba loa saanud tegevust muudetakse või laiendatakse ja kui muudatus või laiendus on väheoluline või toob kaasa olukorra paranemise (positiivse keskkonnamõju). Võib eeldada, et otsustajatest väheneb eelhinnangu andmise kohustus olulisel määral eelkõige Keskkonnaametil, kes keskkonnalubade menetlemise käigus annab suurel hulgal eelhinnanguid. Muudatuse mõjul võib kaasneda keskkonnarisk ebaõige otsustuse tõttu (st KMH eelhinnang jäetakse andmata), kuid võimaliku keskkonnakahju tekkimise tõenäosus ei ole suur, sest isegi kui KMH eelhinnangut ei anta, hinnatakse tegevusloa menetluse käigus keskkonnaaspekte ja vajaduse korral määratakse tegevusloa andmisel keskkonnameetmed.

6.10. Eelhinnangu kavandi esitamise kohustus

Arendaja esitab § 6¹ lõikes 1 nimetatud teabe eelhinnangu kavandina. Muudatuse eesmärk on tagada, et otsustajal oleks eelhinnanguks piisav teave, vältides olukordi, kus tuleb arendajalt korduvalt teavet juurde küsida või otsustajal lisainfot otsida eelhinnangu koostamiseks ja KMH vajalikkuse üle otsustamiseks.

Sihtrühm

KMH osalised: otsustajad, eksperdid, arendajad.

Kaasnev mõju

- Mõju keskkonnale. Muudatus ei mõjuta KMH eelhinnangu sisulist kvaliteeti ega KMH vajalikkuse üle otsustamise järeldusi.
- Mõju arendajatele ja ekspertidele. Arendajatel tuleb juba praegu esitada otsustajale eelhinnangu andmiseks asjakohane teave. Edaspidi peab esitatav teave eelhinnangu kavandina olema keskkonnaministri 21.08.2017 määruse nr 31 „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded“ nõuete kohane. Samas esitavad paljud arendajad juba praegu nõutava teabe nimetatud määruse nõuete kohaselt. Kuna see pole aga kohustuslik, võib muudatuse järel arendajate töömaht ja väljaminekud mõnevõrra suureneda, kui neil võib olla vajadus kasutada keskkonnavaldkonna eksperdi abi eelhinnangu kavandi koostamiseks (juhul, kui arendaja ise ei koosta eelhinnangu kavandit). Seega võib ka keskkonnaekspertide töökoormus mõnevõrra suureneda. Kuna KMH eelhinnangu kavandit ei pea koostama litsentsiga KMH juhteksperdid, vaid seda võivad teha ka teised keskkonnaekspertid (st pole sätestatud nõudeid koostajale), siis ei põhjusta muudatus KMH juhteksperptidele olulist töökoormuse kasvu ning seeläbi muude menetluste aeglustumist. Ühe eelhinnangu maksumus, olenevalt selle keerukusest, jääb teenusedisaini käigus saadud info põhjal vahemikku 1000–5000 eurot, mis võrreldes projekti üldkuludega on pigem tagasihoidlik kulu. Kvaliteetsem ja täpsem sisend vähendab samas olukordi, kus otsustajal tuleb taotlejalt lisainfot küsida või seda ise otsida. Selle tulemusel kiireneb eelhindamise ja KMH vajalikkuse üle otsustamise aeg, sest otsustaja ei pea tegema korduvaid täiendusi ega tegelema puudulike algandmete tõttu lisatööga. Arvestades, et otsustajate töökoormus on niigi suur, aitab parem sisend vältida viivitusi ning tagab efektiivsema menetluse, sealhulgas võimaluse kiiremini alustada kavandatava tegevusega. Kokkuvõttes muutub protsess arendaja jaoks kiiremaks.

- Mõju otsustajatele. Otsustaja töökoormus väheneb ja protsess muutub kiiremaks, kuna arendaja poolt koos tegevusloa taotlusega esitatav eelhinnangu kavand peab vastama eelhinnangu määruse nõuetele. Näiteks Keskkonnaameti senises töös on ühe eelhinnangu koostamise ajakulu, olenevalt selle keerukusest ja arendaja esitatud info kvaliteedist, olnud vahemikus 8–70 tundi (Keskkonnaameti andmetel tegi amet 2024. a 10 KMH algatamise otsust ja 889 KMH algatamata jätmise otsust, millest 725 metsaosakond, teised valdkonnad kokku 164). Tuginedes Keskkonnaameti ja teiste eelhinnangu koostajate (eelkõige Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti ja Maa- ja Ruumiameti) hinnangutele aitaks muudatus kiirendada eelhinnangu andmise protsessi otsustaja jaoks 50–90%. Edaspidi väheneb otsustajal vajadus küsida korduvalt lisateavet ning puuduolevat infot ise juurde otsida, kui eelhinnangu kavand on koostatud kvaliteetselt ja otsustaja ei pea seda suuremas mahus täiendama. Otsustajal on võimalik keskenduda ennekõike KMH vajalikkuse üle otsustamisele.
- Halduskoormus. Halduskoormus suureneb mõnevõrra arendajatel, kes peavad koostama sisendit täpsemalt ja eelhinnangu määruse nõuete kohaselt. Üldine koormus menetluses tervikuna väheneb, kuna korduv info küsimine ja KMH vajalikkuse üle otsustamise venimine väheneb kvaliteetsema sisendinfo tõttu.

6.11. Programmi koostamine jäetakse ära

Põhjendatud juhul on võimalik jätta ära KMH programmi koostamine, kui otsustaja hinnangul on kavandatava tegevusega kaasneva olulise keskkonnamõju olemus ja ulatus varasema samalaadse tegevuse KMH või KSH kaudu teada.

Sihtrühm

KMH osalised: otsustajad, arendajad, eksperdid, asjaomased asutused.

Kaasnev mõju

- Mõju keskkonnale. Muudatus ei vähenda keskkonna kaitstuse taset, sest KMH programmi ärajätmine on lubatud üksnes põhjendatud juhul, s.o olukorras, kus programmi koostamiseks puudub vajadus, kuna menetluses tavapäraselt kogutav teave on juba olemas. Samas oluline keskkonnamõju tuleb tuvastada ning teha ka kõik vajalikud uuringud.
- Mõju arendajale. Programmi koostamata jätmise vähendab arendaja kulusid, kuna programmi koostamisega seotud mahukas töö ja selle tellimise kulu jääb ära. Samuti lühendab muudatus oluliselt KMH menetlusaega, hinnanguliselt kuni 5 kuu võrra, võimaldades kavandatava tegevusega kiiremini alustada. Arvestades, et seni on KMH programme sisuliste muudatustega täiendatud pigem harva, sealhulgas uuringute tulemustega, on hilisema lisauuringute vajaduse ilmnemise ja nende tegemise risk väike. Seetõttu ei suurenda muudatus tõenäosust, et uuringute vajadus kanduks KMH aruande etappi. Kokkuvõttes on mõju arendajale oluliselt positiivne.
- Mõju ekspertidele. KMH programmi koostamise ärajätmise võimalus vähendab eksperdi töökoormust programmi etapis. Eksperdi roll uuringute vajaduse hindamisel ja lisauuringute ettepanekute tegemisel ei muutu: juhtekspert vaatab KMH algatamise otsuses esitatud esialgse teabe üle ja täpsustab seda vajaduse korral edasise hindamise käigus. Asjaolu, et KMH programmi koostama ei pea, ei tähenda, et sisulised küsimused (hindamise vajadus) jäävad läbi töötamata. Kokkuvõttes on mõju ekspertidele neutraalne või koormus vähene, kuna programmi etapp võib ära jääda, kuid vastutus jääb.
- Mõju otsustajale. Otsustaja töökoormus KMH algatamise hetkel suureneb, sest tuleb hinnata programmi koostamise vajadust. Samas väheneb otsustaja töökoormus KMH eelhinnangu ja programmi etapis, sest arendaja esitab edaspidi KMH eelhinnangu kavandi ning KMH programmiga seotud tööülesandeid ei ole. Seega otsustaja ressursikulu väheneb

kogu protsessi jooksul ning üldine mõju otsustajale on positiivne – algatamise etapis töö suureneb, kuid tervikuna KMH kogukoormus väheneb. Näiteks Keskkonnaameti hinnangul vähendab KMH programmi ärajätmine Keskkonnaameti üldist töökoormust 3–4%.

- Mõju asjaomasele asutusele. Kui kohustuslikule KMH-le programmi ei koostata, küsitakse asjaomaste asutuste arvamust KMH algatamise etapis. See tähendab, et nende töökoormus suureneb selles etapis. Samas jääb ära töö, mis muidu kaasneb KMH programmile seisukoha andmisega. Seega väheneb asjaomaste asutuste kogukoormus.
- Haldus- ja töökoormus. Väheneb arendajate halduskoormus ja otsustajate töökoormus (vt eelnevat loetelu).

6.12. Täpsustatakse programmi nõudeid

Täpsustatakse KMH programmi nõudeid: programmis ei pea esitama kavandatava tegevuse reaalseid alternatiivide kirjeldust; kavandatava tegevuse seoste asemel strateegiliste planeerimisdokumentidega tuleb esitada konkreetsed seosed kehtivate planeeringutega. Lisaks täpsustatakse, et KMH programmis võib esitada veebilehe aadressi, kust saab kätte tegevusloa taotluse või KMH algatamise taotluse (st ei pea esitama taotluse koopiat).

Sihtrühm

KMH osalised: otsustajad, arendajad, eksperdid, asjaomased asutused.

Kaasnev mõju

- Mõju keskkonnale. Muudatus ei mõjuta KMH kvaliteeti. Alternatiive hinnatakse ikka KMH aruande etapis ning keskkonnamõjude analüüs jääb sama põhjalikuks. Kehtivate planeeringutega seoste esitamine muudab programmi sisu asjakohasemaks.
- Mõju arendajatele ja ekspertidele. Arendaja ja ekspertide töömaht väheneb, sest programmis ei pea esitama eraldi alternatiivide loetelu ega strateegiliste planeerimisdokumentide mahukaid kokkuvõtteid. Samuti ei ole enam vaja lisada tegevusloa taotluse koopiat, vaid piisab veebilehe viitest. Muudatus muudab programmi koostamise kiiremaks. See võimaldab suunata tähelepanu KMH sisulistele temadele ja uuringute kavandamisele.
- Mõju otsustajatele ja asjaomastele asutustele. Otsustaja ja asjaomaste asutuste töökoormus väheneb programmi ülevaatamisel, sest programm on sisult selgem ja fokuseeritum. Väheneb vajadus kontrollida mahukaid ja sageli väheolulisi strateegilise tasandi viiteid. Veebilingi kasutamine vähendab dokumentide käsitlemist ja arhiveerimist.
- Mõju avalikkusele ja keskkonnaorganisatsioonidele. KMH programm muutub sisult selgemaks ja fokuseeritumaks, kuna selles ei nõuta alternatiivide väljatoomist ega strateegiliste planeerimisdokumentide mahukaid ülevaateid. Alternatiive hinnatakse endiselt KMH aruande etapis, mistõttu ei vähene avalikkuse võimalus anda hinnangut alternatiivide kohta. Taotluse koopia asemel veebilingi esitamine parandab info kättesaadavust ning vähendab tehnilisi tõrkeid mahukate dokumentide käsitlemisel. Kokkuvõttes mõju avalikkusele on neutraalne või mõnevõrra positiivne, kuna programmi etapis esitatav teave muutub konkreetsemaks ja paremini jälgitavaks.
- Haldus- ja töökoormus. Väheneb arendajate halduskoormus ja otsustajate töökoormus: KMH programmis esitatav teave muutub täpsemaks, dokumentide arv ja maht väheneb ning mittevajalikud lisad (taotluse koopia) kaovad. Seetõttu nõuab programmi koostamine ja ülevaatamine vähem aega.

6.13. Muudetakse KMH litsentsi taotlemise nõuet

KMH litsentsi taotlemisel kaotatakse juhtimiskoolituse nõue. Samuti kaob see nõue KSH eksperdi puhul.

Sihtrühm

KMH eksperdid, kes taotlevad KMH juhteksperdi litsentsi ning KSH juhteksperdid (litsentsi taotlejate arv on olnud aastati erinev, kuid eeldatavasti jääb see vahemikku 1–3 taotlust aastas).

Kaasnev mõju

Muudatus võimaldab litsentsi taotleda ka neil ekspertidel, kellel on projektijuhtimise kogemus, kuid kes pole läbinud formaalset juhtimiskoolitust. Litsentsi taotlemise muudele nõuetele vastavad pädevad eksperdid ei pea loobuma litsentsi taotlemisest ainult koolituse puudumise tõttu. Muudatus vähendab bürokraatiat ning halduskoormust taotlejal ja taotluse hindajate tööd. Taotlustes on näidatud juhtimiskoolitustena väga erinevaid koolitusi ning nende puhul oli keeruline aru saada, kas koolitus oli sisult juhtimisalane ja milliseid teemasid seal käsitleti. Seega ei olnud selge, kas juhtimiskoolituse nõue oli taotlejal täidetud ning see tekitas arusaamatust litsentsi taotluse hindajatel. Säilib projektijuhtimise kogemuse nõue, mille puhul on lihtsam kontrollida, kas taotleja on taotluses nimetatud töödes osalenud. Lisaks peab olema taotleja osalenud KMH menetlustes.

Negatiivse mõjuna võib tuua välja, et kui taotleja ei ole koolitust läbinud, võib ta olla vähem teadlik projekti- ja protsessijuhtimise põhimõtetest, sealhulgas inimeste, ajakava ja riskide juhtimisest. Samas on olulisem mõista KMH protsessi põhimõtteid ning selle eeldusena peab taotleja olema läbinud KMH koolituse.

- Mõju ekspertidele. Muudatus võimaldab rohkematel pädevatel spetsialistidel litsentsi taotleda, kui neil on projektijuhtimise kogemus, kuid puudub formaalne juhtimiskoolitus. Taotlejad ei pea enam tõendama koolitusi, mille sisu ja asjakohasust on olnud keeruline üheselt hinnata. Projektijuhtimise kogemuse nõue säilib, mistõttu on otsustajal lihtsam hinnata taotleja tegelikku kompetentsi. Mõju ekspertidele on positiivne, kuna väheneb bürokraatia ning litsentsi taotlemise protsess muutub selgemaks ja prognoositavamaks. Lisaks saavad litsentsi taotleda isikud, kes on omandanud kõrghariduse ja töökogemuse metsanduse erialal. Muudatus võimaldab laiendada ekspertide ringi ja KMH teenuse kättesaadavust.
- Mõju KMH litsentsi väljastajale ja strateegilise planeerimisdokumendi koostamise korraldajale, kes kontrollib KSH juhteksperdi nõudeid. Töökoormus väheneb, sest enam ei ole vaja analüüsida koolituste asjakohasust. Projektijuhtimise kogemuse kontrollimine on lihtsam ja objektiivsem ning vaidluste tõenäosus väheneb. Kokkuvõttes nõuab KMH litsentside menetlemine ning KSH juhteksperdi nõuete kontrollimine vähem aega.
- Mõju KMH/KSH menetluse kvaliteedile. Muudatus ei mõjuta KMH ega KSH kvaliteeti, sest juhteksperdile jäävad kehtima kõik erialased pädevusnõuded ja KMH/KSH koolituse läbimise kohustus. Ainsaks riskiks on, et juhteksperdi, kes pole läbinud juhtimiskoolitust, võib olla vähem teadlik projektijuhtimise teoreetilistest põhimõtetest. Seda riski maandab projektijuhtimise kogemuse nõue ning menetluste kaudu omandatav juhtimispädevus.
- Mõju haldus- ja töökoormusele. Väheneb taotleja halduskoormus ja KMH litsentsi väljastaja töökoormus. Taotleja ei pea esitama tõendit juhtimiskoolituse kohta ning litsentsi väljastaja ei pea hindama koolituse sisulist vastavust. Menetlus muutub kiiremaks ja ühtlasemaks.

6.14. Loobutakse KMH programmi avaliku arutelu kohustusest

Muudetakse KMH programmi avalikustamise korda, sealhulgas loobutakse kohustusest korraldada KMH programmi avalik arutelu. Muudetakse ka aruande avaliku arutelu toimumise aega: edaspidi toimub avalik arutelu avaliku väljapaneku ajal. Avalikustamise käigus esitatud ettepanekud ning vastused neile esitatakse KMH materjalides tabeli kujul.

Sihtrühm

KMH osalised: otsustajad, arendajad, eksperdid, asjaomased asutused, avalikkus, sealhulgas keskkonnaorganisatsioonid.

Kaasnev mõju

- Mõju keskkonnale. Muudatused ei mõjuta KMH kvaliteeti.
- Mõju otsustajatele, arendajatele ja ekspertidele. Otsustajate töökoormus väheneb, sest avaliku arutelu korraldamisega seotud toiminguid (teavitamine, arutelu ettevalmistamine, arutelu läbiviimine, protokollimine jms) ei tule enam teha. KMH aruande arutelul ei tutvustata enam kirjalikult esitatud seisukohti, mis seni on olnud suuresti formaalne tegevus. Keskendatakse sisulisele arutelule ning kirjalikud seisukohad koondatakse ja neid käsitletakse pärast avalikustamisperioodi tervikuna. Mõju on koormust vähendav.
- Mõju avalikkusele ja keskkonnaorganisatsioonidele. Osalusvõimalus KMH programmi etapis säilib, kuna programm avalikustatakse (avalik väljapanek) ning seisukohti saab ikka esitada kirjalikult. Kohustusliku avaliku arutelu ärajätmine muudab menetluse vormi, kuid ei piira avalikkuse teavitamist ega võimalust esitada ettepanekuid ja vastuväiteid. Kohustuslik KMH programmi arutelu on senini olnud pigem formaalne ega ole andnud lisaväärtust, sest selles etapis puuduvad veel analüüsid ja mõjuhinnangud. KMH aruande avaliku arutelu avaliku väljapaneku käigus võimaldab arutelul osalejatel tutvuda tegelike hinnangute ja uuringutega ning esitada sisulisi ettepanekuid. Uus lähenemine annab avalikkusele ka võimaluse esitada pärast arutelu ka kirjalikke küsimusi ja ettepanekuid, mis tugevdab avalikkuse rolli KMH lõppjäreluste kujunemisel. Kokkuvõttes paraneb avalikkuse kaasatus ning suureneb võimalus KMH aruande sisu mõjutada.
- Halduskoormus. Halduskoormus väheneb kõikidel osalistel, kuna KMH programmi avalik arutelu kui formaalne protseduur jääb ära. Menetlus muutub lühemaks ja vähem bürookraatlikuks, säilitades samas avalikkuse osaluse võimaluse.

6.15. Loobutakse sisulise lisaväärtuseta menetlustoimingutest

Täpsustatakse või loobutakse KMH programmi ja aruandega seotud sisulise lisaväärtuseta menetlustoimingutest: avalikustamisele eelnevast formaalsest KMH programmi/aruande kontrollist ning arutelujärgsest asjakohasuse ja piisavuse kohta seisukoha andmise nõudest.

Sihtrühm

KMH osapooled: otsustajad, arendajad, eksperdid.

Kaasnev mõju

- Mõju keskkonnale. Muudatus ei mõjuta KMH sisu kvaliteeti ega keskkonna kaitstuse taset, kuna nii programmi kui ka aruande nõuetele vastavuse kontroll, mis peab tagama sisulise kvaliteedi, jääb kehtima.
- Mõju otsustajatele. Otsustaja töökoormus väheneb, kuna kaovad eelnevad formaalsed kontrollid ja avalikustamise järel antavad eraldi seisukohad, mis ei parandanud hindamise sisu, kuid pikendasid menetlust. Menetlus muutub lihtsamaks ja otsustaja saab keskenduda sisulistele küsimustele.
- Mõju arendajatele ja ekspertidele. Väheneb halduskoormus ja kiireneb menetlus (nii programmi kui ka aruande etapis vähemalt 25-35 päeva, kokku 60-70 päeva), sest sisulise lisaväärtuseta menetlusetappidest loobutakse.
- Haldus- ja töökoormus. Väheneb arendajate halduskoormus ja otsustajate töökoormus, kuna kaovad sisulist väärtust mitte andvad formaalsed kontrollid ja avalikustamise järel antavad eraldi seisukohad. Menetlus muutub lühemaks ja vähem bürookraatlikuks.

6.16. Loobutakse järelhindamise menetlusest

Järelhindamise menetluse KeHJSis reguleeritud kujul kaotamine, kuna see pole rakendunud. Järelhindamisega taotletavad eesmärgid (tegevuse tegelike mõjude hindamine, lisameetmete vajaduse selgitamine) on saavutatavad toimiva tegevusloapõhise seire, aruandluse ja kogutud andmete analüüsiga.

Sihtrühm

KMH osalised: otsustajad, arendajad, eksperdid.

Kaasnev mõju

- Mõju keskkonnale. Mõju puudub. Järelhindamise eesmärgid tagatakse tegevusloapõhise seire kaudu ning eraldi järelhindamise menetluse puudumine ei vähenda keskkonna kaitstuse taset ega tegelike mõjude tuvastamise võimalusi.
- Mõju osalistele. Mõju puudub, kuna järelhindamise menetlust ei ole seni rakendatud ning osalistel pole olnud menetluse selle osaga seotud kohustusi ega kulusid.
- Halduskoormus. Halduskoormus ei muutu. Järelhindamist ei ole tehtud ning eraldi menetlusetapp ei ole ühelegi osalisele koormust tekitanud.

6.17. Muinsuskaitse uuringu tegemine

Juhul, kui keskkonnamõju eelhindangu tulemusel võib kavandatud tegevusega või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneda oluline mõju mälestisele, muinsuskaitsealale, kehtivas planeeringus, uuringus, eksperthinnangus või muudes avalikult kättesaadavates andmetes tuvastatavale kultuuripärandiobjektile või -alale, tehakse mõju täpsemaks väljaselgitamiseks vajaduse korral uuring.

Mõju sihtrühm: riigiasutused, ettevõtjad ja elanikud.

Kaasnev mõju:

- Mõju kultuuripärandile. Muudatusega kaasneb positiivne mõju kultuuripärandile, kuna keskkonnamõju eelhindamise käigus võimaliku olulise mõju varajane tuvastamine ning vajaduse korral uuringu läbiviimine aitab tagada kultuuripärandi säilimise, mille kaitse kohustus tuleneb nii Eesti Vabariigi põhiseadusest kui ka Muinsuskaitseadusest. Muudatus aitab vähendada hilisemate erimeelsuste ning täiendavate kulude tekkimise riski, suurendades seejuures menetluste prognoositavust nii riigiasutuste, ettevõtjate kui ka elanike jaoks. Uuringute läbiviimine projekti varases etapis võimaldab arvestada nende tulemustega juba tegevuse kavandamisel ning vajaduse korral projekti kohandada. See aitab vältida olukordi, kus seni avastamata või uurimata kultuuripärand ilmneb alles tegevuse elluviimise käigus ning toob kaasa tööde peatamise, täiendavate uuringute tegemise või projektlahenduse muutmise vajaduse.
- Mõju riigiasutustele ja kohalikele omavalitsustele. Muudatus avaldub positiivselt eelkõige selgema menetluskorra ja väiksema vaidluste riskina. Varajane mõju hindamine võimaldab teha põhjendatumaid otsuseid ning vähendab hilisemate haldus- ja kohtuvaidluste tekkimise võimalust. Muinsuskaitseameti töömaht mõningal määral suureneb seoses eelhindangute menetlustes osalemisega ja uuringute vajaduse tuvastamisega, kuid mõju ei saa pidada oluliseks, sest Muinsuskaitseamet osaleb ka praegu eelhindangute menetlustes. Muinsuskaitseamet osales 2025. aastal hinnanguliselt 30-40 KMH ja KSH menetluses,

kuid objektipõhiseid uuringuid määrati neist vaid kuni 10 protsendil. Seega ei saa ajalist ega ka majanduslikku mõju pidada oluliseks.

- Mõju arendajatele. Ettevõtjatele võib muudatus üksikjuhtudel kaasa tuua täiendava kohustuse uuringute läbiviimiseks, kuid nende kulude mõju on üldjuhul väiksem kui hilisemate viivituste, ümberprojekteerimise või tööde peatamisega seotud kulud. Samuti aitab varajane riskide väljaselgitamine suurendada arendustegevuse õiguskindlust ja investeerimiskindlust. Lisaks on võimalik uuringute läbiviimiseks taotleda hüvitist Muinsuskaitseametilt.

Muudatusega kaasnev uuringute läbiviimise kohustus on seejuures paindlik ja proportsionaalne, kuna uuringu vajadus sõltub konkreetse juhtumi asjaoludest ja kavandatava tegevuse võimalikust mõjust kultuuripärandile. Muudatus on kooskõlas ka muinsuskaitseadusest tuleneva ettevaatuspõhimõttega ning aitab ennetada hilisemaid vaidlusi, sealhulgas kohtuvaidlusi.

Ettevõtjatele võib kaasneda mõningane täiendav kulu uuringute läbiviimiseks, kuid arvestades võimalikke kulusid olukorras, kus uuringuid ei viida läbi ning mõju kultuuripärandile ilmneb alles tegevuste elluviimise käigus, tuues kaasa täiendavad uuringud ja tööde peatamise, ei ole tegemist olulise negatiivse mõjuga.

- Mõju elanikele. Elanikele avaldub muudatus positiivselt paremini säilinud kultuurikeskkonna ning kvaliteetsema elukeskkonna kaudu. Kultuuripärandi säilitamine toetab kohaliku identiteedi püsimist, panustades sellega riiklikusse julgeolekusse ning aitab hoida kultuurilis-ajaloolise keskkonna väärtusi tulevastele põlvkondadele.
- Arvestades eeltoodut, on muudatuse mõju loodus- ja elukeskkonnale, elanikele ning regionaalarengule positiivne.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevus, eeldatavad kulud ja tulud

Eelnõukohase seadusega kavandatud muudatused on menetluslikud ning ei too otseselt tulu riigieelarvesse ega nõua lisakulusid. Väikese mahuga digiarendusi KOTKASes ja ehitusregistris, et arendajad saaksid koos tegevusloa taotlusega esitada KMH eelhinnangu kavandi, rahastatakse olemasolevate arenduskulude eelarverealet.

Riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused teevad KMH algatamise või algatamata jätmise otsuseid ning osalevad KMH menetlustes asjaomaste asutustena. Eelnõukohase seadusega kavandatud muudatused vähendavad nende töömahtu, sest osa menetlustoiminguid jääb ära, asjaomaseid asutusi kaasatakse sihipärasemalt ning eelhinnangu andmisel saab tugineda arendaja esitatud kavandile.

8. Rakendusaktid

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmisega seoses muudetakse järgmisi rakendusakte (määruste kavandid on toodud lisa 1):

- 1) Vabariigi Valitsuse 29.08.2005. a määrus nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhinnang, täpsustatud loetelu“;
- 2) keskkonnaministri 16.08.2017 määrus nr 31 „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded“;
- 3) keskkonnaministri 01.09.2017 määrus nr 34 „Keskkonnamõju hindamise aruande sisule esitatavad täpsustatud nõuded“;
- 4) keskkonnaministri 29.04.2004 määrus nr 38 „Prügila rajamise, kasutamise ja sulgemise nõuded“;

- 5) keskkonnaministri 31.05.2005 määrus nr 46 „Keskkonnamõju hindamise litsentsi ja selle taotluse vormid“ (kavandit ei ole seletuskirjale lisatud, kuna muudatuse iseloom on tehniline);
6) keskkonnaministri 29.06.2017 määrus nr 20 „Keskkonnaotsuste infosüsteemi asutamine ja andmekogu pidamise põhimäärus“.

Keskkonnaministri määrustes tehakse täpsustused eelnõukohases seaduses tehtavate muudatuste alusel (nt eelhinnangu kavandi esitamise nõue, mõiste „heaolu“ väljajätmine). Uue rakendusaktina on lisatud energeetika- ja keskkonnaministri määruse kavand „Asjaomaste asutuste täpsustatud loetelu“ (lisas kavand 3).

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras. Seaduse jõustumine ei ole seotud konkreetse tähtajaga, kuid eesmärgiks on muudatused jõustada võimalikult kiiresti, et menetlusosalised võidaksid kiiremast menetlusest esimesel võimalusel.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu [26-0037/01](#) ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule.

Eelnõu saadeti arvamuse avaldamiseks järgmistele asutustele, ettevõtetele ja ühendustele: Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing, Eesti Keskkonnaühenduste Koda, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Eesti Planeerijate Ühing, Eesti Töandjate Keskliit, Eesti Keskkonnajuhtimise Assotsiatsioon, Eesti Keemiatööstuse Liit, Eesti Ringmajandusettevõtete Liit, Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liit, Eesti Vee-ettevõtete Liit, Eesti Sadamate Liit, Eesti Vesiviljelejate Liit, Eesti Avamere Vesiviljelejate Ühistu, Eesti Taastuenergia Koda, Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioon, Elektrilevi OÜ, Elering AS, OÜ Severitas, Nomine Consult OÜ, Eco Consult OÜ, ABIRONE OÜ, OÜ GeoKes, Mäebüroo Nord OÜ, OÜ J.Viru Markšeideribüroo.

Eelnõu kohta esitasid märkused ja ettepanekud Eesti Standardimis- ja Akrediteerimis-keskus, MTÜ Turbaliit, Eesti Töandjate Keskliit, MTÜ Eesti Taastuenergia Koda, Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioon, Eesti Erametsaliit, Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liit, MTÜ Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing, Kobras OÜ, SA Keskkonna-õiguse Keskus, MTÜ Päästame Eesti Metsad, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Eesti Linnade ja Valdade Liit, Eesti Metsa Abiks MTÜ, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda.

Laekunud tagasisidet ning sellega arvestamist on kajastatud seletuskirja lisas 2 olevas kooskõlastustabelis.

Algatab Vabariigi Valitsus 15. juunil 2026. a

Vabariigi Valitsuse nimel

(allkirjastatud digitaalselt)

Heili Tõnisson

Valitsuse nõunik